

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Diplomová práce

**Role starověkých kultur v současné kulturní identitě
Galicijců**

Bc. Kristýna Kociánová

© 2017 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Kristýna Kociánová

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Role starověkých kultur v současné kulturní identitě Galicijců

Název anglicky

Role of ancient cultures in the contemporary cultural identity of Galicians

Cíle práce

Cílem diplomové práce je zjistit, jakou roli hrají starověké kultury v konstrukci současné kulturní identity Galicijců.

Metodika

Diplomová práce bude vycházet z výsledků střednědobého terénního výzkumu, který bude založen na polostrukturovaných rozhovorech a zúčastněném pozorování.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

Galicie, kulturní identita, starověké kultury Galice, kvalitativní výzkum

Doporučené zdroje informací

ASSMANN, J. *Kultura a paměť : Písmo, vzpomínka a politická identita rozvinutých kulturách starověku*. Praha: Prostor, 2001. ISBN 80-7260-051-6.

BESWICK, J. *Regional Nationalism in Spain : Language Use and Ethnic Identity in Galicia*. Multilingual Matters, 2007. ISBN 978-1-85359-979-8.

BURKE, P. *Variety kulturních dějin*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. ISBN 80-7325-081-0.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

LE GOFF, J. *Paměť a dějiny*. Praha: Argo, 2007. ISBN 978-80-7203-862-6.

Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – PEF

Vedoucí práce

PhDr. Sandra Kreisslová, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 5. 12. 2016

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 6. 12. 2016

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 31. 03. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Role starověkých kultur v současné kulturní identitě Galicijců“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31. 3. 2017

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala PhDr. Sandře Kreisslové, Ph.D. za odborné rady k terénnímu výzkumu a k vyhotovení diplomové práce. Poděkování patří také všem informátorům za jejich ochotu poskytnout rozhovor. V neposlední řadě děkuji Ondřejovi Sovovi za spolupráci při terénním výzkumu a mé rodině, která mě při psaní diplomové práce podporovala a pomáhala mi.

Role starověkých kultur v současné kulturní identitě Galicijců

Souhrn

Předkládaná diplomová práce se zabývá otázkou vlivu starověkých kultur, jež obývaly Galicii (Keltové, Římané a Suérové), na současnou kulturní identitu Galicijců ve Španělsku. Práce zpracovává působení starověkých kultur z pohledu historického vývoje regionu a poskytuje informace o kulturním dědictví, které starověké národy v Galicii zanechaly. Prostřednictvím vlastního terénního výzkumu, který probíhal ve třech různých obdobích během let 2013, 2014 a 2016, jsou identifikovány hlavní pozůstatky hmotné a nehmotné kultury starověkých kultur a je řešena role, kterou hraje toto kulturní dědictví v současném kulturním uvědomění a identitě galicijského obyvatelstva.

Klíčová slova: Galicie, kulturní identita, starověké kultury Galicie, kvalitativní výzkum

Role of ancient cultures in the contemporary cultural identity of Galicians

Summary

Presented thesis deals with the influence of ancient cultures, which inhabited Galicia (Celts, Romans and Suebi), on current cultural identity of Galicians in Spain. The thesis processes the influence of ancient cultures from the view of historical region development and provides information on cultural heritage which ancient nations in Galicia left behind. Through own field research which took place in 2013, 2014 and 2016 there are identified main remnants of material and immaterial culture of ancient cultures and there is also described a role which the cultural heritage in current galician cultural consciousness and identity has.

Keywords: Galicia, cultural identity, ancient cultures of Galicia, qualitative research

Obsah

1. Úvod	10
2. Cíl práce a metodika	11
2.1. Oblast terénních výzkumů.....	13
3. Literární rešerše	17
4. Teoretická část.....	19
4.1. Osobní a kolektivní identita	19
4.2. Kulturní identita	21
4.3. Paměť	23
4.3.1. Kolektivní paměť versus historie.....	26
4.4. Kulturní paměť	28
4.4.1. Kulturní vs. komunikativní paměť.....	30
4.5. Místa paměti.....	31
5. Praktická část.....	35
5.1. Historický pohled do Galicie	35
5.1.1. Počátky osídlení	35
5.1.2. Keltové.....	36
5.1.3. Římská Gallaecia	37
5.1.4. Germánské kmeny	38
5.1.5. Arabové a reconquista	40
5.1.6. Zlatý věk – vláda „Velkých Habsburků“	41
5.1.7. Vláda Bourbonů, Seculos Escuros a následný úpadek	42
5.1.8. Revoluce a republika	44
5.1.9. Španělská občanská válka a Frankova diktatura.....	44
5.1.10. Moderní Španělsko.....	46
5.2. Kulturní dědictví starověkých národů v Galicii	48
5.2.1. Materiální dědictví	48
5.2.2. Nemateriální dědictví.....	54
5.3. Historické povědomí Galicijců o starověkých kulturách	62
5.4. Starověké kulturní dědictví očima Galicijců.....	67
5.5. Současná identita Galicijců a její ovlivnění starověkými kulturami.....	81
6. Výsledky výzkumu	84
7. Závěr.....	86

8. Seznam použitých zdrojů	87
9. Seznam příloh.....	98

Seznam obrázků

Obrázek 1: Trasa výzkumu, 2013	16
Obrázek 2: Trasa výzkumu, 2014	16
Obrázek 3: Trasa výzkumu, 2016	16

Seznam tabulek

Tabulka 1: Základní identifikační údaje informátorů	12
Tabulka 2: Polarita paměti a historie	32

1. Úvod

Předkládaná diplomová práce se zabývá vlivem starověkých kultur Keltů, Římanů a Suévů na současnou kulturní identitu Galicijců ve Španělsku. Jedinečnost této etnické minority žijící na severovýchodě Pyrenejského poloostrova bývá nejčastěji spojována s její specifickou kulturou, tradicemi, vlastním jazykem, v tomto případě galicijštinou a v neposlední řadě i bohatou historií. Právě starověké národy se velkou měrou podílely na tom, že se Galicie v současné době kulturně vymezuje od ostatních španělských regionů. Výběr tématu a většina informací obsažených v této práci mají původ ve třech terénních výzkumech konaných v Galicii v letech 2013, 2014 a 2016.

Tato práce je dělena do několika hlavních kapitol. Po této úvodní kapitole následuje vymezení cíle a metodiky, která byla během výzkumného šetření využita. V další kapitole *Literární rešerše* je čtenáři představena základní literatura, která byla k danému tématu doposud publikována. Diplomová práce je následně rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. Teoretická část představuje a vymezuje základní pojmy a koncepty, které souvisejí se zkoumanou problematikou jako kulturní identita a paměť, zatímco praktická část zpracovává výsledky vlastního terénního výzkumu, který se opírá o kvalitativní šetření.

Ve spojitosti s tématem diplomové práce je v praktické části nejdříve stručně přiblížen historický vývoj zkoumaného regionu, který je nezbytný pro pochopení souvislostí dané problematiky. Pozornost je soustředěna především na období starověku, ve kterém Galicii postupně ovládali Keltové, Římané a Suévové. Jádrem diplomové práce jsou kapitoly věnované starověkému kulturnímu dědictví, které zaujímá podstatnou roli v každodenním životě místních obyvatel. V kombinaci s poznatky z terénních výzkumů jsou představeny nejvýznamnější prvky tohoto dědictví, mezi něž patří nejen historické památky, ale i jazyk, mytologie či svátky. Výstupem diplomové práce jsou dále analyzované názory a postoje galicijského obyvatelstva k tomuto kulturnímu dědictví a jeho vlivu na jejich kulturní identitu. Práce je zakončena závěrečnými tezemi, které z výzkumu vyplynuly.

2. Cíl práce a metodika

Cílem diplomové práce je zjistit, jakou roli hrají starověké kultury v kulturní identitě Galicijců a jak je samotní příslušníci této minoritní skupiny chápou. Pro dosažení cíle práce bylo využito kvalitativních metod, jež jsou orientovány více do hloubky, čímž umožňují lepší porozumění zkoumané problematice. Podle významného metodologa Johna W. Creswella (2007: 37) je kvalitativní výzkum „*proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.*“ Jan Hendl, odborník v oblasti metodologie vědy a zpracování dat, přirovnává práci kvalitativního výzkumníka k práci detektiva (2016: 46): „*Výzkumník vyhledává a analyzuje jakékoli informace, které přispívají k osvětlení výzkumných otázek, provádí deduktivní a induktivní závěry. Seznamuje se s novými lidmi a pracuje přímo v terénu, kde se něco děje. [...] Výzkumník vybírá na základě svých úvah místa pozorování nebo jedince, které dále sleduje v různých časových okamžicích.*“

V rámci kvalitativního výzkumu galicijské kulturní identity byla využita metoda terénního výzkumu, který je typický pro antropologické bádání. Terénní výzkum byl proveden roku 2016 a navazuje na předešlé krátkodobé výzkumy v letech 2013 (Kociánová, Sova 2016, online) a 2014, vždy po dvou týdnech, které byly zaměřeny na hlavní prvky určující etnickou identitu Galicijců (Kociánová, 2015). V roce 2016 předcházel týdennímu terénnímu výzkumu týdenní pobyt ve zkoumané oblasti, jenž měl pomoci zajistit informátory a získat další cenné informace týkající se výzkumné otázky. Celkem zabraly terénní výzkumy v Galicii šest týdnů.

Během výzkumů byly jako technika sběru dat využity vedle nezúčastněného pozorování polostrukturované rozhovory. Otázky, které byly použity při rozhovorech v rámci posledního výzkumu, ze kterého vychází tato diplomová práce, byly rozděleny do následujících tematických okruhů¹:

- historické povědomí Galicijců o starověkých kulturách
- kulturní dědictví

¹ Jednotlivé otázky k rozhovorům jsou součástí přílohy č. 1.

- mytologie
- svátky
- kulturní identita Galicijců

První rok probíhala snaha získat informátory před výzkumem přes sociální sítě. Touto cestou se jich však podařilo získat jen minimum, a proto bylo od tohoto způsobu brzy upuštěno. Dotazovaní byli nadále oslovováni na ulici nebo na místech, kde byla jistota, že budou mít na rozhovor chvíli času. Nejčastěji mezi tato místa patřily obchody, kostely, hotely, restaurace, turistická centra či bary. Během posledního výzkumu se také velmi osvědčila webová stránka Couchsurfing, která běžně slouží k získání noclehu u místních obyvatel na cestách. Skrze „nájemce“ se dalo velmi snadno proniknout do kruhu jeho blízkých přátel, kteří byli ochotní odpovědět na výzkumné otázky a zároveň tak docházelo k prohloubení společných vztahů tazatelky a dotazovaných. Rozhovory byly v terénu zaznamenávány na diktafon, případně byly získané informace zaznamenávány do terénního deníku. Rozhovory byly následně přepsány a analyzovány. Nahrávky a transkripce se nacházejí v archivu autorky. V průběhu prvních dvou výzkumů se uskutečnily rozhovory se čtyřiceti informátory různých věkových kategorií a z různých sociálních vrstev. Diplomová práce však vychází především z posledního výzkumu z roku 2016, během kterého bylo dotazováno patnáct informátorů. Pro větší přehlednost byly vypracovány tabulky se základními údaji všech dotazovaných včetně délky vedeného rozhovoru. Jména jsou fiktivní, výzkum byl anonymizován.²

Tabulka 1: Základní identifikační údaje informátorů

Pořadí	Jméno	Věk	Povolání	Bydliště	Délka rozhovoru
1.	Alfonso	44	číšník	Baio	18 min.
2.	Arancha	27	ergoterapeutka	A Guarda	25 min.
3.	Berta	28	chemička	O Corgo	22 min.
4.	Bruno	33	logistik	Lugo	13 min.
5.	David	25	operátor v call centru	Cospeito	15 min.

² Během výzkumu se autorka práce řídila Etickým kodexem České asociace pro sociální antropologii a Zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.

6.	Elena	27	překladatelka	Lugo	15 min.
7.	Jacobo	34	IT technik	Santiago de Compostela	20 min.
8.	Jenny	23	nezaměstnaná	Santiago de Compostela	17 min.
9.	Joaquin	28	operátor v call centru	A Coruña	14 min.
10.	Marta	24	studentka	Vigo	35 min.
11.	Miguel	20	student	Vigo	31 min.
12.	Pablo	46	sociální pracovník	Begonte	17 min.
13.	Ramón	63	v předčasném důchodu (policista)	Ourense	22 min.
14.	Tomé	29	prodavač	Betanzos	22 min.
15.	Uxia	26	studentka	Sanxenxo	25 min.

Zdroj: Vlastní zpracování

2.1. Oblast terénních výzkumů

Galicie je jedním ze sedmnácti autonomních regionů Španělského království, který má svůj vlastní jazyk, samosprávu a zvyky. Region je proslulý věčně zelenou krajinou, nekonečnými plochami lesů, horskými hřebeny, kde se pasou divocí koně nebo skalnatými útesy nad bouřícím oceánem, což silně kontrastuje se zažitou představou strohé a vyprahlé španělské krajiny. Galicie se nachází na severozápadě Pyrenejského poloostrova. Na jihu hraničí s Portugalskem, na jihovýchodě s největší španělskou provincií Kastilií a Leónem a severozápadní hranice sdílí s autonomní provincií Asturie, ke které má kulturně velmi blízko. Na severu a západě tento nejdlehlší španělský region obklopuje Atlantský oceán, který zajišťuje obživu Galicijcům pracujících v rybolovu, neboť galicijské pobřeží je jednou z celosvětově nejdůležitějších rybářských oblastí (Keay 1988: 11). Obyvatelé Galicie jsou známí jako Galicijci (*galic. galegos / kastil. gallegos*). Podle sčítání lidu pod záštitou Galicijského statistického úřadu jich k 1. lednu 2016 žije v Galicii 2 718 525 (Datos básicos de Galicia, Instituto Galego de Estatística, online).

Přestože Galicie není tak rozlehlá, neboť se rozkládá na ploše 29 574,4 km², což je necelých 6 % celkové rozlohy Španělska, byla trasa terénního výzkumu vždy důkladně naplánována dopředu, aby nedošlo k vypuštění opravdu zajímavého či kulturně významného místa a jen výjimečně docházelo k úpravám trasy přímo v terénu na základě

nově zjištěných informací (Datos básicos de Galicia, Instituto Galego de Estatística, online).

Trasa prvního terénního výzkumu v roce 2013 byla naplánována za účelem navštívení nejvýznamnějších galicijských měst, kterými jsou Santiago de Compostela, hlavní město regionu, které je zároveň jedním z nejvýznamnějších katolických poutních míst, neboť jsou v místní katedrále údajně umístěny ostatky apoštola svatého Jakuba a přístavní město Vigo, které je největším městem v celé Galicii. Neméně významnými městy, která neměla být vynechána, ať už díky jejich velikosti či bohaté historii, byla například A Coruña, A Guarda, Pontevedra a Lugo. Dalším cílem první trasy bylo zmapování míst spjatých s Kelty, případně Římany v rámci projektu Pestrá Evropa. Navštíveny proto byly nejznámější památky keltského či římského původu a muzea zaměřená na historii Galicie s artefakty, které po sobě zanechaly starověké kultury.

Trasa prvního výzkumu byla vedena především po pobřeží, které patří k nejdůležitějším geografickým rysům Galicie, jelikož je tvořené úzkými zálivy nazývanými *rias*, které vznikly zatopením říčních koryt po poslední době ledové. Tyto zálivy zasahující hluboko do vnitrozemí Pyrenejského poloostrova svým vzhledem nejčastěji připomínají severské fjordy. Galicijské pobřeží není po celé své délce stejně členité, a proto ho lze z geografického hlediska rozdělit na čtyři části. Jižní část pobřeží nazývaná se Rías Baixas, je charakteristická pro své zálivy, ostrůvky, krásné pláže oblíbené mezi turisty, malebná rybářská městečka ale i větší přístavy. Severněji od této věhlasné a poměrně klidné oblasti se táhne, od mysu Finisterre až k městu A Coruña, výrazně členité, skalnaté a nebezpečné pobřeží Costa del Muerte, jehož překlad „Pobřeží smrti“ naznačuje, že zde na dně oceánu leží ne jeden vrak lodi. Severozápadní galicijské pobřeží Rías Altas se vyznačuje hlubokými zálivy a drsnými podmínkami. Poslední částí je navazující pobřeží Biskajského zálivu – Mariña, které je vyhlášené rozlehlými plážemi s jemným pískem. Pobřeží tvoří kromě početných zálivů i majestátní mysy, vytvořené erozí u Atlantského oceánu. Mezi nejznámější patří Cabo Ortegal na severu, Cabo Touriñán, který je nejzápadnějším bodem pevninského Španělska nebo Cabo Finisterre, jenž je cílovou destinací poutníků, kteří se vydali na Svatojakubskou pouť a který byl již od starověku považován za konec světa.

Druhá trasa byla následující rok naplánována dle míst, která nebyla navštívena během prvního výzkumu. Stěžejním bodem byla také účast na vyhlášené galicijské *fiestě Rapa*

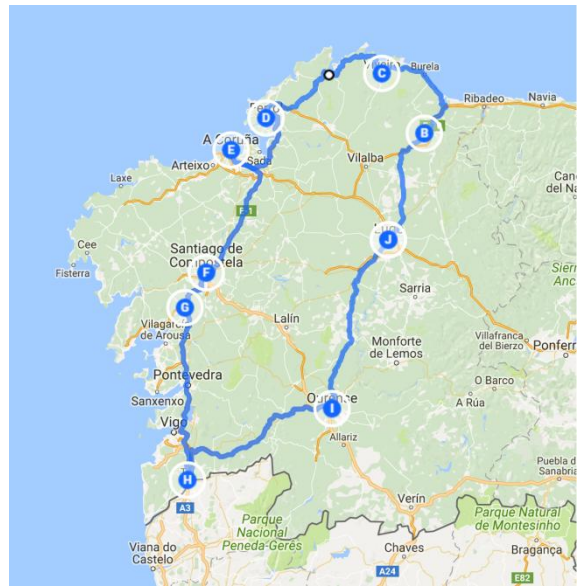
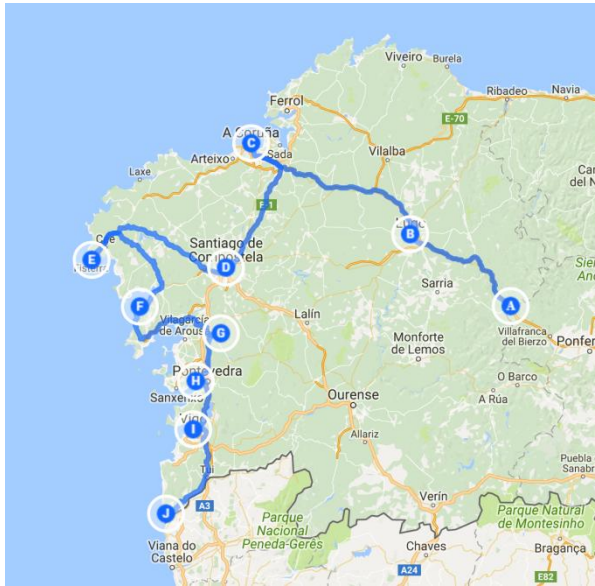
das Bestas, která se konala ve městě Sabucedo. Záměrem cesty bylo projet sever, vnitrozemí a jih regionu, aby mohlo být porovnáno užívání galicijského a kastilského jazyka z geografického hlediska. Na jihu Galicie se u hranic s Portugalskem nabízelo zkoumat i spojení s portugalštinou, ke které mohou mít obyvatelé pohraniční oblasti velmi blízko.

Vnitrozemí regionu tvoří především hory a mnoho malých nesplavných řek, díky kterým si Galicie vysloužila označení „země tisíce řek“. Řeky ve vnitrozemí hrají významnou roli v energetickém odvětví, jelikož poskytují dostatek energie pro výrobu elektřiny v mnoha hydroelektrárnách. Nejdůležitějšími řekami je Minho, která tvoří přírodní hranici mezi Galicií a Portugalskem a Sil, jež protéká hlubokým kaňonem (McDonogh 2009: 33–34). Horská pásma v Galicii nejsou příliš vysoká, ale i přesto dokázala izolovat venkovské obyvatelstvo a brzdit rozvoj vnitrozemí. Hornatý střed regionu vyplňuje Galicijský masív (Macizo Galaico), který dosahuje výšky až 1 778 metrů. Nejvyšší horou Galicie je Trevinca se svými 2 127 metry.

Zatímco předchozí výzkumy si kladly za cíl získat informátory z co možná nejvíce koutů regionu, včetně těch nejdlejších výšek v horách, poslední terénní výzkum v roce 2016 byl zaměřen na dvě největší provincie regionu, konkrétně na města Santiago de Compostela a Lugo, které je známé římskými hradbami, jež ho obklopují. Přestože by se mohlo zdát, že je zvolená oblast terénního výzkumu menší, informátoři byli vybíráni tak, abychom měli alespoň jednoho z každé galicijské provincie.

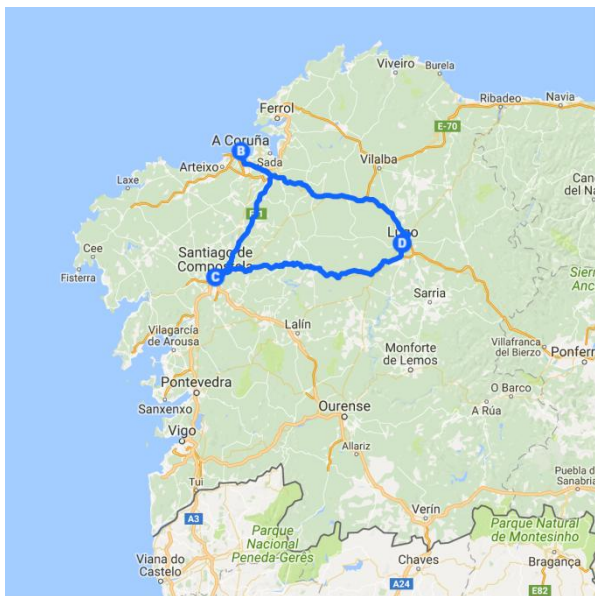
Obrázek 1: Trasa výzkumu, 2013³

Obrázek 2: Trasa výzkumu, 2014⁴

Zdroj: Vlastní zpracování

Obrázek 3: Trasa výzkumu, 2016⁵

Zdroj: Vlastní zpracování

³ A: Pedrafita Do Cebreiro, B: Lugo, C: A Coruña, D: Santiago de Compostela, E: Fisterra, F: Porto do Son, G: Pontevedra, H: Combarro, I: Vigo, J: A Guarda

⁴ B: Mondoñedo, C: Viveiro, D: Ferrol, E: A Coruña, F: Santiago de Compostela, G: Padrón, H: Tui, I: Ourense, J: Lugo

⁵ B: A Coruña, C: Santiago de Compostela, D: Lugo

3. Literární rešerše

Tato kapitola se zabývá doposud publikovanými pracemi, které se věnují zkoumané problematice dané diplomové práce. O životě starověkých národů v severozápadní části Pyrenejského poloostrova pojednává mnoho publikací. Jednou z nich je kniha *Španělsko: stručná historie států* od předního českého hispanisty a iberoamerikanisty Jiřího Chalupy, která přehledným způsobem přibližuje nejdůležitější momenty španělských dějin od prehistorických počátků až do 20. století, ve kterém se Španělsko řadí mezi nejvyspělejší státy světa. V kapitole *Španělsko v časech prerománských* autor vysvětluje okolnosti příchodu Keltů na Iberský poloostrov a následně se věnuje způsobu jejich života. V navazující kapitole *Hispania Romana* sleduje příchod Římanů do Galicie a následnou romanizaci, až po pozvolný zánik říše, kterého využili Suérové.

Historické souvislosti o Keltech, Římanech a Suévech lze nalézt i v knize *Dějiny Španělska*, ve které španělský historik a filolog Antonio U. Arteta podrobně popisuje historický vývoj Španělska. Publikace podává podrobné informace o keltské, římské a suévske kultuře od osídlení Pyrenejského poloostrova Kelty, přes vzestup a pád římské říše, až k ovládnutí oblasti germánskými kmeny.

Mezi další publikace věnujících se tématu starověkých kultur lze zařadit knihu *Keltové: 1000 př. Kr.–51 po Kr.: 1. tisíciletí keltských dějin* britského historika Petera B. Ellise, která objasňuje původ Keltů v Evropě, přičemž zvláštní pozornost věnuje jednotlivým lokalitám, které Keltové v tehdejších dobách obývali. Kapitola *Iberský poloostrov* obsahuje informace o historickém působení Keltů v Galicii, podrobněji je přiblížen jejich příchod a období dobývání území Římany.

V knize *Germáni* líčí autor Malcolm Todd dějiny germánských kmenů, které ve starověku obývaly evropský kontinent. První část knihy pojednává o způsobu života Germánů, přičemž blíže popisuje jejich společenské uspořádání, formy osídlení, obchod, náboženství a umění. Část druhá se věnuje jednotlivým germánským kmenům a popisuje jejich působení v tehdejší germánské Evropě. Významným přínosem pro tuto práci je kapitola *Svébové a Vandalové*, která přibližuje příchod Suévů na Pyrenejský poloostrov a popisuje okolnosti vzniku a pádu Suévskeho království na území dnešní Galicie.

Tématem kulturní identity galicijského obyvatelstva se zabývá anglicky psaná publikace Heleny Miguélez-Carballeira *A Companion to Galician Culture* ve které je přiblížena kulturní odlišnost Galicie, která je výsledkem politických, ekonomických a kulturních nerovností v průběhu staletí. Autorka v této monografii nabízí podrobný a kritický pohled na prvky, jež jsou součástí galicijské identity. Zároveň jsou v publikaci představeny integrální aspekty galicijské kulturní historie od prehistorických dob až po současnost, přičemž pozornost je věnována zejména tradičním oblastem kultury - jazyku, historii, politice, literatuře, kinematografii, architektuře a hudbě.

Hloubkovou analýzou galicijské kultury a kulturní identity v rámci místních, národních, evropských a globálních změn se zabývá i kniha *Contemporary Galician Cultural Studies: Between the Local and the Global* od autorů Kirsty Hooper a Manuela P. Moruxa. Tématem, které se v publikaci dotýká téměř všech kapitol je sociální vyjednávání pro normalizaci a standardizaci galicijského jazyka a kultury ve všech společenských sférách nejen v Galicii, ale i v celém Španělsku. Ve třech tematických oddílech věnovaných galicijské historii, identitě a kulturním zvyklostem jsou shrnuty a postupně analyzovány všechny významné aspekty, které jsou považovány za komplexní síť vyjadřující kulturní identitu Galicijců. Jedním z největších mezinárodních identifikačních symbolů galicijské kulturní identity je dle autorů katedrála sv. Jakuba z 12. století, která je dominantou hlavního města Galicie – Santiaga de Compostela.

Další odbornou prací, která zpracovává téma kulturní identity španělské minority Galicijců, je *The Orality-Literacy Continuum in Galician: Language Choice, Cultural Identity, and Language Polity at a Crossroads*. Autor Obdulia Castro v publikaci zkoumá spojení mezi kulturní identitou, mezikulturním vývojem regionu a jazykovou situací z pohledu místních obyvatel. Z výzkumného projektu, který byl součástí autorovy práce, v závěru vyplývá, že kulturní identita Galicijců, výrazně ovlivněná dlouhou historií regionu, je nejčastěji spojována s národním cítěním. Galicijská hrdost dle autora vychází zejména z kultury, která je pro region typická a velmi odlišná od zbytku Španělska.

4. Teoretická část

4.1. Osobní a kolektivní identita

Význam pojmu identita ve společenských a humanitních vědách trápí vědce již od padesátých let minulého století. I dnes se však přes neutuchající zájem sociologů lze setkat s nejasnými výklady či rozdílnou argumentací tohoto pojmu. Zavedení termínu identita je přisuzováno německému psychologovi Erikovi H. Eriksonovi, který jako první začal pojem identity aktivně užívat v rámci vývojové psychologie (Raboch 2012: 22).

V sociologické teorii je pojem identita nejčastěji vymezován jeho vztahy ke kvalitativním vlastnostem jedinců, které se k němu v rámci sociologického diskursu pojí. Na tyto atributy lze nahlížet jako na vlastnosti, které jedince ve společnosti spojují, ale i odlišují. V sociální teorii je tedy identita chápána jako proměnlivé vědění o jiných a o nás samých, čímž zároveň prezentuje to, čím člověk je, i tom čím není (Szaló 2003: 15-18). Sociolog Richard C. Mole (2007: 3), který se snaží pojem identita zjednodušit, zastává názor, že je vyjádřením toho, kdo jsme, nebo uvědoměním, že jsme a v neposlední řadě i způsobem, jakým se lidé umisťují ve společnosti.

Peter L. Berger a Thomas Luckmann, představitelé fenomenologické sociologie, byli prvními, kdo přišli s myšlenkou, že identita je sociálním konstruktem. Tito sociologové, navazující na svého rakouského učitele Alfreda Schütze, vycházeli z přesvědčení, že identita je výsledkem vztahu jedince a společnosti, který se utváří v průběhu sociálních procesů. Společnost je v tomto směru chápána jako subjektivní realita, kterou tvoří jedinci, kteří se jejími členy nerodí, ale postupně se jimi za neustálé interakce a identifikace stávají (Berger, Luckmann 1996: 26–27).

Na základě procesu sebezařazení do společnosti, lze identitu rozlišit na osobní (individuální) a kolektivní (sociální). Mezi těmito identitami lze nalézt svérázný, paradoxně působící vztah. Osobní identita „já“ se v člověku buduje v průběhu interakce a komunikace uvnitř skupiny, ke které patří. Skupina tímto utváří osobní identitu jednotlivce, která je společenským fenoménem. Identita kolektivní neboli identita „my“ se neočekávaně nevyskytuje mimo jednotlivce, neboť jednatel ji svým individuálním věděním a vědomím konstruuje a následně ji podporuje. Tento vztah mezi identitami si

tedy v důsledku toho, že osobní identita vyhláší nadřazenost celku nad částí, zatímco kolektivní identita staví část nad celek, vzájemně protiřečí. *„Část závisí na celku a získává svoji identitu teprve díky roli, kterou uvnitř celku hraje, avšak celek vzniká teprve součinností částí“* (Assmann 2001: 116).

Individuální vědomí je sociogenní nejen díky tomu, že vzniká určitou socializací, ale také proto, že je „nosičem“ kolektivního sebeobrazu či vědomí „my“. V rámci pochopení utváření společensko-kulturní identity lze rozdělit identitu „já“ na identitu individuální a osobní. Individuální identita je obrazem, který si jedinec vybudoval a udržuje ve svém vědomí. Součástí tohoto obrazu jsou jednotlivé rysy, kterými se jedinec odlišuje od ostatních ve skupině, a které ho utvrzují v jeho osobitosti a nenahraditelnosti. Osobní identita je oproti tomu souhrnem všech rolí a vlastností, díky kterým se jedinec začleňuje do společenské struktury. *„Identita z tohoto hlediska je sebeuvědomování si své zlostonosti, autenticity, nepřetržitosti, stability vzhledem ke svým zvnitřněním hodnotám a normám“* (Bačová 2008: 112). Další diferenciací je podstata těchto dvou aspektů identity „já“, tedy z čeho vychází a na co se váží. Zatímco individuální identita se váží na fyzický atribut jedince, tělesnost existence a její základní potřeby, osobní identita naopak vychází ze společenského uznání a zodpovědnosti jedince. Na základě těchto poznatků lze vyvodit, že obě tyto identity jsou sociogenní a kulturně determinované. *„Oba identitní aspekty představují věc vědomí, které se specificky formují a určují skrze jazyk, představy, hodnoty a normy dané kultury a epochy. [...] Identita, včetně identity „já“, je vždy společenský konstrukt, a jedná se tedy o identitu kulturní“* (Assmann 2001: 116–117).

Rozdíl mezi identitami „já“ a „my“ nelze vidět v tom, že individuální identita „vzniká přirozeně“ a kolektivní identita je sociálním konstruktem, neboť „přirozená“ identita neexistuje. Jistý rozdíl mezi těmito identitami lze však spatřovat v tom, že kolektivní identita není na rozdíl od osobní identity vázána k přirozené evidenci tělesného substrátu, jelikož kolektivní identita podléhá výhradně symbolické formaci. „Společenské tělo“, které patří jednotlivci ve skupině, není skutečné, viditelné a hmatatelné. Jedná se pouze o metaforu, společenský konstrukt (Eisenstadt, Giesen 2003: 363).

Dle Assmanna (2001: 117) *„pod kolektivní identitou či identitou „my“ rozumíme obraz, který si o sobě vytváří určitá skupina a s nímž se identifikují její příslušníci. Kolektivní identita je otázkou identifikace ze stany zúčastněných individuí. Tato identita neexistuje „o sobě“, nýbrž vždy jen v té míře, v níž se k ní určití jedinci hlásí. Je silná nebo*

slabá podle toho, nakolik žije ve vědomí členů skupiny a nakolik dokáže motivovat jejich myšlení a jednání.“ Významné pouto v rámci tohoto zkoumání lze vnímat mezi společenským sebeobrazem a společenskou vzpomínkou neboli dějinným vědomím. Minulost se často stává opěrným bodem skupin, které si skrze ni uvědomují své jednoty a jedinečnost. Je nezbytnou součástí společnosti, neboť je potřebná k její sebedefinici.

Skupinová neboli kolektivní identita vychází z opakovaného sebeidentifikování a identifikování ostatních jedinců, které neustále probíhá v každodenním životě každého z nás. Tyto akty se mohou vzájemně vyvracet nebo posilovat, blokovat nebo vyvažovat. Zařazování a „škatulkování“ jednotlivců pod určité skupiny jejich okolím narušuje jejich vlastní skupinovou sebeidentifikaci a často také vymezuje hranice jejich možností (Barša 2006: 27, online).

4.2. Kulturní identita

Z hojného výběru různých pojetí pojmu kultura, bude tato práce ve své podstatě vycházet z široké představy o kultuře anglického antropologa Edwarda B. Tylora, který jako první definoval kulturu z formálního a antropologického hlediska: *„Kultura nebo civilizace [...] je komplexní celek, který zahrnuje poznání, víru, umění, právo, morálku, zvyky a všechny ostatní schopnosti a obyčeje, jež si člověk osvojil jako člen společnosti“* (Tylor 1871: 1). Nahlížení na kulturu v širším pojetí jako na „způsob života“, představovalo počátek revoluce, neboť do té doby byla kultura chápána jako to, co bylo lidmi vytvořeno či vysloveno. Kultura se stala specifickým lidským atributem, jehož prostřednictvím si lidé přetvářejí svět a adaptují se na vnější prostředí (Kokaisl 2013: 115–116).

Nové antropologické pojetí kultury však nenahradilo tradiční význam tohoto pojmu, který se v mnoha směrech i běžném jazyce využívá nadále. V současné odborné literatuře lze podle antropologa Václava Soukupa (2004: 15) vymezit tři základní přístupy z hlediska významu kultury:

1) tradiční axiologické pojetí kultury vychází z kulturních jevů, které rozvíjejí lidskou společnost. Zpravidla se tak do kultury zahrnují především oblasti duchovních hodnot společnosti, jakými jsou umění, věda, literatura, výchova apod.;

2) globální antropologické pojetí kultury zahrnuje kromě výše zmíněných pozitivních hodnot i všechny nebiologické prostředky, díky kterým se lidé ve společnosti přizpůsobují okolnímu světu. Kultura je v tomto směru souborem materiálních produktů lidské činnosti, sociokulturních regulativů – naučených vzorů chování a idejí. Tyto kulturní jevy jsou následně vzájemně sdíleny členy určité společnosti a předávány v čase a prostoru;

3) redukcionistické pojetí kultury se snaží zúžit rozsah pojmu kultura, které by se mělo soustředit pouze na vybraný malý úsek sociokulturní reality. Sémiotickými přístupy je například kultura chápána jako systém znaků, symbolů a významů, které sdílejí členové určité společnosti.

Najdou se však autoři, kteří Tylorovské „všezahrnující“ teoretizování o kultuře vnímají spíše jako přítěž nežli osvětu. Přespříliš možností, mezi kterými se musí vybírat, jsou často vnímány s odporem. Jedním z antropologů, který se rozhodl pojem kultura jasně formulovat, byl Clifford Geertz (2000: 15), který kulturu připodobňuje k pavučině: *„Domnívaje se, společně s Maxem Weberem, že člověk je zvíře zavěšené do pavučiny významů, kterou si samo upředlo, považují kulturu za tyto pavučiny a její analýzu tudíž nikoliv za experimentální vědu pátrající po zákonu, nýbrž za vědu interpretativní, pátrající po významu.“* Oproti tomu holandský vědec Gert Hofstede (2007: 13–15) kulturu chápe jako „kolektivní software“ společnosti. Lidské mentální programování je tvořeno lidskou přirozeností, která je univerzální a zděděná, naučenou kulturou, která je vlastní skupině, do které jedinec spadá a osobností, která je vlastní jednotlivci, a kterou nesdílí s žádným jiným lidským jedincem.

Kultura byla vždy jedním z významných zdrojů a nástrojů lidské identity. Vliv kultury a jejího dědictví na společnost je tématem, kterým se zabývá mnoho historiků, antropologů i sociologů. Jedním z autorů, který kulturu vnímá jako vhodný základ pro tvorbu kulturní identity, je Karel B. Müller, který tvrdí, že identita se formuje za pomoci interakce mezi jednotlivcem a jeho prostředím, jež je utvářeno kulturně. *„Kultura tudíž není vůči identitě neutrální, nýbrž je aktivní komponentou každé identity“* (Müller 2008: 95). Přínosný je také pohled Kennetha Hoovera (1997: 62), který tvrdí, že kultura při tvorbě identity zastává významnou roli, neboť ustavičně produkuje potřebné *významy a obsahy*. Každý jedinec se ve svém každodenním životě neustále pohybuje mezi kulturou a svými sociálními a biologickými dispozicemi. Dalšími zastánci tohoto názoru

jsou i sociologové Berger a Luckmann (1999: 172). Ti apelují na to, že pokud není identita nějakým způsobem umístěna v kultuře, stává se nesrozumitelným konceptem. Dle jejich přesvědčení je velice nepravděpodobné, aby svět, v němž jednatelce vyrůstá, nebyl kulturou nijak ovlivněn.

Další pohled na kulturní identitu předkládá Csaba Szaló a Eleonóra Hamar (2006: 130), kteří zastávají názor, že k utváření a následnému formování kulturních identit dochází za pomoci souboru symbolických reprezentací, kulturních kódů a narativ. „*Jinými slovy, kulturní identity jsou relativní a historicky podmíněné konstrukty, které musejí být institucionálně udržovány, mohou být formálně i obsahově proměněny.*“

4.3. Paměť

Paměť je nepochybně nedílnou součástí lidství, základem naší existence a kultury. „*V nejširším slova smyslu ji lze definovat jako schopnost zaznamenávat životní zkušenosti*“ (Plháková 2004: 193). V minulosti byla paměť významnou schopností lidí, kteří byli schopni uchovávat své zážitky, zkušenosti a znalosti, je základem kulturní identity.

Za zakladatele a inspirátora soudobých „paměťových studií“ bývá považován francouzský filozof a sociolog Maurice Halbwachs, na kterého lze nahlížet jako na jednoho z předních žáků a následovníků Émila Durkheima (Šubrt, Maslowski, Lehmann 2014: 15). Přestože Durkheim nepopíral, že by společnost mohla fungovat bez individuí, považoval kolektivní vědomí jako samou podstatu společnosti. Kolektivní paměť se dle jeho názoru vztahuje na celou společnost a výrazně ovlivňuje jednotlivce, kteří ve skupině jednají jinak, než když jsou sami (Pfeiferová 2010: 9–29).

Maurice Halbwachs, považovaný za hlavního teoretika sociologie paměti, se začal tomuto tématu poprvé věnovat ve své publikaci *Les cadres sociaux de la mémoire* vydané roku 1925. Problematice paměti se následně věnoval i ve své další neméně úspěšné knize *La Topographie légendaire des Évangiles en Terre sainte, étude de mémoire collective* (1942). Jeho poslední dílo s titulem *La Mémoire collective*, kterým chtěl zkoumání paměti uzavřít, bylo však vydáno posmrtně až v roce 1950 jeho dcerou Jeanne Alexandre (Šubrt 2007: 140).

Dle Halbwachsovy teorie je paměť sociálním konstruktem, je společensky podmíněná (například fotkami, rodinou, pamětníky a médii) a její existence mimo

společnost tedy není možná. Vzpomínáno je lidmi na to, o čem se hovoří a o čem se nemluví, je postupně zapomínáno, protože paměť je dle jeho názoru selektivní. Významnou roli v Halbwachsově přístupu k paměti hraje koncept sociálních rámců, jehož podstatou je, že paměť se váže na sociální skupiny. V konkrétních sociálních rámcích, které jsou vytvářeny lidmi žijícími ve společnosti, se paměť utváří, funguje a jsou zde taktéž uloženy a zpracovávány myšlenky lidí. Sociální rámce ovlivňují také významnost toho, na co lidé vzpomínají. Jedná se především o rámce jazykové, prostorové a časové. Jazyk je bezpochyby nejdůležitějším paměťovým rámcem, protože nám umožňuje vzpomínky pochopit. Slova pro nás mají význam až poté, co jejich významu porozumíme, a protože ke každému slovu se váže nějaká vzpomínka, neexistují vzpomínky bez slov. Čas a prostor hrají ve společnosti významnou roli především kvůli sebereflexi skupiny a formulaci jejích cílů (Šubrt, Maslowski, Lehmann 2014: 17–18).

Koncem třicátých let zavádí Halbwachs pojem kolektivní paměť, která svou podstatu nalézá v určitém souboru lidí, kteří vzpomínají jako členové jedné skupiny. Ačkoli v rámci skupiny tvořené více jedinci vzniká mnoho společných vzpomínek, jež se opírají jedna o druhou, nemusí si každý člen skupiny nutně vybavit tytéž vzpomínky jako ostatní. Zde je zřejmý vztah mezi individuální a kolektivní pamětí, které Halbwachs rozlišuje. Každá individuální paměť představuje určitý způsob vidění paměti kolektivní, v závislosti na místě, které je zaujímano a jeho výsledné podobě, která je proměnná, neboť je ovlivňována vztahy, které udržuje s ostatními prostředím (Halbwachs 2009: 91). Individuální paměť je dle Halbwachse výhradně sociálním fenoménem. Přesněji se podle jeho názoru jedná pouze o vjemy, neboť vzpomínky (i osobní povahy) mají svůj původ v myšlení skupiny a v komunikaci a interakci mezi jejími členy (Šubrt 2007: 142).

Je zřejmé, že obrazy a vzpomínky, které vznikly v důsledku prostředí, jimiž jsme během života prošli, se v rámci individuální paměti každého z nás formují poměrně rozdílně, a proto má v tomto smyslu každý z nás vlastní historii (Halbwachs 2009: 79). Pokud se stane jedinec součástí skupiny a začne s ostatními členy uvažovat stejně o různých souvislostech, snaží se udržet se skupinou kontakt a později získává schopnost ztotožňovat svou a její minulost. Trvání této „společné“ paměti je však ohraničeno dobou trvání skupiny. Třída žáků společně se svým kantorem tvoří skupinu, která sdílí mnoho společných historek a vzpomínek. V momentě kdy však žáci třídu opouští, končí rovněž i jejich kolektivní paměť, neboť už nadále nebudou součástí skupiny. Připomínání si

jednotlivých příhod je poté v budoucnu možné jen za předpokladu, že budou existovat trvalá společenství žáků, která se o tyto události budou zajímat. Pouze jedinci, kteří jsou tedy schopni být dlouhodobě součástí stejného společenství, mají možnost rekonstruovat své vzpomínky skrze sdílené informace a myšlenky, které se nacházejí v jejich myslích (Halbwachs 2009: 54–61).

Ukázkou kolektivní paměti je také situace, která může nastat v době trvání společenství a to tehdy, vybaví-li si někdy jednatel vzpomínky ze života skupiny, z pohledu té dané skupiny, aniž by u toho byli fyzicky přítomni ostatní členové. Jednatel totiž může v takový moment podléhat vlivu společenství, jehož je součástí i ve chvílích odloučení. Potvrzení nebo vyvolání vzpomínek, které jsou za každých okolností kolektivní, nám tak mohou být připomínány bez přítomných svědků, i když by se jednalo o události, kterých se jedinec zúčastnil zcela sám nebo věci, které viděl jako jediný (Halbwachs 2009: 51–63).

Jan Assmann (2001: 39), který ve své knize *Kultura a paměť* navazuje na poznatky Halbwachse, vnímá kolektivní paměť jako spjatou se svými nositeli a nepřenositelnou. „*Kdokoli se na ní podílí, dosvědčuje tím svou náležitost ke skupině. Není tedy konkrétní pouze v prostoru a čase, ale je též, lze-li to tak říci, konkrétní co do identity. To znamená, že se výlučně vztahuje ke stanovisku určité skutečné a živoucí skupiny. Prostorové a časové pojmy kolektivní paměti se nacházejí v živoucím sepětí s komunikačními formami příslušné skupiny, přičemž toto sepětí je afektivní a hodnotové.*“ Kolektivní paměť se tímto stává pro skupinu vlastní a životní historií, která má pro skupinu důležitý význam, neboť získává obraz o skupině samé a utváří její cíle.

Vazby mezi kolektivní pamětí, skupinovým sebezobrazením a společenskou funkcí Halbwachs vysvětluje na příkladu hierarchie středověkého feudálního systému. Erby a tituly v této době představovaly nárok na práva a výsady, tudíž postavení rodiny bylo v tomto kontextu „*určováno tím, co ona sama a ostatní rodiny vědí o své minulosti*“ (Halbwachs in: Assmann 2001: 40) Společenská skupina uchovávaná si svou minulost si o sobě utváří obraz, který jí vystihuje a zdůrazňuje její odlišnost. Zároveň si takové společenství vytváří i „*vědomí o své identitě v průběhu času*“ (Assmann 2001: 40).

4.3.1. Kolektivní paměť versus historie

Každý jedinec vytváří v průběhu svého života vzpomínky, na které lze nahlížet ze dvou různých pohledů, neboť ke každému z nich zaujímá jiný postoj. Na jedné straně tak stojí vzpomínky individuální, které se vážou k jeho osobnosti a osobnímu životu a na straně druhé vzpomínky kolektivní, které vytváří jako člen určité skupiny a které se podílí na zpřítomňování a uchovávání neosobních vzpomínek, které zajímají celou skupinu (Halbwachs 2009: 93–94).

Kolektivní paměť může být v některých případech snadno zaměnitelná za paměť historickou, při bližším pohledu lze však nalézt jisté diference. Viera Bačová (1996: 19) v této souvislosti poukazuje na základní rozdíl mezi historií, historiografií a historickou pamětí. Zatímco historie je podle ní „*souborem událostí, které se odehrály v minulosti, historiografie je věda oficiálně a objektivně usilující o popis těchto událostí. Historická paměť je bezprostředně prožívanou osobní a skupinově přítomnou zkušeností, která není vedena snahou o institucionalizovaný výklad dějin. Na rozdíl od historiografie je historická paměť nesystematickou a nesystémovou reflexí minulosti.*“ Přestože pojem historická paměť v české historiografii časem zdomácněl, mnohdy bývá chápán a vykládán zcela odlišně. Jednou tak může být historická paměť chápána jako „druhý život“ události, která nebyla oficiálně zachycena historiky (Fasora 2005: 24), jindy ji lze zaměnit za historické poznání či historické vědomí (Havelka 2004: 86) nebo ji lze považovat za určité alternativní dějiny, které vystihují autentický vztah k minulosti (Třeštík 2004: 107).

Na rozdíl mezi kolektivní a historickou pamětí vždy výrazně upozorňoval především Halbwachs. Kolektivní paměť, již nositelem je skupina omezená v prostoru a čase, byla považována za souvislý proud myšlení, jenž z minulosti uchovává pouze to, co se buď odehrálo v poslední době a ještě stále to živě ovlivňuje paměť skupiny, anebo minulost selektuje a vybírá si pouze ty události, které skupinu ovlivnily natolik, že jsou schopné žít a být udržovány v jejím vědomí navzdory tomu, kdy se odehrály. Skupinová paměť zdůrazňuje vlastní odlišnosti vůči okolí a zaměřuje se tak na to, čím se skupina odlišuje ve svých vlastních dějinách od jiných skupin a čím je jedinečná (Šubrt, Maslowski, Lehmann 2014: 26). Historii lze oproti tomu jen stěží považovat za univerzální lidskou paměť, neboť ve skutečnosti jako skupinová paměť nefunguje. Historie se staví do pozice nezávislé na jednotlivých skupinách, nepřijímá rozdíly mezi nimi a svá fakta sdružuje ve zcela homogenním prostoru, ve kterém se vytrácí ojedinělost a vše si je

rovnocenné. Každá jedinečná událost je v rámci historie stejně důležitá a významná, a žádná nehraje větší či menší roli (Assmann 2001: 42–43). Stejný názor zastával i francouzský historik Pierre Nora (1998: 9), který tvrdí, že v případě paměti a historie „*nejde vůbec o synonyma a my si uvědomujeme, že stojí v každém bodě proti sobě*“. Paměť je dle Nory (1996: 42) životem, který je neustále v evoluci, neboť je nesen skupinami živých. Jde o fenomén, který je aktuální, prožívaný v přítomnosti. Historie je oproti tomu problematickým a neúplným zobrazením minulosti, tedy toho, co už nadále není.

Kolektivní paměť nahlíží na skupinu „zevnitř“, což způsobuje to, že skupina tíhne k tomu, vnímat svou minulost jako souvislou a neměnnou, neovlivněnou změnami, které by kolektivní paměť jasně rozdělovaly a určovaly by pravidelné hranice. Historie oproti tomu zdůrazňuje především diskontinuitu a rozdíly a přikládá váhu pouze těm historickým faktům, které vykazují změnu. Existuje tedy mnoho nejrůznějších kolektivních pamětí, avšak pouze jedna historie, která naprosto vytěsnila spojení se skupinou nebo identitou. Na jedné straně tak proti sobě stojí mnohost dějin, do nichž různorodé skupiny vkládají své vzpomínky a obraz sebe samých a na straně druhé dějiny, do nichž historikové ukládají data vyvozená z mnohosti skupinových dějin (Šubrt, Maslowski, Lehmann 2014: 27).

Podle Halbwachse (2009: 124) funguje mezi pamětí a historií jistý vztah následnosti, který je dán tím, že když se na něco z minulosti přestane vzpomínat, nastupují dějiny. „*Protože historie obecně začíná až tam, kde končí tradice, v okamžiku, kde zaniká nebo se rozkládá sociální paměť.*“ Dokud si skupina společné vzpomínky připomíná, ztrácí význam je jakkoliv zaznamenávat a archivovat. Potřeba si sepsat historické události a zážitky většinou nastává až v ten moment, kdy už se téměř není na koho obrátit, neboť není možné sehnat skupinu, která by mohla poskytnout své svědectví a své vlastní vzpomínky. V tento moment je většinou jedinou možností, jak zachránit téměř zapomenuté vzpomínky, jejich písemně zaznamenané souvislé líčení, které bude v budoucnu jedincům i skupinám připomínat zapomenuté, neboť zatímco slova a myšlenky zanikají, písmo zůstává (Švaříčková Slabáková 2007: 239). Susan Craneová (1997:1375), která se později zabývala revidováním Halbwachsových názorů, se však domnívá, že se o zákonitý vztah, ve kterém musí historie nahradit mizející paměť, nejedná. Dle jejího názoru jde spíše o simultánní objevení se profesionální historie a ztráty společenské paměti.

Halbwachsovův pohled na jednotu a univerzálnost dějin se stal později terčem kritiky, neboť jeho přístup k historii byl vnímán jako pozitivistický. Podle názoru jeho oponentů

bylo naprosto přehlíženo to, že každé psaní dějin je ovlivněno dobou a zájmy svého pisatele. Vztahem mezi kolektivní a historickou pamětí se však po vzoru Halbwachse zabývali i někteří soudobí autoři. Francouzský filosof Paul Ricoeur (2000: 38) například usuzuje, že: *„historie, jež přistupuje k minulosti s odstupem, bez osobního zaujetí a jež usiluje o objektivní pohled na minulé události, umožňuje zbavovat paměti jednotlivých skupin jejich exkluzivity, čímž otevírá cestu k vzájemnému dialogu. Její korektivní funkce spočívá ve schopnosti opravovat, kritizovat či dementovat paměť určité kolektivity v okamžiku, kdy se uzavírá nad vlastní minulostí do té míry, že se stává slepou a hluchou k osudu jiných kolektivit.“*

4.4. Kulturní paměť

Teoretik sociální paměti Maurice Halbwachs inspiroval svým přínosem mnoho dalších. Jedním z jeho žáků byl i významný německý egyptolog Jan Assmann, který své studie po vzoru Halbwachse taktéž věnoval otázce paměti. Dalšími tématy, kterými se Assmann zabývá, jsou formy historického vědomí, kulturní a politická identita raných kultur a v neposlední řadě otázka písemné kultury (Šubrt 2007: 144). Ve své nejznámější knize *Kulturní paměť*, publikované v roce 2001, se Assmann snaží všeobecně přispět ke všeobecné teorii kultury rekonstrukcí kulturních souvislostí, a to spojením kolektivních vzpomínek, kultury písma a etnogeneze (Assmann 2001: 22). Nejvíce Assmann sociálním vědám přispěl rozpracováním kulturní teorie a společně se svou ženou Aleidou Assmann poté i teorií kulturní paměti.

Kulturní paměť považuje Assmann (2001: 23) za jednu z vnějších dimenzí lidské paměti. Paměť jako taková je dle jeho názoru niterním fenoménem jedince, na který lze nahlížet z fyziologického, neurologického i psychologického hlediska. Co kulturní paměť obsahově přijímá, jak je organizována a jak dlouho uchovává jednotlivé vzpomínky, souvisí s tj. společenskými a kulturními rámci⁶, nikoliv s vnitřní kapacitou či vnitřním řízením mozku. V rámci vnější dimenze paměti rozlišuje Assmann čtyři oblasti sociální paměti, přičemž jednou z těchto oblastí je i paměť kulturní (Šubrt 2007: 145):

⁶ Zde je zřejmá návaznost na Maurice Halbwachse, který jako první ve svém přístupu k paměti přišel s konceptem sociálních rámců.

a) mimetická paměť zahrnuje lidské jednání, které se učíme napodobováním. Pokud se jedinec nějakou věc v průběhu svého života nenaučí napodobováním, využívá písemné pokyny k jednání, kterými jsou například návod k použití nebo kuchařka. Jednání nikdy nelze plně kodifikovat, tudíž dodnes zůstávají rozsáhlé oblasti každodenního jednání, které vycházejí z obyčejů, zvyků a mimetické tradice;

b) paměť věcí vychází z toho, že věci, kterými se lidé v každodenním životě obklopují, neboť je považují za účelové, pohodlné nebo krásné, jsou ve skutečnosti jejich lidským obrazem, který vypovídá o nich samotných. Svět věcí dle Assmanna obsahuje určitý časový index, který společně s přítomností poukazuje na různé vrstvy minulosti;

c) komunikativní paměť rozvíjí schopnost komunikovat, která je nedílnou součástí lidského života, je předávána prostřednictvím řeči v mezilidské komunikaci;

d) kulturní paměť je prostorem, do kterého ústí všechny tři výše zmíněné části. Ve chvíli, kdy mimetické vzpomínky získají význam, smysluplnost a postavení „rituálu“, prolnou se z mimetické paměti do kulturní, neboť tato paměť představuje určitou formu tradování a zpřístupnění kulturního smyslu. Tento princip funguje i u paměti věcí za předpokladu, že jedinec u nějaké věci neuvidí pouze její účelovost, jak tomu bylo doposud, ale i její smysl (například u pamětních kamenů, náhrobků či chrámů). Tehdy věcná paměť překračuje horizont a stává se kulturní pamětí (Assmann 2001: 23–24).

Kulturní paměť přetváří minulost do symbolických figur, které jsou přítomné ve svátečních obřadech a utváří skupinovou identitu společnosti. Pro kulturní paměť hrají významnou roli především vzpomínané dějiny, nikoliv historická fakta. I mýtus, který je připomínán a oslavován, se stává v určité míře skutečným a pro kulturní paměť podstatným, především díky jeho normativní i formativní síle (Šubrt 2007: 146).

Někdy je třeba odlišovat kulturní paměť určitého společenství a paměť konkrétních jedinců, přičemž platí, že paměť je vždy vázána na určité jednotlivce. *„Sociální vědy tedy musejí při studiu kulturní paměti zohledňovat všechny tři roviny: rovinu jedince jako bytosti s vlastní osobitou zkušeností, rovinu jedince jako sociální bytosti, která s ostatními sdílí určitý okruh představ a interpretací, a koneckonců také rovinu jedince jako příslušníka živočišného druhu, v jehož rámci jedinec s ostatními sdílí společné kognitivní mechanismy, činnosti a struktury“* (Lužný 2014: 17).

Kulturní paměť je vždy sociální, neboť paměť jedince se utváří a nabývá tvaru až ve skupině více lidí. Tato skupina tak sama o sobě žádnou paměť nemá, pouze určuje tu

individuální u svých členů. Za vznik vzpomínek, včetně těch osobních, vděčíme tedy sociální interakci a komunikaci v rámci skupin. Je obvyklé, že je kulturní paměť vázaná nejen k lidem, ale i k nějakým materiálním entitám. Přenesená do prostoru tak slouží jako nástroj připomínání, skrze který si lidé předávají a rekonstruují paměť. V každodenním životě každého z nás se tak lze setkat s místy paměti či krajinami vzpomínání (Lužný 2014: 9–10).

4.4.1. Kulturní vs. komunikativní paměť

Mezi kulturní a komunikativní paměti, která je, jak již bylo řečeno, předávána prostřednictvím řeči, existuje jistá polarita. Jejich vzájemný vztah je totiž ovlivňován pozoruhodným jevem, na který v šedesátých letech upozornil Jan Vansina. Tento belgický historik a antropolog tento jev odhalil během rozsáhlého studia ústně tradované historie a označil ho výrazem *the floating gap* – „plynoucí proluka“ (Šubrt, Maslowski, Lehmann 2014: 38). Ve své knize *Oral Tradition as History* Vansina vysvětluje, že během svých studií přišel na to, že ústně předávaná historie jako celek se skládá ze tří jednotlivých částí. První etapa zahrnující nejmladší minulost společnosti obsahuje rozsáhlé množství informací. V druhé etapě se toho z historie v paměti jedinců naopak dochovalo velmi málo, čímž vzniká jistá mezera neboli proluka. Třetí časová úroveň o nejstarší době opět obsahuje obsáhlé a bohaté informace (Vansina 1985: 160-169). Podle Assmanna (2001: 48) „*oba minulostní rejstříky, oba „konce bez prostředku“ odpovídají dvěma paměťovým rámcům, které se od sebe v klíčových ohledech liší. Ty nazýváme komunikativní a kulturní paměť.*“

Komunikativní paměť jedinců ve společnosti zahrnuje vzpomínky, které jsou součástí nejmladší historie. O ně se člověk běžně dělí se svými současníky, neboť je má ještě živě v paměti. Tyto vzpomínky vycházejí z bezprostřední zkušenosti 3 až 4 po sobě jdoucích generací a jejich vznik a zánik úzce souvisí se svými nositeli. Vytváří obraz, který představuje „dějiny viděné zespoda“ neboli „dějiny každodennosti“. Na toto časové období navazuje *floating gap* s menším množstvím informací. Orální historii uzavírá etapa nejstarší historie, v níž vzpomínky společnosti vychází ze školních učebnic, mýtů, oficiálních historických tradic a monumentů (Šubrt 2007: 146). Ve společnostech, ve kterých se tradice předávají ústně lze tedy na základě tohoto zjištění rozlišovat dvě

významné časové úrovně: nejstarší a nejmladší historii. Oblast, která se rozestupuje mezi těmito úrovněmi, se neustále postupem času dynamicky pohybuje směrem dopředu, a proto se jedná o „plynoucí proluku“ (Šubrt, Maslowski, Lehmann 2014: 39).

Kulturní paměť je na rozdíl od paměti komunikativní záležitostí institucionalizované mnemotechniky. Minulost utváří z určitých vzpomínek, které si sama vybírá a myticky upravuje, její forma není pevná a v průběhu času se nepřetržitě aktualizuje. Obraz minulosti tedy vždy zkresluje, jelikož „vytrhuje historické údaje z dobového kontextu a přesazuje je do kontextu přítomnosti“ (Tesař 2007: 158).

Jan Assmann (2001: 50–53) vnímá polaritu mezi kulturní a komunikativní pamětí z hlediska více aspektů. Jedním z nich je polarita všedního dne a svátku. Rozdíly lze vnímat i ze sociologického hlediska, v tzv. *struktuře participace*, stejně tak jako v jejich časové struktuře. Liší se i účast skupiny na paměti. Zatímco účast skupiny na komunikativní paměti je difuzní, její nositelé jsou nespécifičtí – jedná se o dobové svědky určitého vzpomínajícího společenství, v rámci paměti kulturní je účast skupiny vždy diferencovaná, neboť má své speciální nositele tradice, kteří se snaží uchovávat a šířit společné vzpomínky národa. Mezi tyto zmocněnce lze zařadit šamany, bardy a grioty, stejně tak jako kněze, učitele, umělce, spisovatele, učence aj. Komunikativní paměť je ohraničená osmdesáti až sto lety, oproti tomu kulturní paměť sahá až k mytickým počátkům. „Komunikativní paměť obsahuje nezformalizované, živé vzpomínky dobových svědků, kulturní paměť je naproti tomu vysoce zformalizovaná a symbolicky kódovaná, po případě inscenovaná literárně, obrazově, dramaticky apod.“ (Šubrt 2007: 146).

4.5. Místa paměti

Aby lidé nezapomínali na významné historické události, vytvářejí si tzv. místa paměti, která schraňují jejich vzpomínky ve formě památníků, knih, pomníků, institucí, korespondence, videí a fotografií, aby si je mohly nadále připomínat. „Konkrétní místa a s nimi související předměty a výjevy, vnímané v určitém čase, se tak stávají významnými prostředníky substancializace vzpomínky. Tato místa jsou schopna národní historii emblematicky reprezentovat a promítat do přirozeného světa. Minulé tak lze uchopit přímo skrze materiální stopy minulosti v přítomném“ (Činátl 2009: 10).

S tímto konceptem přišel francouzský historik Pierre Nora, ve svém díle *Mezi pamětí a historií: problematika míst*. Jak již napovídá název knihy, Pierre Nora se zaměřuje na lidskou paměť a historii a staví je proti sobě⁷.

Tabulka 2: Polarita paměti a historie

Paměť	Historie
<ul style="list-style-type: none"> - život - nositelem: živá pospolitost - stále se vyvíjí - otevřená dialektice vzpomínky a amnézii - neuvědomuje si deformující proměny, jimiž prochází - bezbranná vůči jakémukoli použití, zneužití a manipulacím - prochází dlouhými obdobími latence a náhlého oživení 	<ul style="list-style-type: none"> - vždy problematická a neúplná rekonstrukce toho, co již není
<ul style="list-style-type: none"> - vždy aktuální, pouto prožívané ve věčné přítomnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - představení či zobrazení minulosti
<ul style="list-style-type: none"> - citová a magická - přijímá pouze ty prvky, jež jí vyhovují - žíví se matnými, zobecňujícími, všeobjímajícími nebo pomíjivými, prchavými, nediferencovanými vzpomínkami - otevřená vůči přenosům, filtrům, cenzuře a projekcím 	<ul style="list-style-type: none"> - operace intelektuální a světská - vyžaduje analýzu, kritický diskurs
<ul style="list-style-type: none"> - ukládá vzpomínku do posvátného prostoru 	<ul style="list-style-type: none"> - vzpomínku z posvátného prostoru vždy vypuzuje - vždy proměňuje vše v prózu
<ul style="list-style-type: none"> - vychází z určitého společenství, jež stmeluje - paměť je vždy mnoho, paměť kolektivní, množná a individualizovaná 	<ul style="list-style-type: none"> - patří všem a nikomu - předurčená k univerzálnosti
<ul style="list-style-type: none"> - zapouští kořeny v konkrétnu, prostoru, gestu, obrazu a předmětu 	<ul style="list-style-type: none"> - přimyká se pouze k časovým kontinuitám, vývoji věcí a vztahům mezi věcmi

⁷ Pierre Nora tak činil po vzoru svého předchůdce Maurice Halbwachse, z jehož teoretických základů vycházel.

- absolutní	- zná pouze relativitu
-------------	------------------------

Zdroj: vlastní zpracování dle Nory 1996: 42

Na základě porovnání paměti a historie poté objasňuje význam míst paměti, která jsou výsledkem napětí mezi oběma tyto faktory, neboť jejich součinnost způsobuje, že jeden faktor určuje ten druhý. *„Místa paměti jsou tím, co produkuje, ustavuje, zřizuje, buduje, vyhlašuje, lstivě a dobrovolně, společenství, které prochází proměnou a obrodou. Muzea, archivy, hřbitovy, svátky, výročí, smlouvy, protokoly, pomníky, svatyně, spolky – to jsou svědkové naší doby, iluze věčnosti.“* (Nora 1996: 46) Místa paměti vznikají, aby nebyla smetena historií, neboť si společnost uvědomuje, že vytváření archivů, zavádění výročí, pořádání oslav či pronášení nekrologů, již nejsou přirozené úkony.

Místa paměti lze na základě kritérií rozlišit na místa materiální, symbolická nebo funkční. Ukázkou materiálního místa může být například archiv, obdařený symbolickou auroou. Místem funkčním se může stát učebnice či závěť a symbolickým minuta mlčení, která slouží k soustředěnému připomenutí (Nora 1996: 56).

Francouzský filozof, psycholog a historik Michel Foucault (1996: 81–82) přirovnává místa paměti k tzv. heterotopiím, což je druh specifického časoprostoru, jehož význam lidé pociťují až v momentě, kdy dochází k roztržce s tradičním časem. Častým příkladem jsou heterotopie věčně se akumulujícího času, kterými jsou muzea či knihovny. Tato místa tak shromažďují časy v jediném prostoru, přestože stojí mimo něj. *„Myšlenka shromažďování všeho, založení jakéhosi všeobecného archivu, vůle uzavřít do jediného místa všechen čas, všechny doby, všechny formy, všechny proměny vkusu, myšlenka vybudování místa všech časů, jež samo je mimo veškerý čas a jeho ničivé účinky, plán uspořádat tímto způsobem jistou neustávající a nekonečnou akumulaci času v jediném nepohyblivém místě, celá tato myšlenka patří k naší modernitě.“* (Foucault 1996: 82)

V současné době národní paměť pomalu ale jistě zaniká, na což reagují historici tím, že se snaží velmi rychle sestavit seznam míst spjatých s kolektivní pamětí. Do tohoto inventáře patří především státní emblémy, státní svátky, pomníky a památníky, slavnosti, rituály, hřbitovy aj. Tato místa jsou utvářeny kolektivní pamětí poté, co zanikne její přirozené prostředí a generace bezprostředně spojené s touto minulostí začnou odcházet. Primárním cílem historiků není všechna místa zmapovat a zaevidovat, ale především odhalit jejich minulost, která se k nim váže, a která tak může být znovu prožívána

a ritualizována. Využívání minulosti skrze místa paměti se od konce osmdesátých let 20. století (tedy od rozpadu bipolárního světa) stalo velmi využívaným především ve společnostech, které byly poznamenány minulými konflikty, neboť právě projekt míst paměti velmi pomáhá překonávat traumatizující minulost, jež by se už neměla opakovat (Hlavačka 2011: 17–18).

5. Praktická část

5.1. Historický pohled do Galicie

Následující kapitola představuje dějiny Galicie skrze události a období, které měly na její historický vývoj největší vliv. Obzvláště velký důraz je vzhledem k tématu práce kladen na období starověku, které je rozpracováno hlouběji.

5.1.1. Počátky osídlení

První lidé přišli na Iberský poloostrov⁸ před více než milionem let. Nejstarší důkaz o osídlení Galicie byl nalezen v jeskyni Eirós, v obci Triacastela, v podobě zbytků zvířat a kamenných nástrojů z období středního paleolitu⁹. Ranou kulturou, která začala výrazně ovlivňovat divokou krajinu severozápadní části poloostrova, se stala kultura megalitická, která zahrnuje několik vzájemně nesouvisejících kultur z období pozdního neolitu, eneolitu a doby bronzové. Její vliv byl především architektonického rázu, neboť se z tohoto období dochovalo mnoho staveb z velkých kamenných kvádrů (tzv. megalitů). Dalšími stavbami, které se z tohoto období dochovaly, jsou mohyly, které sloužily k rituálnímu pohřbívání zemřelých. V Galicii lze dnes nalézt tisíce těchto nálezů z kamení a hlíny, a to především podél pobřeží (Mauduit 1979: 34–35).

Na megalitickou kulturu postupně navázala kultura zvoncovitých pohárů, jejíž název je odvozen od keramických pohárů, které tvarem připomínají převrácený zvon. Tyto poháry se vkládaly zesnulým do hrobů společně s dalšími artefakty, například šípy, dýkami, ozdobami či náušnicemi (Cunliffe 2009: 35). Bohaté zásoby nerostných surovin, především zlata a cínu, vedly postupem času k vývoji bronzové metalurgie a následnému prodeji bronzových a zlatých předmětů v západní Evropě, zejména podél pobřeží Atlantského oceánu.

⁸ Iberský poloostrov je jedním z názvů Pyrenejského poloostrova. Zatímco název Pyrenejský poloostrov je odvozen od pohoří Pyreneje na francouzsko-španělské hranici, název Iberský poloostrov je odvozen od pradávného etnika Iberů, které je považováno za původní obyvatelstvo poloostrova.

⁹ Období středního paleolitu lze datovat do období cca 250 000–40 000 let př. n. l. V Evropě žil v tomto období člověk neandertálský (*Homo neanderthalensis*).

5.1.2. Keltové

Již v 6. až 7. století př. n. l. začala Iberský poloostrov ovlivňovat halštatská kultura starší doby železné, která měla do té doby rozhodující význam ve střední a západní Evropě. Tato kultura je obecně spojována s Kelty (*Lusitanos, Galaicos, Cántabros, Astures* aj.), kteří začátkem 6. století př. n. l. překročili Pyreneje a obsadili více než polovinu Iberského poloostrova. V severozápadní části poloostrova se postupně vytvořila homogenní kulturní jednotka, kterou lze označit jako *Gallaeci* (Richardson 2004: 16; Sillsová-Fuchsová 1996: 91).

Přestože byli Keltové nesmírně zruční a v tehdejší době patřili mezi nejlepší zpracovatele železa (jejich krásné výrobky z kovu lze ostatně obdivovat v mnohých galicijských muzeích dodnes), v mnoha ohledech se s původním iberským obyvatelstvem srovnávat nemohli (Ubieto Arteta 1995: 17). Sociální organizace Keltů byla mnohem zaostalejší, charakteristické bylo stále ještě společné vlastnictví a mezi některými kmeny dokonce přežíval matriarchát. Keltská společnost byla uspořádána hierarchicky, důraz byl kladen především na soutěživost. Politický život se, na rozdíl od Iberů, kteří již uznávali monarchii, odehrával na lidových shromážděních, kde o osudu kmene rozhodovali svým hlasováním zásadně jen svobodní muži. Keltové sice vlastní písmo používali, ale svou historii šířili spíše ústním podáním v podobě básní a vyprávění (Chalupa 2010: 14–15). Keltové se od Iberů v neposlední řadě lišily i fyzicky, byli totiž vyšší, silnější, měli světlé (plavé) vlasy a jemnou pleť (Filip 1996: 72).

Urbanizační úroveň Keltů byla poměrně nízká. Rodiny žili v zemědělských osadách a opevněných hradištích zvaných *castros*¹⁰, které byly tvořeny okrouhlými domy stavěnými z břidlice. *Castros* byly budovány na některých vojensky důležitých místech a plnily nejen funkci kmenových středisek, ale i středisek obchodu a řemesel (Chalupa 2010: 14). Mezi každodenní náplň dne jednotlivých členů rodiny patřilo nejčastěji tkaní plátna, práce na poli či výroba keramiky.

„V jedné oblasti Keltové své iberské sousedy přece jenom převyšovali, byli mnohem lepšími válečníky a nezřídka si svou nepřiliš radostnou ekonomickou bilanci vylepšovali kořistnickými nájezdy na prosperující iberské osady“ (Chalupa 2010: 14). Jako bojovní a hrdí válečníci milovali Keltové nejen bitvy ale i oslavy, což dokazuje, že po vítězství

¹⁰ Opevněné osady, které jsou jakousi pyrenejskou variantou západo- a středoevropských oppid (Chalupa 2011: 16)

dokázali hodovat a pít několik dní (Filip 1996: 73). V životě Keltů hrálo velkou roli náboženství, přičemž zvláštní kněžskou vrstvu tvořili druidové. Náboženské obřady se konaly v posvátných hájích či okrscích, obehnaných jednoduchými ohradami nebo příkopy (Staudte-Lauber 1996: 59–64).

5.1.3. Římská Gallaecia

Po Punských válkách, ve kterých Římané zvítězili nad Kartágem, obrátil Řím svou pozornost na kraj plný barbarů v severozápadní části Iberského poloostrova, který jako jediný v celé Hispánii¹¹ stále odolával jeho vlivu. Římané měli o tuto oblast zájem mimo jiné kvůli jejímu nerostnému bohatství. Nejžádanější komoditou bylo především zlato, které lákalo k naplnění státní pokladny, na které se podepsalo neustálé financování vojenských tažení (Ubieto Arteta: 21).

Roku 137–136 př. n. l. se u řeky Douro postavilo Římanům na odpor 60 000 mužů keltského kmene *Gallaeci*, kteří byli odhodlaní bojovat na život a na smrt (Keay 1988: 35). Tato bitva však vyústila ve významné římské vítězství, po kterém se římský konzul *Decimus Junius Brutus*, který římské legie vedl, vrátil jako hrdina (Richardson 2004: 149). Na základě vítězství v tomto rozhodujícím boji dokonce obdržel přívlastek *Gallaicus* (dobyvatel *Gallaicoi*). Po vítězném vpádu vedeným *Brutem* Římané získali kontrolu nad územím Galicie umístěným mezi řekami Douro a Minho. Když se však během druhé invaze v roce 61 př. n. l. vylodil v Galicii římský císař *Julius Caesar*, dobyl pro Římskou říši zbývající severozápadní část poloostrova (Klimczak 2016, online). Souboj Keltů s Římem skončil pro místní obyvatele neúspěchem ze dvou důvodů. Zaprvé keltští bojovníci byli politicky nejednotní a zadruhé válku vnímali především jako příležitost k dosažení osobní slávy, což je znevýhodňovalo proti vycvičeným a ukázněným římským legiím.

Nová hispánská provincie *Gallaecia*¹², v jejímž čele stál prétor, byla pojmenovaná podle keltského kmene *Gallaeci*, který území obýval předtím. Římané respektovali odlišné poměry v této oblasti, a proto Gallaecia měla svůj vlastní tzv. zákon provincie, který byl základní směrnicí tamní správy. Římští úředníci představovali v provincii vojenskou

¹¹ Hispánie byl název pro celý Pyrenejský poloostrov, který se používal ve starověku a středověku.

¹² Provincie Gallaecia zahrnovala dnešní území Galicie, severního Portugalska, Asturie a západní části regionu Kastilie a León.

a soudní moc Říma, avšak vybírání daní pronajímal římský stát soukromým osobám, tzv. publikánům. Ti museli předem odevzdat do státní pokladny požadovaný obnos a pak jej v provincii získat zpět (Chalupa 2010: 24).

Po vytvoření vlastní provincie pokračovali Římané za vlády *Oktaviána Augusta* v letech 26 až 19 př. n. l. transformací galicijského regionu. Po uplynutí této doby se *Gallaecia* zdála být zcela pod římskou kontrolou. Během 3. století n. l. byly jménem *Diokleciána* spojeny oblasti dnešní Galicie, Asturie a dalších území v blízkosti a bylo vytvořeno nové administrativní členění (Klimczak 2016, online).

Podmaněním Římany halštatská kultura na Iberském poloostrově vlivem romanizace¹³ postupně zanikla. Keltský jazyk byl vytlačen latinou, která se rychle šířila a stala se univerzálním dorozumívacím jazykem celé Hispánie. Latinu do provincií přinášeli obyvatelé Itálie, kteří tam přicházeli jako vojáci, úředníci, obchodníci, řemeslníci či kolonisté. Spolu s latinským jazykem se v provincii šířila i římská kultura a náboženství. Četná domácí božstva postupně nahradily římské protějšky (kapitolská trojice: Jupiter, Juno, Minerva) a od 2. století n. l. se v Hispánii prosazovalo křesťanství (Liberati, Bourbon 2006: 201). Horní vrstvy provinciálního obyvatelstva měly pochopitelně zájem udržet si své postavení, proto se ochotně přizpůsobovaly římskému životnímu stylu, který byl pro ně navíc i kulturním vzorem. Lidé nižšího společenského postavení zase byli ovlivněni římským způsobem života povinnou službou v armádě (Eck 2004: 78). Přestože byla tato romanizace v *Gallaecii* silná a nevyhnutelná, místní obyvatelé se bránili pořímšťování v porovnání s celou Hispánií nejúčinněji. Římanům se tak na severu poloostrova například nepodařilo prosadit otroctví, které bylo jinak součástí římského hospodářského systému (Chalupa 2010: 23).

5.1.4. Germánské kmeny

Rozsáhlé oblasti ve střední Evropě ovládly početné germánské kmeny, které se v důsledku zhoršených klimatických podmínek na severu Evropy stěhovaly z jižní Skandinávie více na jih. V té době se Germáni podobali Keltům svým společenským zřízením a způsobem života, avšak nedocházelo u nich k takovému soustředění moci ani

¹³ Romanizací se rozumí historický proces, jímž se národy Iberského poloostrova začlenily do římského kulturního světa (Ubieto Arteta 1995: 20).

rozvoji měst. Kmeny žily ve vesnicích a zabývaly se převážně obděláváním polí a pastevectvím. Růst bohatství z válečných výprav prohluboval sociální rozdíly v germánských kmenech, kde se vyčleňovala bojovnická vrstva v čele s mocnými náčelníky. Drobné germánské kmeny se postupně spojovaly v silné kmenové svazy, které často válčily mezi sebou a útočily na římské provincie lákající svým bohatstvím. Tyto útoky otrásaly Západořímskou říší po celou dobu její existence, protože jim římské vojsko nebylo schopno účinně čelit. S formálním souhlasem císařů se různé germánské kmeny usazovaly na území říše zpočátku jako spojenci, avšak postupně se osamostatňovaly a zakládaly vlastní království. (Germáni – naši dávní předkové, Germánský dávný obyčej 2016, online)

Římská nadvláda v Hispánii přetrvala až do doby germánské invaze, která začala v roce 409. Udržování křehké stability, které před příchodem Germánů říše dosáhla, vyžadovala od občanů Hispánie značné oběti. Daně byly vysoké, aby zaplatily velké armády, nezbytné pro obranu hranic proti barbarům, jichž organizace se neustále zlepšovala. Tyto vysoké náklady, které obrana říše vyžadovala, přispěly k podkopání loajality místních obyvatel. Lid proto kladl barbarům jen slabý odpor, a jelikož Germáni neuměli účinně vybírat daně, většina obyvatel věřila, že bez říše se jim bude žít lépe. (Vznik barbarských království na území Západořímské říše před jejím pádem (476), Palba 2011, online)

V roce 411, dva roky poté, co germánské kmeny pronikly na Iberský poloostrov, bylo na severu dnešního Španělska a Portugalska vytvořeno Suévské království, ve kterém panoval král Hermeric. „*Svébové nebo též Suévové (lat. Suebi) je hromadné označení pro řadu příbuzných germánských kmenů, známých již od dob Caesara a Tacita. Jsou mezi ně obecně řazeni Semnonové, Hermundurové, Naristové, Markomani, Kvádové a další*“ (Jiřík, 2014: 117). Království tohoto východogermánského kmene bylo jedním z prvních útvarů, které bylo odtrženo od říše římské. Hlavním městem království byla Braga (*Bracara Augusta*), oficiálním jazykem byla latina, ale většina obyvatel mluvila germánským dialektem či vulgární neboli lidovou latinou (Todd 1999: 174).

První roky suévské monarchie byly těžké, neboť Suévové museli své nově získané území bránit postupně před Vizigóty, vandalskými Asdingy a dokonce před samotnými Galicijci (411–433). Suévští králové se v průběhu let snažili své království rozšířit, což se jim přes nájezdy ostatních barbarských kmenů poměrně dařilo. Král Rechiar (448–457) se

dokonce pokusil sjednotit náboženské vyznání svých poddaných přijetím křesťanství, avšak brzy od něj upustil a povolil návrat k ariánství¹⁴ (Ubieto Arteta 1995: 37, Todd 1999: 176).

Římská říše se přes ztrátu území v boji s germánskými kmeny nehodlala vzdát a v době, kdy přišli na Iberský poloostrov pět let po Suévech Vizigóti, se rozhodla získat nové spojence. Po jednáních mezi říší a Vizigóty došlo k dohodě o vyhnání všech Barbarů z Hispánie. Vizigóti k Římanům pocítovali velký respekt, tudíž se rozhodli jejich přání splnit. Usídlili se na jihu Galie a do Hispánie podnikali pravidelné výpady (Ubieto Arteta 1995: 36). Po pádu římské říše v roce 476 se však Vizigóti rozhodli bojovat pouze ve vlastním zájmu a pokusili se podrobit si celý poloostrov (Heather 2002: 282–283). Tento cíl se podařilo částečně naplnit v roce 585 vizigótskému králi Leovigildovi, když porazil Suévy a převzal tak moc v severozápadní části poloostrova (Todd 1999: 175).

Vláda Vizigótů znamenala pro Hispánii úpadek, neboť neustálé konflikty mezi demokraticky zvolenými panovníky a šlechtou negativně ovlivňovaly ekonomiku země. Zemědělství bylo zanedbáváno, což vedlo k častým hladomorům, bylo omezeno používání peněz, docházelo k vyliďňování měst a k poklesu vzdělanosti, neboť jen vybraná menšina obyvatel uměla číst a psát (Chalupa 2010: 29–30).

5.1.5. Arabové a reconquista

Vizigótské králové sice ponechali ve svých zemích v platnosti římské administrativní zřízení, avšak nedokázali získat loajalitu a spolupráci svých poddaných, což se ukázalo jako nedostatek osudového významu. Když v roce 711 vtrhli do Španělska muslimští Arabové a severoafričtí Berbeři, Vizigóti zůstali sami a bez pomoci, a jejich království se neodvratně zhroutilo. „*Muslimové využili pro ně příznivé situace a během čtyř let se zmocnili celého poloostrova až na malé území v asturských horách a v oblasti Pamplony. Právě zde začala o něco později tzv. reconquista*“ (Historie, Španělsko.info. 2017, online).

Reconquista, jejíž počátek se datuje do 8. století, je obdobím znovudobývání Pyrenejského poloostrova křesťany v době, kdy byla většina poloostrova obývána muslimskými nájezdníky ze severu Afriky (Kokaisl 2015: 13). Většina bitev, které

¹⁴ Ariánské učení popíralo božskou podstatu Krista (Chalupa 2010: 28).

křesťané s muslimy svedli, byla však pro křesťany neúspěšná. K obratu začalo docházet až na počátku 11. století, kdy byl španělský poloostrov rozdělen na muslimské státy ve středu a na jihu a několik křesťanských království na severu. Tyto malé křesťanské státy vznikaly na územích Katalánska, Aragonie, Navarry či Kastilie. Významný krok ve znovudobývání poloostrova nastal v roce 1037, kdy došlo k dobytí rozsáhlého království León Ferdinandem Kastilským, který tím dovršil snažení svého otce. Teprve v roce 1072 se syn Ferdinanda Kastilského – Alfons VI. cítil dostatečně silný na to, aby zaútočil na muslimské državy na jihu a dosáhl vojensky i diplomaticky významných územních vítězství na cestě k *reconquistě* poloostrova (Cardini 2004: 53).

Boje mezi křesťany a muslimy probíhaly na Pyrenejském poloostrově dalších 400 let, přičemž křesťanské snažení bylo oslabováno vzájemnými spory a soupeřením jednotlivých států. Výrazným milníkem se stal rok 1469, kdy došlo ke spojení království Kastilie a Aragonie sňatkem Ferdinanda Aragonského s Isabelou Kastilskou. Spojení těchto *los reyes catolicos* – „katolických králů“, jak je Španělé nazývají – výrazně posílilo křesťanské síly na španělské půdě, což přispělo k tomu, že se v roce 1492 Španělé zmocnili posledního opěrného bodu Arabů – překrásné Granady (Roberts 2002: 271). Když nad Španělskem zavlála vlajka se znamením kříže, bylo území dnešní Galicie velmi zpustošenou a zbídačenou oblastí. Katoličtí monarchové Ferdinand Aragonský a Isabela Kastilská se však rozhodli, že rozpolcenou zemi sjednotí a vydali příkaz, na základě kterého začala kastilská kultura nahrazovat všechny místní tradice a zvyky, což se negativně podepsalo na galicijské kultuře (Kociánová 2015: 21).

5.1.6. Zlatý věk – vláda „Velkých Habsburků“

Rozvoj technologie stavby lodí a růst znalostí navigace umožnil evropským mořeplavcům odpoutat se od rodných břehů a překonávat otevřená moře i oceány. „V Evropských a světových dějinách sehrálo Španělsko nejvýznamnější roli prostřednictvím svých námořních objevů v 15. a 16. století, kdy se mu podařilo vytvořit obrovskou koloniální říši, ze které plynuly do země obrovské příjmy“ (Kokaisl 2014: 53). Populační exploze v Evropě, znásobená vírou, že Amerika oplývá zlatem, podněcovala španělské *conquistadory* k mnoha objevným plavbám přes Atlantik. Lodi vyplouvající ze

severošpanělských přístavů dosahovaly břehů nejen v dnešním Karibiku, ale i ve Střední Americe, kde si podmanili starobylé říše Aztéků a Inků (Binková 2008: 80–81).

Díky zámořským objevům a obrovskému koloniálnímu impériu je v 16. století Španělské království nejbohatší světovou mocností. V tomto století ve Španělsku vládou Habsburkové, jichž moc dosáhla vrcholu, když španělský trůn patřil Karlu V. (1519–1556)¹⁵. Po Karlově abdikaci v roce 1558 se stal dalším španělským vládcem jeho syn Filip (Roberts 1993: 321). Filip II. Španělský byl svědomitý panovník, přesto však mnohé z jeho mocenských plánů nevyšly. Zvláště významné bylo selhání ve snaze zabránit Nizozemí v získání nezávislosti anebo pokus o dobytí Anglie v roce 1588 pomocí Armady, španělské flotily 130 lodí. Přestože vládu Filipa II. tyto válečné neúspěchy značně ovlivnily, španělská vojenská a politická moc vyvrcholila právě za jeho vlády v 80. letech 16. století, když kromě španělské koruny přijal i portugalskou, díky čemuž byly oba státy po následujících 60 let spojené (Parker 1998: 116–165).

Karel V. a jeho syn Filip II. svým kralováním pokryli bezmála celé 16. století. Dodnes se jim přezdívá „*Velcí Habsburkové, resp. Rakušané (Austrias Mayores), protože tak jako v jejich době Španělsko nikdy mocné, velké a bohaté nebylo a už ani nebude*“ (Chalupa 2011: 140).

5.1.7. Vláda Bourbonů, Seculos Escuros a následný úpadek

Seculos Escuros, neboli století temna (17.–18. století), znamenala pro Galicii stejně jako pro celé Španělsko století ekonomického a politického rozkladu. Španělské království ztratilo své zámořské kolonie a v důsledku těchto ztrát zasáhlo španělské hospodářství významný ekonomický pokles (Kociánová 2015: 21). Století temna navíc zesílilo jazykový úpadek, v rámci kterého kastilština pomalu vytlačila galicijštinu. Ta se přestala úplně používat ve psané podobě a zachovala se jen díky místním obyvatelům, kteří s ní příležitostně hovořili mezi sebou. Po roce 1618 otřásla Evropou třicetiletá válka, když se rod Habsburků pokusil o rekatolizaci protestantských států své říše. Válka, kterou tím Habsburkové vyvolali, zachvátila skoro celou Evropu včetně Španělska a trvala celých třicet let. Španělské království ve válce utrpělo obrovskou porážku a po několika

¹⁵ Karlovo impérium bylo neuvěřitelně rozsáhlé: Kastilsko-aragonské království s rozlehlými državami v Itálii, takřka celý americký kontinent – za prvních 20 let Karlova kralování opanovali španělští conquistadoři zhruba 2 miliony km² amerického území (Chalupa 2011: 140).

vítězství Francouzů válka skončila vestfálským mírem (Wagner, Mudra 2005: 9–11). Španělský úpadek po třicetileté válce navíc umocnila ztráta Portugalska i Nizozemska, jež si vybojovaly nezávislost.

Na začátku 18. století zasáhla většinu Evropy válka o španělské dědictví (1701–13), tedy o vládu nad Španělskem a jeho říší. Přestože po smrti posledního Habsburka Karla II. bylo španělské impérium poměrně chudé, pro další evropské státy představovalo lákavou kořist. Válka se po zapojení mnoha států protáhla na téměř dekádu a skončila až v roce 1713 utrechtským mírem, na základě kterého byla španělská území rovnoměrně přerozdělena mezi Rakousko a Francii. Po válce o španělské dědictví nastoupili na španělský trůn francouzští Bourboni. Ti se z předešlých válek vedených Habsburky dostatečně poučili a Španělsko drželi co nejdále od velkých válečných střetů (Ubieto Arteta 1995: 289).

Panovník Karel III. Španělský pocházející z panovnické dynastie Bourbonů za své vlády prosadil několik malých reforem, avšak jeho nástupce – syn Karel IV. jeho předešlé snažení zcela překazil. „*To všeobecnou španělskou krizi ještě výrazně prohloubilo, takže do 19. století Španělsko vstupovalo jako jeden z nejzaostalejších a nejchudších států západní a jižní Evropy*“ (Chalupa 2011: 241). Španělský lid Karla IV. jako svého právoplatného panovníka nikdy nepřijal a roku 1808 ho dokonce přinutil abdikovat. Na trůn měl usednout všemi milovaný Ferdinand, což se ale nelíbilo novému francouzskému císaři Napoleonovi, který chtěl Bourbony zbavit jejich mocného postavení, a proto neváhal a na trůn dosadil svého bratra Josefa. To v zemi vedlo prakticky k celonárodnímu povstání proti francouzským okupantům, které přerostlo v šestiletou krvavou válku za nezávislost (1808–1814), v důsledku které Španělsko přišlo nejméně o půl milionu obyvatel. Více než čtvrt století poté trvalo, než se španělská ekonomika dostala alespoň na předválečnou úroveň (Ubieto Arteta 1995: 387–393).

Dne 30. listopadu 1833 se v rámci správní reformy Galicie ustanovilo rozdělení oblasti na 4 moderní provincie, jež se v této podobě zachovaly do dnešní doby. Galicii tak tvoří A Coruña (severozápad), Lugo (severovýchod), Ourense (jihovýchod) a Pontevedra (jihozápad).

5.1.8. Revoluce a republika

V 19. století začaly tzv. karlistické války, které vyvolaly spory o následnictví mezi stoupenci dona Carlose, bratra zemřelého Ferdinanda VII., a jeho dcerou Isabelou II., jíž Ferdinand VII. určil jako svou nástupnici. Nakonec roku 1843 začala Španělsku vládnout královna Isabela II., které v té době bylo pouhých třináct let. Očekávání byla obrovská, avšak Isabela se s novou rolí bohužel vypořádat nedokázala. Příležitosti v podobě právě probíhající průmyslové revoluce nebo rodící se západní liberální demokracie se tak Španělska téměř nedotknou. Isabelský režim byl nakonec rozbit a královna byla poslána do exilu (Chalupa 2010: 117–118).

Španělsko mělo v tomto období velmi špatnou pověst a nebylo tedy snadné najít monarchu, který by zemi vedl. Chvilí zkusil své štěstí syn italského krále Amadeus Savojský, ale v zápětí mu zbylo jen hořké zklamání (Ubieto Arteta 1995: 443). Vzhledem k tomu, že v okolí nebyl nikdo jiný, kdo by měl o madridský trůn zájem, rozhodli se Španělé pro republikánské zřízení, které ale kvůli nedostatku loajálních republikánů nemělo dlouhého trvání.

Galicii naneštěstí tento kolaps První španělské republiky významně poznamenal, neboť se měla stát, podle její federalistické ústavy, jedním ze sedmnácti autonomních spolkových států, které by tuto federativní republiku tvořily. K tomu však kvůli rozpadu republiky nedošlo a od té doby se v Galicii začala utvářet hnutí silně nacionalistického smýšlení.

5.1.9. Španělská občanská válka a Frankova diktatura

Vyhlášení v pořadí již druhé republiky v roce 1931 vyvolalo u části španělských obyvatel vlnu euforie a očekávání. Současně však rozdělilo společnost, neboť miliony Španělů toto nadšení nesdílely, ba naopak se k tomuto politickému zřízení stavěly nepřátelsky. Vytvořily se tak dva tábory, které si k sobě nenašly cestu za celých pět let existence republiky. Tento spor nakonec vygradoval v občanskou válku, která je dodnes považována za jeden z nejkrvavějších konfliktů 20. století (Ellwood 1999: 56–83).

Nová republikánská vláda začala ve Španělsku postupně zavádět sociální a politické reformy (např. znárodnění půdy) a omezila moc církve a armády. V roce 1936

proti tomu povstali konzervativci, nacionalisté a fašisté, kteří se snažili vyjádřit svůj nesouhlas s touto politikou, přičemž si zároveň dělali nárok na ovládnutí státu (Chalupa 2002: 13–28; Ellwood 1999: 56–83). Vůdcem povstání, které se rozšířilo do všech oblastí Španělska, se stal generál Franco. Nového vůdce podporovali velcí pozemkoví vlastníci, církevní hodnostáři a vysocí armádní důstojníci, z nichž někteří byli členy španělské fašistické strany zvané Falanga. Španělská republikánská vláda měla oproti tomu podporu dělníků, komunistů a obyvatel Katalánska a Baskicka, kteří si slibovali v případě vítězství větší nezávislost (Preston 2001: 94–115).

Povstání vyvrcholilo ve válku, která se nakonec kvůli zájmu hlavních totalitních vůdců oněch časů protáhla na téměř tři roky. Hitler, Mussolini a Stalin svým spojencům poskytovali vojenskou podporu skrze zbraně i vycvičené vojáky. *„Španělsko se tak na mnoho měsíců stalo jakousi pokusnou laboratoří, kde si ti největší evropští agresori mohli dokonale vyzkoušet zbraně a taktiky, které již brzy ovládly bojiště druhé světové války“* (Chalupa 2011: 361). Na straně republiky bojovali levicoví dobrovolníci z mnoha zemí světa, povstalce naopak podporovaly země jako Itálie a Německo, které vyslaly Frankovi na pomoc vojáky a zbraně.

Koncem března 1939 ovládl generál Franco většinu území Španělska a nastolil diktaturu, která tvrdě zúčtovala s republikány a socialisty (více než 100 000 mrtvých). Franco se jako vítěz občanské války postavil do role neomezeného vládce země, který je zároveň hlavou státu, předsedou vlády, šéfem jediné politické strany a nejvyšším velitelem ozbrojených sil. *„Ať tak či onak, závěrečná bilance tříletého válčení působila děsivě: okolo půl milionu mrtvých, více než čtvrt milionu emigrantů, zničený bytový fond, zemědělská produkce snižená o pětinu, průmyslová dokonce o třetinu. A navíc postoj nového neomezeného vládce Španělska, který rozdělil celý národ na vítěze a poražené, přičemž ideologicky a mentálně v občanské válce pokračoval ještě po celá desetiletí“* (Chalupa 2011: 362).

První roky Frankovy vlády provázely drsné represe. Desetitisíce odpůrců režimu přišly o život nebo byly poslány do koncentračních táborů. Mnoho významných obyvatel a intelektuálů v tomto období emigrovalo do Latinské Ameriky, kde našli své útočiště. Frankismus také velmi ovlivnil galicijskou kulturu, protože v rámci režimu nebyly v žádném případě tolerovány lokální tradice, dokonce bylo zakázáno používat galicijštinu,

což dovedlo mnoho Galicijců k emigraci¹⁶. Jediným oficiálním jazykem se tak stala španělština. Ve školách se vyučovalo pouze v kastilštině a přečíst si denní tisk v galicijštině se stalo nemožným. (Kociánová 2015: 22, 44).

Od padesátých let začal Franco svou politiku liberalizovat, neboť díky schopným technokratům Španělsko zaznamenalo obdivuhodný hospodářský růst. Zahraniční politika se taktéž začala rozvíjet a na základě úspěšně navázaných bilaterálních styků se Spojenými státy americkými se Španělsko stalo součástí OSN (Ubieto Arteta 1995: 746). V letech šedesátých začali Španělé volat po svobodě. Stále častěji se konaly dělnické nebo studentské protesty, baskičtí nacionalisté na sebe upozorňovali teroristickými útoky a církve se stále více odkláněla od nastoleného režimu. Galicijské snahy o sebeurčení byly v sedmdesátých letech opravdu silné, přesto byly generálem Frankem nadále tvrdě potlačovány.

5.1.10. Moderní Španělsko

Dva dny po smrti Francisca Franca (1975) se španělského trůnu ujal král Juan Carlos I. a poslední západoevropská diktatura se tak až překvapivě snadno a rychle přetransformovala v moderní liberální demokracii. Zaostalé Španělsko se proměnilo v ekonomicky silnou a prosperující zemi, kterou ostatní zahraniční partneři přijali a respektovali. Socialistická strana, která byla po návratu demokracie opět legalizována, udělala nevyhnutelné kroky a zastaralé sektory španělské ekonomiky (hornictví, hutnictví, stavba lodí, textil) postupně nahradily perspektivnější obory (např. telekomunikace, informační technologie, služby, turistický ruch a doprava). Roku 1986 Španělská socialistická dělnická strana zvítězila ve volbách a Španělsko dovedla do Evropské unie, ve které hraje významnou roli jako pátá nejsilnější ekonomika v Evropě (Chalupa 2011: 442). V roce 1978 se Španělsko navrátilo k Ústavě, v rámci které byla Galicie oficiálně ustanovena autonomním španělským regionem se dvěma úředními jazyky, galicijštinou a kastilštinou (Kociánová 2015: 45). O téměř tři roky později byl 28. dubna 1981 autonomní statut Galicie schválen vládou. Součástí tohoto kroku bylo zapotřebí nejen stanovení právních norem užívání obou jazyků, kterými Galicijci hovoří, ale také vytvoření

¹⁶ Galicijská kultura našla své útočiště a začala se rozvíjet především v Argentině, Venezuele, Mexiku a na Kubě (Galician in the Word, Galego.org, online).

pevných pravidel galicijštiny. Toho se ujaly Institut galicijského jazyka (*Instituto da Lingua Galega*) a Královská akademie galicijského jazyka (*Real Academia Galega*), které v roce 1982 navrhly *Normas Ortográficas e Morfolóxicas do idioma galego*. Tato pravidla byla následně schválena a roku 1983 se stala součástí Zákona pro lingvistickou standardizaci (*Lei de normalización lingüística*) (Galego.org, online). Neméně významnou událostí, která doprovázela události osmdesátých let, bylo ustanovení hlavního města galicijského autonomního společenství (1982), jímž se stalo Santiago de Compostela.

5.2. Kulturní dědictví starověkých národů v Galicii

Kulturní dědictví je nedílnou součástí lidské kultury a zároveň i v některých případech významnou ukázkou kulturního života lidské společnosti. Kulturní dědictví tedy zahrnuje vše, co v minulosti vytvořil člověk a co následně ovlivnilo rozvoj kultury a má určitou kulturní či památkovou hodnotu (Horák, Nejedlý 2013: 52). Práce bude vycházet z dělení kulturního dědictví na materiální a nemateriální, přičemž materiální dědictví ztělesňuje veškeré hmotné památky vytvořené člověkem a nemateriální je tvořeno vším, co nemá hmotnou podstatu, dědí se z generace na generaci a mění se v závislosti na vnějším prostředí.

V následujících podkapitolách budou v chronologické posloupnosti stručně přiblíženy vybrané materiální i nemateriální složky kulturního dědictví, které po sobě v Galicii zanechaly starověké národy, které zde působily (Keltové, Římané a Suérové). Následně bude na základě výsledků z terénního výzkumu objasněn význam tohoto dědictví pro dnešní Galicijce a jejich kulturní identitu.

5.2.1. Materiální dědictví

Hmotné kulturní dědictví dle Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví z roku 1972, zahrnuje (UNESCO 1972: 2, online):

- a) památky – architektonická, sochařská či malířská díla, archeologické předměty, nápisy, jeskyně, které mají univerzální mimořádnou hodnotu z pohledu dějin, umění nebo vědy;
- b) skupiny budov, které svou architekturou, svou jednotou nebo svým včleněním do krajiny, mají univerzální mimořádnou hodnotu z pohledu dějin, umění či vědy;
- c) lokality – lidská díla, nebo díla člověka a přírody, které mají mimořádnou hodnotu z pohledu historického, estetického, etnologického nebo antropologického.

Keltové

Památky, které po sobě Keltové v různorodém galicijském regionu zanechali, spadají do tzv. *cultura castrexa* (hradištní kultury). Tato kulturní éra, která trvala od

9. století př. n. l. až do 1. století n. l., pojímá tedy veškeré archeologické nálezy severozápadní části Iberského poloostrova od konce doby Bronzové až po dobu, kdy poloostrov ovládali Římané. Nejčastějšími dochovanými artefakty hradištní kultury jsou metalurgické výrobky, sošky, zdobené šperky a pracovní nástroje, které jsou dnes klenoty muzejních vitrín po celé Galicii. Nejznámějším kulturním odkazem této historické epochy jsou však keltské pevnosti zvané *castros*. Součástí terénních výzkumů byla návštěva těch nejznámějších z nich, neboť pokud Galicijci slyší o Keltech, vybaví se jim právě tato opevněná hradiště.

Hlavní funkcí *castros* byla funkce obranná, což dokazuje, že keltská opevnění byla zpravidla budována na vyvýšených místech, aby bylo maximálně využito přirozené terénní ochrany. Pokud nestála na kopci, byla dobře chráněna řekou, mořem nebo jiným způsobem (Filip 1996: 103). Hradiště hrála důležitou roli i v průmyslové výrobě tehdejší doby. Keltové se specializovali na snad všechna řemeslná odvětví od hutnictví železa, tkání, hrnčířství, emaliérství, tesařství až po kovářství.

Příchod Římanů do Galicie však život Keltů v hradištích nenávratně změnil. Změny, které s sebou Římané přinesli, měly za následek vysídlování *castros* a celkový úpadek jejich hospodářského systému. Údajně nedobytná hradiště postupně ztrácela svou keltskou svrchovanost a pod římskou nadvládou dožívala již pouze krátkou dobu (Staudte-Lauber 1996: 33-36).

Castro de Santa Trega

Největším keltským dochovaným hradištěm v Galicii je *Castro de Santa Trega*, které se rozpíná na stejnojmenné hoře Santa Trega (341 m) nad přístavním městem A Guarda. Toto reprezentativní opevněné sídliště chrání kamenná zeď, která tehdy obklopovala všechna stavení. Na svazích hory, v oblasti často se tvořících mlh, se nalézají přibližně sto kamenných obydlí, které lze datovat do období 600–200 př. n. l. Z těchto domků se většinou dochovaly pouze kamenné základy, ale aby turisté viděli, jak obydlí v dobách Keltů vypadala, byly dva domky do tehdejší podoby zrekonstruovány. V blízkosti *castro* lze navštívit i muzeum zaměřené na keltskou historii hradiště a přilehlého okolí, vycházející z lokálních bohatých nálezů. Jedním z velkých archeologických lákadel muzea se stal zejména mohutný kamenný mlýn (Terénní poznámky autora práce).

Castro de Baroña

Archeologická oblast *Castro de Baroña* se od ostatních keltských vesnic odlišuje na první pohled svou polohou, neboť se nalézá na skalnatém poloostrově *Punta de Castro* na úrovni hladiny moře. Plocha hradiště je částečně chráněna dvojitou kamennou obrannou zdí, která v minulosti chránila na dvacet domů oválného či kruhového půdorysu, jichž stáří se datuje od 1. století př. n. l. do 1. století n. l. (Kociánová, Sova 2016, online).

O Cebreiro

Vesnice *O Cebreiro* ve vnitrozemí Galicie je nejen vyhlášenou zastávkou odpočinku poutníků na svatojakubské cestě, ale také významnou kulturní památkou. Místní kamenné domy s oválným půdorysem a doškovou střechou zvané *pallozas*, mají totiž keltský původ. *Pallozas*, které jsou v této osadě velkou turistickou atrakcí, jsou překvapivě využívány dodnes, například jako malý obchod se suvenýry (Terénní poznámky autora práce).

Římané

Území Galicie bylo celé dobyto Římany roku 61 n. l. Armáda, kterou vedl římský císař Julius Caesar, změnila krásné scenérie této části Pyrenejského poloostrova nadobro. V průběhu staletí římstí dobyvatelé vytvořili řadu působivých staveb a přetvořili městskou krajinu. Jedním z největších pozůstatků této doby jsou města, jichž rozvoj byl nedílnou součástí romanizačního programu (Klimczak 2016, online).

Římané ve své stále se rozšiřující říši zakládali desítky nových měst, z nichž každé bylo vybaveno veřejnými lázněmi, divadly, amfiteátry a jinými vnějšími atributy římské civilizace. Většina západních provincií včetně *Gallaecie* byly však příliš chudé a málo zalidněné, než aby mohly udržet tuto úroveň urbanizace, takže města na západě fungovala převážně jako správní a vojenská střediska.

Lucus Augusti

Lugo, čtvrté největší galicijské město, turisty oblíbená zastávka ve vnitrozemí regionu a sídlo stejnojmenné provincie, je zároveň nejlepším příkladem římského dědictví

v Galicii, neboť stopy římské civilizace jsou zde znatelné dodnes. Přestože Lugo¹⁷ bylo založeno Kelty, kteří zdejší oblast obývali jako první, za svou dnešní podobu vděčí Římanům. Poté, co vojáci bojující pod jménem římské říše dobyli dnešní oblast Galicie, muž známý jako *Paulus Fabius Maximus* založil ve 13. století př. n. l. v místech staré keltské usedlosti vojenský tábor pojmenovaný *Lucus Augusti*. *Lucus Augusti* se později stalo jedním z nejvíce strategických římských měst ve Španělsku.

Nejvýznamnějším architektonickým prvkem města jsou monumentální starověké hradby, které vytváří hranici mezi historickou čtvrtí uvnitř hradeb a novější zástavbou venku; dokonce ani v dobách, kdy byly tyto hradby vytvářeny, nechránily úplně celé město. Mohutné hradby poskytovaly ochranu pouze nejdůležitější části města, ve které se nacházely chrámy, domy aristokratů a další důležité budovy (Klimczak 2016, online).

Zachované hradby, které dnes obklopují město Lugo, se datují do konce 3. století. Římané je nechali postavit, aby tehdejší *Lucus Augusti* ubránily před hrozbou útoků hrozivých Barbarů. Městská zeď se tak stala součástí obranného komplexu zahrnujícího příkop, zdi a intervallum (cestu podél hradeb). Zeď ohraničuje oblast o 34,4 hektarech a obvod má dlouhý 2 120 metrů. Průměrná tloušťka této zdi obdélníkového půdorysu odpovídá 4,2 metrum a její výška se pohybuje od 8 do 12 metrů. Římané hradby vyrobili z malty, volných kamenů a valounů cementovaných vodou. V současné době mají hradby 71 věží (60 kruhových a 11 čtyřúhelníkových). Přístup do zděného centra Luga umožňuje přes deset bran, z nichž pět jich bylo přiděleno roku 1853, kvůli rozrůstající se městské populaci (Roman walls in Lugo, Spain is Culture, online; Puente Romano de Lugo, En Lugo, online).

Farum Brigantium

Od 2. století př. n. l. čím dál tím více vzkvétal rozvoj výměnných obchodů, který byl řízen především ze severozápadní části římské Hispánie. Expedice *Decima Junia Bruta*, který pronikl do galicijské oblasti na jihu přes Portugalsko, tyto obchodní ambice jen potvrzovala. V roce 61 př. n. l. se ze španělského Cádizu za účelem sjednání nových obchodních vztahů, které by mohly vést k založení malých koloniálních základen se strategickým významem pro celou říši, vypravil na expedici sám *Julius Caesar*. Během plavby podél západního pobřeží Hispánie doplul až do *Brigantie* (dnes A Coruña), kde

¹⁷ První jméno města bylo odvozeno od keltského boha světla, umění a přísah – Luga (Klimczak 2016).

zadal výstavbu přístavu, který později sehrál významnou roli při Kantabrijských válkách (29–19 př. n. l.), když skrze něj probíhala distribuce válečných zásob. Za vlády Augusta obchod nadále vzrůstal, což vedlo k čím dál tím větší vytiženosti přístavu. V oblasti byla proto vybudována vozovka, námořní doprava se zvyšovala a *Brigantium* začal spadat mezi nejvýznamnější římské přístavy. Když římské námořnictvo začalo využívat *Brigantium* jako útočiště při dobývání francouzské Bretaně, chyběl jim záchytný bod na pobřeží, který by jejich lodě v pořádku navedl přes rozbouřené moře domů. V důsledku toho byla portugalským architektem *Cayem Sergiem Lupem* navržena výstražná věž (*Ardobicum Corunium*) s neobvyklým čtvercovým půdorysem, dnes známá jako Herkulova věž (španělsky a galicijsky *Torre de Hércules*). *Farum Brigantium*, jak byla věž známá mezi Římany, byla zasvěcena bohu Martovi a měla sloužit jako strážní věž a na obranu nedalekého přístavu (Ancient times, Tower of Hercules 2009, online).

Přestože maják byl v minulosti několikrát upravován a má novou půlmetrovou vnější zeď, která chrání vnitřní původní zdi, na většině majáku se jako zázrakem nepodepsal zub času a tak je dnes jediným římským a zároveň nejstarším zachovalým majákem na světě, který zůstává věrný svému poslání a svým světlem, které je vidět až na 37 kilometrů daleko, stále navádí zbloudilé námořníky. Maják se stal právoplatným symbolem města A Coruña, ve kterém se nachází a ročně přilákává desítky tisíc návštěvníků, kteří z jeho 55 metrové výšky mohou obdivovat úchvatný výhled na město a oceán (Herkulova věž, Světové dědictví 2013–2014, online).

Silnice a mosty

Jednou z nejtrvalejších římských památek jsou silnice, které pro sebe nejprve budovala armáda, později je však využívali císařští poslové a také kupci. Silnice byly geniálně vyprojektovány a postaveny tak, aby směřovaly nejkratší přímou cestou k cíli. Přes řeky a kopce byly postaveny technicky dokonalé mosty. Jedním z nich je i *Puente Mayor* (Hlavní most) přes řeku Minho, také známý jako *Puente Viejo* (Starý most), který je jednou z nejrepresentativnějších staveb ve městě Ourense. Před mnoha staletími stála na místě dnešního mostu strategická bašta, která byla bránou do Santiaga de Compostela. Most byl Římany postaven za vlády císaře Augusta v 1. století n. l. a do dnešní doby se z něj dochovalo pouze několik rustikálních kvádrů, které tvoří základ mostu. Současná podoba mostu je výsledkem úspěšné přestavby ve 13. století a definitivních úprav ve století

sedmnáctém (Puente Mayor, Spain is Culture, online). Další z mostů, o jehož stavbu v Galicii se zasloužili Římané, je *Puente Romano de Brandomil* se čtyřmi oblouky, přes který ve starověku vedla římská silnice *XX Per Loca Marítima* (Brandomil Bridge, Costa da morte, online). Jedním z nejimpozantnějších mostů římského původu v Galicii je však 104 metrů dlouhý a 4 metry široký *Puente Romano* (Římský most) ve španělském městě Lugo. Most klenoucí se přes řeku Minho, byl postaven z kvádrů a břidlice v 1. století n. l. za účelem propojení komunikace mezi tehdejšími římskými městy *Lucus Augusti* (dnes Lugo) a *Bracara Augusta* (dnes Braga v Portugalsku) (El puente romano, Lugoaccessible, online).

Římské lázně

Ve veřejných lázních si lidé sdělovali novinky, názory a klepy o panovnících a politicích. V těchto výstavných budovách byly místnosti s horkým vzduchem jako sauna, anebo vlhkým jako turecké lázně a bazénky se studenou vodou. Podlahy byly postaveny na sloupech, aby pod nimi mohl proudit horký vzduch od ohnišť a mohl tak vyhřívat bazény a místnosti. Po koupeli mohli lidé vzpírat činky nebo hrát míčové hry, dát si masáž nebo občerstvení. Ukázkou římských lázní se v Galicii může pyšnit například město Lugo. Stavba lázní byla zahájena Augustem Paulem Fabiem Maximem v době výstavby města v roce 15 př. n. l. Tyto výborně zachovalé termální lázně lze dnes obdivovat v místním muzeu. Z původních budov se zde dochovaly například šatna nebo místnost, kde se lidé oddávali studené koupeli a která byla později přestavěna na křesťanskou kapli (Termas Romanas, Hotel Balneario de Lugo, online).

Suévové

Hmotné nálezy z dob Suévů jsou v oblasti Galicie vskutku skromné. O jejich venkovských sídlištích není z literárních ani archeologických záznamů známo téměř nic. Dodnes nebyla bohužel nalezena ani žádná větší pohřebiště, jichž původ by se Suévům mohl připsat. V Galicii jsou tak nálezy germánského původu zcela výjimečné, což lze vysvětlit tím, že se jednalo o velmi malé agrárně založené etnikum čítající cca 25 000 osob, které bylo závislé na válečných kořistech. Životní náplní Suévů tak bylo

zemědělství a bojování, na budování kulturních staveb jim nezbyl čas ani peníze (Todd 1999: 174).

5.2.2. Nemateriální dědictví

Nemateriální kulturní dědictví je tvořeno ideami (náboženstvím); zvyky, pravidly, zákony, mravními normami a tabu; uměním nehmotné povahy, do kterého lze zařadit hudbu, literaturu či tanec. V neposlední řadě jsou součástí tohoto dědictví i symbolické a kognitivní systémy, do kterých spadá jazyk, písmo a řeč a na závěr společenské instituce lidského chování (Soukup 2004: 16).

Jazyk

Přestože Keltové obývali severozápadní část poloostrova ve starověku, dokázali dnešní jazyk Galicijců ovlivnit. Slova, která dnes obyvatelé Galicie v běžné mluvě používají jim tak neustále připomínají, že mají keltské kořeny. Názvy míst v Galicii jsou jedním z největších důkazů, že byla tato oblast Keltů obsazena a dokazují jejich tehdejší rozptýlení na celém Pyrenejském poloostrově.

Slov keltského původu je v galicijštině opravdu mnoho, proto budou zmíněna jen některá vybraná slova: abanqueiro (vodopád), banastra (koš), barga (překážka, plot), bascullo (balík slámy, koště), braña (louka, bažina, močál), cai (přístviště, molo), camino (cesta), camisa (košile), carro (vozík), cervexa (pivo) a tona (kůže, kůra) (Mariño 1999: 30).

Římské legie do Galicie přinesly mnoho nového, ovšem jedním z nejvýraznějších prvků byl jazyk – vulgární latina¹⁸, která se v této oblasti následně rozšířila. Později právě z latiny vznikla postupným přechodem galicijština, kterou Galicijci hovoří dnes (Kociánová 2015: 40). Suérové se rychle přizpůsobili užívání vulgární latiny, kterou hovořili místní obyvatelé, přesto však přispěli několika málo slovy germánského původu, která se zachovala a jež používají v galicijštině dodnes (Carballo Calero 1976: 58; Kremer 2004: 133–148). Rozlišit zda slova, která mají původ v germánském jazyce, jsou výplodem Suévů či Vizigótů je těžké, ale slova, která budou zmíněna, byla známá již před příchodem

¹⁸ Vulgární latina byla nářečím latiny užívané v Římské říši. Používala se pouze v mluveném projevu a to až do období okolo 9. století, kdy se z jednotlivých nářečí vyvinuly románské jazyky (Kociánová 2015: 40).

Vizigótů, tudíž je jejich původ čistě svébský (Bishko 1984: 21). Slova, která se dochovala do dnešní doby, jsou spjatá s přírodou, především s ptactvem, zemědělstvím a životem na venkově, který byl pro Suévy typický (Arias 2007: 37–38, online): *laverca* (skřivan) z germánského *laiwazikōn*, *meixengra* (sýkorka) ze slova *maisōn*, *britar* (rozbít / zlomit) z germánského *breutanan*, *ouva* (elf / duch) ze slova *albaz*, *Marco* (hraniční kámen) ze slova *markan* (hranice), *bretéma* (mlha) z *brepmaz* (dech / pára) (Orel 2003).

Suévové také velmi ovlivnili toponomastiku a antroponomastiku, neboť již od středověku se jména geografických míst odvozovala od germánských vlastních jmen. Běžně se lze proto v Galicii setkat s několika tisíci místy, která by se nebýt Suévů jmenovala úplně jinak. Jako příklad lze uvést obec Sandiás, jejíž jméno je odvozeno od středověkého *Sindilanes*, které vzniklo z germánského jména *Sindila* (Kremer 2004: 133–148). Suévský vliv je poté v tomto směru patrný především ve čtyřech galicijských obcích a šesti městech, které se stále jmenují *Suevos* nebo *Suegos* odvozeného od středověkého pojmenování Suévů.

Fiesty

Výrazným kulturním prvkem, který ovlivňuje etnickou identitu Galicijců, jsou tradiční svátky a festivaly nazývané *fiesty* (*galic. festy*). Dodržování tradic je pro Galicijce zpravidla velmi důležité, a tak se oslav, které místní obyvatelé sblíží, účastní velmi rádi. Zpravidla jsou tyto oslavy velmi živé, ulice bývají plné stánků s místními specialitami a na větších náměstích se pořádají hudební koncerty a taneční vystoupení. (Kociánová 2015: 27). Pro důvod k oslavám se v Galicii nemusí chodit daleko, *fiesty* jsou věnovány místním svatým a patronům, hudbě, tanci, historickým osobnostem, ale i gastronomickým pochoutkám. Práce se dále zaměřuje na svátky, oslavy a tradice, které jsou spjaté výhradně se starověkými kulturami.

Samaín

Galicijský svátek *Samaín* (odvozeno ze staroirského *samain*), který se dnes slaví v noci z 31. října na 1. listopadu, vznikl ve starověku. Nejdříve ho slavili slavní Keltové, pro které byl oslavou nového roku na pomezí dvou hlavních období – léta („lehké poloviny“) a zimy („temné poloviny“). (Vlčková 2002: 11). Součástí tohoto svátku byla

v keltských dobách tzv. ohňová slavnost, v rámci které se v zemi postupně uhasily všechny ohně a poté se zase znovu zapalovaly. Nové plameny symbolizovaly nově přichozí rok a chránily lid před vším zlým (Frazer 2007: 576). Pro Kelty byl tento svátek zároveň časem, kdy se duše zesnulých vrací na zemský povrch a naopak živí navštěvují podsvětí. Duchové mrtvých, kteří v tu noc přichází mezi živé, mohou poté někdy ničujícím způsobem zasahovat do lidských záležitostí (Cunliffe 2009: 190). Přestože by se mohlo zdát, že večer byl doprovázen velkým strachem všech zúčastněných, nebylo tomu tak. Oslavy, které se konaly, byly radostné a svátek byl jedním z nejveselejších v roce. Jednou z tradičních zábav bylo zakládání ohňů na vyvýšených místech, přičemž popel, který na jejich místech zůstal, měl údajně kouzelnou moc, která chránila toho, kdo si ho po celý další rok uchovával (Frazer 2007: 576).

Pod římskou nadvládou byl tento svátek spojený s proměnou vegetačního cyklu roku navíc obohacen o oslavu konce úrody, který na toto období dle Římanů připadal. Tento svátek přežil do dnešní doby v podobě rituálů spjatých s křesťanským svátkem Všech svatých „dušičkami“ a s Halloweenem.

Tradiční *Samain* neboli galicijský Halloween doprovází četné festivaly v mnoha galicijských městech. Jako každý rok se Galicijci 31. října sházejí, aby oslavili shledání živých s mrtvými. Města zaplavují účastníci převlečení do kostýmů čarodějnic, duchů a upírů a okenní parapety domů zdobí vyřezávané dýně, uvnitř kterých hoří svíčky. Strašidelné výrazy dýní nemají za cíl pouze vystrašit kolemjdoucí, chlapci je vyrábějí především za účelem odehnání zlých duchů. Dívky si v tomto ohledu mohou vyrobit náhrdelník z kaštanů, který by měl mít stejnou kouzelnou moc. Kaštany jsou s oslavami tohoto svátku úzce spjaty, neboť vůně pečených kaštanů prý v dávných dobách sloužila jako vodítko k návštěvě zemi živých (Saber Sabor 2013, online).

Vzpomínání na zemřelé je v Galicii spjaté také s návštěvou hřbitovů, kam svým zesnulým blízkým nosí Galicijci květiny. Rodiny, přátelé či sousedé se v tuto dobu scházejí, aby společně pojedli, a nastává příležitost navštívit své příbuzné v odlehlých vesnicích.

Fiesta de San Juan

Fiesta de San Juan, v překladu Festival svatého Jana (Jana Křtitele), je lidový svátek, jehož starověký původ je přisuzován Keltům. Galicijci, kteří svatojánskou noc

v předvečer 24. června slaví, tak vychází z pradávného keltského svátku letního slunovratu, který měl za cíl dodat více síly slunci, které od té doby postupně sláblo. Přípravy na Svatojánskou noc¹⁹ bývají velkolepé. Velká města zaplaví průvody a na každém rohu se konají pouliční taneční či hudební představení. V ulicích se tancuje a Galicijci si pochutnávají na pečených sardinkách, které jsou spolu s *cachelos* (bramborami pečenými ve slupce) typickým pokrmem večera. Oblíbeným nápojem je poté tajemná Queimada, která se připravuje z pálenky a ovoce za doprovodu magických formulí (Terénní poznámky autora práce).

Nejoblíbenější součástí oslav tohoto svátku je zakládání ohňů symbolizujících slunce. V tuto noc tak mnoho galicijských pláží pokrývá nekonečné množství plápolajících ohňů, které se odráží na hladině Atlantického oceánu. Podle pověr se tyto ohně musí pro získání síly třikrát přeskočit, což dotyčné ochrání před čarodějnicemi a zlými duchy. (Langhammerová 2004: 124). Dalším tradičním rituálem je noční plavání v moři, které má očištnou funkci. Oslavy zpravidla ukončuje pestrobarevný ohňostroj, který oživuje noční nebe nad městem.

Fiesta de los mayos

Fiesta de los mayos je populární galicijský festival, který se koná za účelem přivítání jara zpravidla kolem 1. května. Původ této *fiesty* sahá až do keltských dob, kdy se slavil svátek Beltain²⁰, který oslavoval příchod jara a léta. Ústředním prvkem slavnosti je vystavění *mayos* (májů / májek). Dříve byly *mayos* tradičně inspirovány strukturou stromů, ale dnes mají nejrůznější formy, které jsou ozdobené květinami. *Mayos* tak mohou mít tvar pyramidy nebo mohou vypadat jako domy, zvířata, lidské postavy aj. Součástí svátku je soutěž mezi nejkrásnějšími májkami, okolo kterých tancují skupiny dětí ozdobené květinami. Místním zvykem je také umístění rozkvetlých větvíček zlatého deště u vchodů do domů, na oknech či na autech.

Festival de Ortigueira

Neodmyslitelnou součástí galicijské kultury je zajisté hudba, kterou však v Galicii nedoprovází kastaněty či kytary jak je tomu ve zbytku Španělska. Ústředním galicijským

¹⁹ Oslavy letního slunovratu dostaly pojmenování Svatojánská noc s nástupem křesťanství.

²⁰ Slaví se jako protipól keltského svátku *Samain*, přesně po půl roce.

hudebním nástrojem jsou dudy, které v posluchačích evakují spíše deštivé Skotsko či Irsko, nežli okolní španělské regiony (Kociánová, Sova 2016, online).

Keltská hudba je v Galicii opravdu velmi oblíbená, což vedlo k uspořádání festivalu, který se od roku 1978 každoročně koná ve městě Ortigueira. Uprostřed léta se sem sjíždějí fanoušci keltské hudby nejen z okolí, ale z celého Španělska, aby si vychutnali libozvučné tóny dud a zazpívali si se svými oblíbenými domácími i zahraničními interprety. Třídenní festival, který láká na vstup zdarma, neoslavuje pouze hudbu, ale také Galicijcům připomíná jejich keltské kořeny. Nedílnou součástí festivalu jsou tak vzdělávací expozice, řemeslné jarmarky a divadelní představení (A lot to live for, Festival Ortigueira, online). Zda je galicijská hudba, oficiálně označovaná jako keltský folk, pravou keltskou muzikou jsou dnes pouze domněnky, neboť důkazů o tehdejší keltské hudbě se dochovalo jen velmi málo. Je tedy možné, že její dnešní označení za keltskou je pouze chytrým reklamním tahem, který ale nebrání tomu, že tomu mnoho Galicijců opravdu věří (Kociánová 2015: 31).

Arde Lucus

Arde Lucus je jedním z nejznámějších historických galicijských festivalů. Slaví se ve městě Lugo, které bylo vybudováno Římany (v místech staré keltské osady), což dokazuje nespočet památek římského původu včetně nepřehlédnutelných mohutných hradeb, které obklopují historické jádro města. Právě tuto dobu, kdy se po dlážděných ulicích města procházeli římsí vojáci, si místní obyvatelé každoročně připomínají vždy poslední týden v červnu. Festival vznikl při příležitosti zařazení městských hradeb do světového dědictví UNESCO v roce 2000. Od prvního ročníku v roce 2002 se tak Galicijci během této *fiesty* pravidelně vrací v čase do 3. století n. l. a po dobu tří dnů ožívují římskou a keltskou minulost města (Terénní poznámky autora práce).

Tento festival se těší čím dál tím větší oblibě nejen mezi obyvateli Luga a přilehlého okolí, ale i mezi Galicijci ze vzdálenějších stran regionu. Důkazem je neustále se zvedající návštěvnost. Minulého ročníku oslav se zúčastnilo 600 000 lidí a město si tak za pouhé tři dny konání festivalu přišlo na rekordních 12 milionů eur (El Arde Lucus consigue ser declarada Fiesta de Interés Turístico Nacional, El Progreso 2017, online).

Součástí slavnosti, která evokuje starověký *Lucus Augusti* (římský název tehdejšího Luga), je bohatý doprovodný program. Ve městě jsou zřízeny repliky vojenských táborů,

kteřé nabízejí různorodé aktivity a trh, kde si lze pořídít římské vřdobytky tehdejší doby. Oblíbenou atrakcí jsou keltské svatby, během kterých jsou zamilované páry oddáváni. Tento keltský obřad však zaručuje sňatek, který trvá pouhý rok. Pokud se žena s partnerem dohodne, že chce po roce sňatek prodloužit, musí se svatba opakovat. Teprve když je sňatek obnoven sedmkrát po sobě, stává se manželství trvalým. Další vyhlášenou atrakcí je show, která se odehrává v nedalekém parku *Parque de Rosalia*, kde se před zraky návštěvníků odehrávají gladiátorské souboje nebo závody v římských dvoukolových vozech. Další neméně oblíbeným představením pod širým nebem je rekonstrukce bitvy, v rámci které se mnoho skupin herců, ale i příchozích dobrovolníků snaží prolomit provizorní římské hradby a dostat se do města. Toto snažení pak bývá bez ohledu na výsledek obohaceno dětmi milovaným ohňostrojem (*Que no se apague el fuego, Arde Lucus*, online). Starověkou minulost města připomíná i mnoho dalších aktivit jako jsou: kouzelnická představení, maškarní průvody, římské hry, rekonstrukce bitvy mezi Římany a Kelty, prodej otroků, římské svatby nebo vojenské přehlídky. Průvody jsou často doprovázeny hudebními a tanečními vystoupeními.

Primárním cílem slavnosti je připomenutí okolností vzniku města. Klíčovým prvkem, který má k tomuto cíli dopomoci je zapojení místních obyvatel Luga, sociálních partnerů, škol, spolků, sportovních klubů a mnoho dalších. Účastníci festivalu jsou vyzváni, aby se v rámci oslav převlékli do dobových kostýmů a vychutnali si tak tento návrat do minulosti naplno (*Que no se apague el fuego, Arde Lucus*, online).

Festa do Esquecemento

Festa do Esquecemento (Festival zapomnění) je kulturní událost, která připomíná příchod římských legií do Galicie pod vedením *Decima Junia Bruta*. Festival se koná každý rok vždy v srpnu již od roku 2001 v galicijském městě Xinzo de Limia. Název slavnosti je odvozen od jména řeky Limia (zapomnění), která podle pověry vymaže všechny vzpomínky těch, kteří ji překročí. Podle legendy se vojáci báli a řeku přejít nechtěli. *Decimus Junius Brutus* šel proto s praporem orlice jako první, a aby vojákům dokázal, že jde pouze o pověru a paměť se mu nevymazala, začal je na druhém břehu postupně vyvolávat jménem. To zbytek legie přesvědčilo a v dobývání Galicie jim už nic nestálo v cestě (*Festa do Esquecemento en Xinzo de Limia, Festas Galicia*, online).

Po historické rekonstrukci přechodu řeky *Limia* se účastníci festivalu mohou přesunout do města, kde je čeká ukázka keltského a římského života: římský trh, průvody, římský cirkus, gladiátorské souboje, závody v římských vozech, římské a keltské svatby, bitvy mezi Římany a Kelty atd. (Iglesias 2016, online).

Mytologie

Významným prvkem, který ovlivňuje kulturní identitu Galicijců, je mytologie, jejíž původ sahá až do doby, kdy Galicii obývali Keltové, kteří vyznávali tajuplné kultury. Je jen těžko uvěřitelné kolik znají Galicijci rituálů, které je chrání před zlými duchy a jen stěží by se čekalo, že právě ve Španělsku žijí lidé, kteří u sebe nosí česnek, aby zahnal čarodějnice, a bojí se jít do lesa, protože věří, že v něm kromě divé zvěře žijí také tajemné bytosti, kterých se lze obávat. Víru v nadpřirozené bytosti, která je v Galicii silně zakořeněna, dokládá především výpověď Jacoba (34 let):

„Nebo například česnek. Já, i když to vypadá divně, mám vždycky v kanceláři česnek. Vím, že to je stupidní, ale mám ho tam, abych upevnil svůj galicijský původ. Když se mě někdo zeptá, proč mám v kanceláři česnek, tak mu řeknu, že pocházím z místa, kde věříme na zlé duchy, a že ten česnek mi je pomáhá udržovat mimo tu kancelář. Také například na fotbale, já mám rád sporty, takže jsem vždycky chodil na stadion a před zápasem se házel na hřiště česnek, abychom vyhnali zlé duchy.“
(Jacobo, 34 let)

V dnešních galicijských pověrách lze nalézt zejména vlivy pohanské²¹, které se dochovaly z dob Keltů a římské. Zásadní vliv na pověry mělo nakonec křesťanství, které po promíchání s pohanskými prvky zapříčinilo vznik příběhů, které se vyprávějí dodnes. V Galicii se pověry vztahují snad ke všemu živému i neživému. Galicijci si s oblibou vypráví příběhy o rostlinách, zvířatech, ohni či vodě, slunci či měsíci, zvířatech i tajemných místech. *„Galicie je, jak vidno, na pověry velmi bohatá. Jsou to ale především výplody lidské fantazie, které se vytváří kvůli neustálému strachu ze špatné budoucnosti.*

²¹ Pohanství představuje souhrn všech předkřesťanských polyteistických náboženství, která byla vyznávána především v Evropě. Znakem, který tato náboženství a kultury spojuje, bývá zejména víra v nadpřirozené bytosti, různé bohy, duchy, duše předků atd.

Není proto divu, že existuje tolik různých pověr, které mají člověka varovat před bližícím se nebezpečím nebo mu alespoň s již nastalým neštěstím pomoci. Jde o snahu předejít tomu, z čeho lidé měli od jakživa strach a zároveň je to nehynoucí touha podobné události ovlivnit“ (Tesková 2016: 12).

Čarodějnice

Víra v nadpřirozené bytosti, jakými jsou například čarodějnice, je v Galicii silně zakořeněna a skrze tajemné pověry předávána z generace na generaci. Dosvědčuje to i velmi rozšířené přísloví: „*Eu non creo nas meigas, mais habelas, hainas.*“ (Na čarodějnice nevěříme, ale existují). Čarodějnice (*galic. bruxas / kastil. brujas*)²² se zpravidla dělí na hodné, které léčí a zlé, kterým je radno se vyhýbat. Stejně tak mohou být nebývalé krásné, ale i děsivě ošklivé. Za nejnebezpečnější čarodějnici je považována krvežíznivá *meiga chuchona*, která mění svou podobu. Převtělená do včely nebo do těla upíra se tato čarodějnice vydává pravidelně na lov dětí, kterým by mohla vysát krev z těla. Zároveň svým obětím krade i jejich tělesný tuk, aby si z něho později ve své skrýši vyrobila zázračné masti či lektvary. Dalším postrachem dětí je *marimanta*, která děti rovnou krade. Důkazem toho, že v Galicii není o zlé čarodějky nouze, je také *feiticeira*, která žije v blízkosti řek a potoků. Přestože je tato *meiga* velmi stará, je krásná a má líbezný hlas. Ten se stává osudným zejména chlapcům, kteří se jím nechají nalákat k řece, ve které je nakonec *feiticeira* utopí (Kociánová, Sova 2016, online).

Proti čarodějnicím se Galicijci brání různě, nejčastěji u sebe nosí česnek nebo připravují kouzelný nápoj *Queimada*. *Queimada* je alkoholický nápoj z vínovice, jehož přípravy doprovází zapálení a pronášení tajemných zaklínadel. Mezi další rady, které slibují, že jedince před zlými čarodějnicemi ochrání, patří umístit koště vzhůru nohama ke vchodovým dveřím, nosit u sebe ostré drápy nebo vlčí zuby a zdobit svůj krk amulety či kameny, které jsou schopny odrážet zlá kouzla (Kociánová 2015: 36).

Santa Compañã

Santa Compañã (svatá společnost) je bezesporu nejznámější mytickou postavou obývající Galicii. Střetnutí s ní nahání mnoha pověřčivým Galicijcům hrůzu, neboť ztělesňuje posla smrti. Podle legendy je *Santa Compañã* tvořena družinou duší zahalených

²² V Galicii často dochází k záměně slova *bruxa* za *meiga*.

v bílých hábitech s kapucí, která se toulá nocí (Kociánová 2015: 35). Duše mrtvých, které *Santa Compañu* tvoří, podle pověr stávají vždy o půlnoci. Vydávají se na cestu, během které se snaží najít někoho, kdo na světě již dlouho nebude. Když takového člověka najdou, je povinen průvod vést. V rukou musí nést těžký kříž a kotlík se svícenou vodou, přičemž je mu přísně zakázáno se v průběhu cesty ohlédnout. „*Člověk, který je stížený tímto trestem, přes noc viditelně ztrácí na váze, nemůže klidně spát, strádá a horší se mu zdraví. To je způsobeno tím, že duše z procesí z něho vysávají energii, dokud neumře. Od svého břímě se může osvobodit tak, že potká další osobu a odevzdá jí kříž a kotlík ještě dřív, než se stihne ubránit.*“ (Tesková 2016: 23).

Aby se člověk záhadné a neviditelné *Santa Compañe* vyhnul, musí bedlivě sledovat své okolí a všimnout si jednotlivých indicií. Důkazem, který usvědčuje *Santa Compañu* z její přítomnosti bývá údajně závan pálícího se vosku z neviditelného světla nebo zvedající se prach na cestě, kudy prochází. Pokud jedinec včas nezaregistruje náznaky blížících se duší, má stále ještě šanci se jim ubránit. Procesí může zmást, když si rychle lehne obličejem k zemi a předstírá již mrtvého, nebo když kolem sebe na zemi namaluje kruh a v něm vyobrazí kříž.

5.3. Historické povědomí Galicijců o starověkých kulturách

Tato kapitola vycházející z terénního výzkumu se zabývá tím, jak místní obyvatelé nahlízejí na starověké kultury, které Galicii obývaly. V rámci výzkumu probíhala snaha zjistit, nakolik jsou Galicijci obeznámeni s historickými souvislostmi vztahujícími se ke starověkým kulturám a jakým způsobem jim byly tyto informace předány.

Všichni dotazovaní věděli, že severozápadní část poloostrova ovládali nejprve Keltové a později i Římané. Pouze tři informátoři navíc zmínili i Suévy, které lze do období starověku taktéž zařadit. Vliv Suévů v Galicii byl nepatrný a doba, kterou jejich království prosperovalo, byla příliš krátká na to, aby se většině Galicijců zapsala do paměti stejně jako Keltové či Římané. Přestože Galicijci o starověkých kulturách nějaké povědomí měli, konkrétní historické události si nepamatovali a své znalosti vztahovali zejména ke kulturnímu dědictví, které po sobě tyto kultury zanechaly.

„No pamatuji si, že před příchodem Římanů byli na území Galicie Keltové, od nich máme castros, a nějaké další lokální kmeny, ale to jsou kultury starší než 2 000 let a moc znalostí o nich nemám.“ (Bruno, 33 let)

S informacemi o starověkých kulturách se informátoři seznámili především na základní škole. Dalšími zdroji informací byli přátelé a rodina. Většina dotazovaných se však shodla na tom, že si toho moc nepamatuje, protože jí tyto poznatky byly předávány před dlouhou dobou. Miguel (20 let) jako jediný nahlížel na seznámení se starověkými kulturami naprosto odlišně:

„Je to něco, co si už od malička spojuješ se svou kulturou a místem, kde žiješ. Učí tě o tom ve škole, říkají ti, že jsme Galicijci, vypráví ti o té kultuře už od malička a vysvětlují ti, odkud byly ty kmeny, které před staletími osídlili naše území. Je to naše kultura a je to něco, co si osvojuješ od narození, není to tak, že by ti to jednoho dne řekli ve škole, je to něco, co se učíš postupně odmala.“

Základní škola²³ je jednoznačně místem, kde se Galicijci o starověkých kulturách dozvídají nejdříve. Děti, které nastoupí v šesti letech v rámci povinné školní docházky na první stupeň základní školy, nemají o historii svého regionu nejmenší tušení. Je tedy na učitelích, aby jim postupně tyto znalosti předali a děti si z jejich hodin odnesly co nejvíce informací. Poprvé a mnohdy i naposledy se děti se starověkými kulturami setkávají v rámci předmětu dějepis, ve kterém se však dějiny neprobírají z pohledu Galicie, nýbrž celého Španělska. Protože je navíc historie brána chronologicky, děti se s látkou o starověkých kulturách setkávají ve velmi útlém věku na prvním stupni a mnohdy se k ní v rámci navazujících studií už nikdy nedostanou. Pokud se tedy Galicijci o období starověku nezajímají z vlastní iniciativy, pracují jen s omezenými základními informacemi, na které si ze školních let vzpomenu.

²³ Základní školy se v Galicii dělí na dva stupně. První stupeň se skládá ze šesti tříd, které navštěvují děti ve věku od 6 do 12 let a stupeň druhý tvoří třídy čtyři, určené pro děti od 12 do 16 let (Kociánová 2015: 52). První stupeň lze dále rozdělit na tři dvouleté fáze: první cyklus (6–8 let), druhý cyklus (8–10 let) a třetí cyklus (10–12 let). Stejně tak lze rozčlenit i druhý stupeň: první cyklus (12–14 let) a druhý cyklus (14–16 let).

Většina dotazovaných se domnívala, že poznatky o starověkých kulturách a jejich životě v Galicii, které jim byly na základní škole předány, nebyly dostačující, neboť dle jejich názoru, informací není nikdy dost. Jedním z nich byla i Marta (24 let):

„Když koukám na to, jak málo toho vím, když se mě teď takhle ptáš, tak si myslím, že to je proto, že těch informací nebylo dost. Myslím, že víc se toho naučíme z exkurzí. Například na castros je vždy všechno popsáno, jsou tam panely s popisky a tak.“

Ovšem nedostatečné množství předávaných informací bylo dle dotazovaných jen jednou z mnoha dalších příčin, kvůli kterým si toho ze školních lavic mnoho nepamatují. Významnou roli dle informátorů hraje například nízký věk, ve kterém jsou děti s tématem seznámeny. V dětství a následné pubertě je dle jejich vysvětlení starověká historie regionu to poslední, co by je zajímalo a prozření, že šlo o jedinečnou šanci, dozvědět se toho co nejvíce, zpravidla přišlo, až když bylo pozdě.

„Myslím, že tam hraje docela velkou roli to, že jsi v pubertě a je ti to trochu jedno. Takže se to jeden den naučíš a do druhého to zapomeneš. A pokud nejsi někdo, kdo se o to fakt zajímá, že si i sám vyhledáváš věci, stane se to samé jako se vším, že to pak prostě zapomeneš. Je to škoda.“ (Arancha, 27 let)

„No v té době mě to tolik nezajímalo. V tomhle věku se zajímáš o jiné věci, potom vyrosteš a naučíš se cenit si umění a kultury a uvědomíš si, kolik toho v Galicii je.“ (David, 25 let)

Dalším faktorem, který dle informátorů výrazně ovlivnil množství zapamatované látky, byl i způsob, jakým jsou informace dětem předávány. Někteří informátoři se nezávisle na sobě shodli, že dějepis byl na základním stupni vyučován složitě a nezajímavě, což vedlo k patřičnému nezájmu studentů.

„Celkově ta látka, která se vyučuje, mi přijde správná. Je to spíš o tom, jakým způsobem to podáváš. Myslím, že je důležité vzbudit zájem, aby měl tvůj žák chuť se

o tom naučit, aby necítil povinnost se to učit, to pak vzbuzuje nechuť. Ta látka jako taková je v pořádku, ale dala by se předávat jiným způsobem.“ (Miguel, 20 let)

„Myslím, že jsem byla dobrá studentka, ale nedotkli se toho něčeho ve mně, nedosáhli toho, abych se o to opravdu zajímala. Nevím, jestli to je mnou nebo mým profesorem, že nás třeba dostatečně nemotivoval. Kéž bych toho věděla víc, abych třeba mohla svým návštěvám lépe vysvětlit, co jsou keltské castros, jaký měly význam a od kdy tu jsou, ale nemám tušení.“ (Arancha, 27 let)

Děti, které se učí o starověkých kulturách a způsobu jejich života v deseti letech, vytěšňují data a pamatují si pouze ty informace, které je nějakým způsobem silně zaujaly. Nabízela se otázka, jaký pohled měli na starověké kultury na základě výuky samotní informátoři. Nejčastěji dotazovaní pocítovali jakýsi obdiv. Fascinovalo je, jak byly Keltové a Římané sofistikovaní a jaké stavěli stavby. Keltové byli často informátory vnímáni jako divoký a bojovný národ, který rád slavil a popíjel, zatímco Římané na ně působili vyspěleji a organizovaněji. Zajímavým zjištěním bylo, že se informátoři pomyslně rozdělili na dva tábory. Jedna skupina sympatizovala spíše s Kelty, kteří v Galicii byli „první“ a vybudovali *castros*, která obdivují dodnes, zatímco skupina druhá vzpomínala v lepším světle spíše na Římany, neboť jim dle jejich názoru vděčí za mnoho inovací, které do Galicie přinesli.

„Pamatuji si, že mi přišlo špatné, že Římané napadli Kelty.“ (David, 25 let)

„Myslela jsem si, že Římané byli skvělí, velmi chytrí a organizovaní. Udělali v této zemi velké změny, většinou k lepšímu. O Keltech jsem si nemyslela, že by měli moc velký vliv. Moc jsem na ně asi žádný názor neměla, nikdy jsem o tom nepřemýšlela. O Suévech jsem si jen myslela, že byli silní a odvážní.“ (Uxia, 26 let)

Informátoři Tomé (29 let) a Marta (24 let) dokonce uvedli, že si již na základní škole začali díky těmto starověkým kulturám uvědomovat, že je historie Galicie odlišná od zbytku Španělska. Tomé (29 let) dokonce už tehdy považoval Kelty za své předky, kteří Galicii pozitivně ovlivnili a silně se s jejich odkazem identifikoval.

„Myslel jsem si, že Keltové byli něco mytického, naši předkové. Mají velký vliv na naši současnost – castros a všechny mytologické bytosti s nimi spojené. Římané pro mě byli invazivní kulturou.“ (Tomé, 29 let)

„Přišlo mi to všechno hodně pozoruhodné a odlišné od zbytku Španělska.“ (Marta, 24 let)

Pokud se informátoři po ukončení základní školy rozhodli ve studiu pokračovat na střední škole, která je ukončena zkouškami ESO (*Educación Secundaria Obligatoria*), což je obdoba naší maturitní zkoušky, měli možnost se o starověkých kulturách ještě něco málo dozvědět. Všichni dotazovaní se shodli, že se s Kelty, Římany a Suévy setkali v rámci předmětu *gallego* (galicijský jazyk), byť jen okrajově. Hlavní náplní předmětu je sice galicijština, galicijská literatura a historie tohoto jazyka, ale často dochází k souvislému propojování s dějinami Španělska. Součástí předmětu jsou i velmi oblíbené vzdělávací exkurze, během kterých studenti navštěvují starověké stavby jako například *catros*. Studium na univerzitách je specializované a záleží na oboru, který si student vybere. Pouze dva informátoři se s látkou o starověkých kulturách v Galicii v rámci svého učiva setkali a to na přednáškách či v knihách.

Z výpovědi dotazovaných je patrné, že znalosti ze základní školy nestačí. Naneštěstí se téměř všichni s tématem setkali i mimo ni. Nejčastěji informátoři přejímali zajímavé informace na internetu, v knihách, v periodikách či od svých přátel. Informátorka Uxia (26) v tomto směru upřednostňuje spíše návštěvu historických památek:

„V Galicii získáš mnoho informací, když navštívíš nějaké památky, například když navštívíš hradby v Lugu nebo Torre Hercules, to je nejstarší maják, který pochází z dob římské říše. Když cestuji a navštěvuji různé památky, tak se vždy něco nového dozvím nejen o nich, ale i o kulturách, ze kterých pochází.“

Marta (24 let) naopak nedala dopustit na návštěvu muzeí:

„Já například chodím na spoustu výstav v muzeích, takových těch, co jsou třeba jen na měsíc. Často tam pouští videa a reprodukce toho, jak to tenkrát bylo, jaké byly

bitvy. Hlavně v Santiagu de Compostela toho mají opravdu hodně, je tam víc muzeí než například ve Vigu, v Ourense nebo v A Coruni, tam toho až tak moc není. Ale zkrátka, i když se o tom třeba neučíš ve škole, tak vždycky se něco někde dozvíš.“

Informátor Alfonso (44 let) uvedl, že informace o starověkých kulturách nikdy nevyhledával. Přesto se však s těmito kulturami občas setkává, protože jejich provázanost s dnešním každodenním životem Galicijců je nepopiratelná a zřejmá téměř na každém kroku.

„Že bych si úmyslně něco hledal, to ne. Ale například víno – o tom jsem toho viděl spoustu, když si hledáš informace o pěstování vína, tak se (třeba nechtěně) dostaneš zpátky ke kořenům a dostaneš se zase znovu k těmto kulturám, především k Římanům, protože ti tu s tím začali a teď je to tradice. Nehledáš to přímo, ale vždycky na něco narazíš, v tomto případě na Římany.“ (Alfonso, 44 let)

Co se týká filmů, konkrétně dokumentů nebo knih o starověkých kulturách v Galicii, všichni informátoři až na dva se s těmito zdroji ve svém životě nesetkali, což je ale odůvodněno tím, že je nikdy nevyhledávali.

„Knihu jsem četl jednu, o keltských castros. O tom, proč jsou na vysokých místech, jak mezi sebou Keltové komunikovali, jak se bránili před invazemi, proč si volili ta místa, která si volili, a jaké musela ta místa mít vlastnosti, aby se na nich usadili.“ (Alfonso, 44 let)

5.4. Starověké kulturní dědictví očima Galicijců

Následující kapitola se nejprve zaměřuje na to, jaké kulturní dědictví podle informátorů zanechali v Galicii Keltové, Římané a Suérové. Dále se zabývá vztahem Galicijců k místům paměti spjatých se starověkými kulturami a věnuje se tomu, zda tato místa navštěvují, případně za jakým účelem, s kým a při jakých příležitostech. Z výpovědí informátorů je patrné, že starověké národy ovlivnili Galicii a místní obyvatelé nejen po stránce materiální, ale i po té duševní.

Většina informátorů si keltské dědictví spojovala zejména s *castros*, neboť těchto keltských hradišť je v celé Galicii velké množství. V Galicii je obvyklé, že každý Galicijec je schopný jmenovat alespoň jednu tuto kulturní památku v blízkosti svého bydliště. Navíc jsou *castros* nejvýraznějším keltským materiálním dědictvím. Nikdo nemusí chodit do muzea, aby je mohl navštívit, jsou viděny na každém druhém kopci, když se regionem projíždí. Slávu *castros* podporuje i fakt, že jsou věhlasně známé nejen ve zbytku Španělska, ale i v zahraničí. Každý rok je navštíví mnoho turistů a Galicijci jsou si toho dobře vědomi. V těsném závěsu za *castros* byla dotazovanými zmíněna mytologie, kterou Keltové do regionu přinesli skrze pohanství, které vyznávali. Mytologie, ke které se váže mnoho pověr a tajuplných příběhů se v Galicii těší velké oblibě, proto není velkým překvapením, že si na ní informátoři tak často vzpomněli. Dalším nemateriálním kulturním dědictvím, které se ve výpovědích informátorů často objevovalo, byl vliv na jejich vlastní jazyk – galicijštinu. Přestože slova keltského původu nejsou Galicijci mnohdy používána nebo o jejich keltském původu netuší, jsou si vědomi toho, že Keltové galicijštinu nějakým způsobem ovlivnili.

„Po celé Galicii jsou pozůstatky a ruiny keltských obydlí, malé vesničky a kamenné domky.“ (Miguel, 20 let)

„Nejtypičtějším kulturním dědictvím Keltů jsou asi castros, které se zachovaly. Teď probíhá velká snaha o to, aby nebyly zničeny.“ (Berta, 28 let)

„Keltové nechali určitě nějakou slovní zásobu v galicijštině a myslím, že zanechali i velké stopy na našem prostředí. Od Keltů máme také mytologii, legendy a mytická území. Vystavěli také castros. Říkalo se, že tam jsou poklady, jsou to místa spojená s minulostí a toto spojení trvá dodnes, i když pak přešli na křesťanství, tak ta místa zůstala stejná. Poté od nich máme rituály, kult vody a ohně, existuje celá řada rituálů s řekami a mořem, pohanské rituály.“ (Tomé, 29 let)

„Zbytky, jako třeba keltské castros v A Guardě. Nevím, nevím, co tu zanechali, myslím, že měli vliv na vývoj jazyka, na galicijštinu, ten určitě mít museli, ale nevím, co přesně zanechali.“ (Arancha, 27 let)

„Keltové tady zanechali některé pohanské tradice, pověry, magii, která existovala, myslím, že tohle je od Keltů.“ (Jacobo, 34 let)

Římské kulturní dědictví bylo však v porovnání s tím keltským, zmiňováno mnohem častěji, neboť z výpovědí informátorů je zřejmé, že pozůstatky římské civilizace pro ně hrají mnohem významnější roli. Téměř většina dotazovaných se shodla na tom, že v období starověku měli na utváření Galicie největší vliv Římané. Je to zejména z důvodu, že římský vliv je v Galicii patrný ve všech sférách každodenního života. Z nemateriálního hlediska ovlivnili Římané Galicijce nejvíce jazykem, neboť latina později zapříčinila vznik galicijštiny, novým náboženstvím – křesťanstvím a právním systémem. Významně však přispěli i z materiálního hlediska výstavbou měst, mostů a pozemní komunikace.

„Díky Římanům máme jazyk, veškeré pozemní komunikace, soudní a právní systém a veškerou jejich organizační schopnost. Oni měli ten největší vliv na naši společnost. S Římany přišlo taky nové náboženství – křesťanství, i když až později. Nejdříve se šířilo hlavně ve městech a až potom i na venkově.“ (Tomé, 29)

„Největší vliv na Galicii měli určitě Římané. Založili většinu velkých měst a komunikační síť, kterou používáme dodnes.“ (David, 25 let)

„Je tu spousta památek po Římanech – hradba v Lugu, Herkulova věž, to je naše dědictví.“ (Jacobo, 34 let)

„Tady v Lugu byla Římany postavena hradba, která tu stále stojí. Pak také měli vliv v zemědělství a architektuře. Nevím, pak také silnice, které Římané stavěli pro vlastní potřebu a některé se používají dodnes.“ (Pablo, 46 let)

Kulturní dědictví Suévů je v Galicii kvůli krátkému působení tohoto germánského kmene nepatrné. Většina informátorů Suévy vůbec nezmínila a ti, kteří si na ně přeci jenom vzpomněli, o žádném dědictví nevěděli.

„Myslím, že Svébové moc velký vliv neměli, byli tu jen krátkou dobu. Nevím, co tu zanechali.“ (Uxia, 26 let)

Již několikrát bylo v práci zmíněno, že Galicie je plná míst paměti spjatých se starověkými kulturami. Jsou však dostatečně kulturně chráněna? Z výpovědí informátorů je patrné, že všichni zastávali názor, že by se tato místa měla opatrovat. Když se však dotazovaní zamýšleli nad tím, zda jsou starověké pamětihodnosti dostatečně chráněny, často se ve svých výpovědích názorově rozcházel. Příčinou bylo zejména to, že vycházeli ze svých vlastních zkušeností. Každý viděl jiné památky a na základě těchto návštěv odvozovali situaci v celé Galicii.

„Myslím, že jsou dostatečně chráněna a hodně se o ně starají. Možná je to jen z ekonomických důvodů, aby nalákali více turistů a posilnili města, ve kterých se ta místa nacházejí, jako A Guarda nebo Castro de Baroña. V A Guardě to před pár lety bylo takové divočejší, ale teď jsou ty castros ohrazené, starají se o ně více, uklízí tam, je tam muzeum se starými věcmi a vytváří tak vztah k historii. Myslím, že ta místa mají čím dál větší důležitost a cenu.“ (Arancha, 27 let)

„No myslím si, že se situace u každého daného místa liší. Ale myslím si, že asi jsou dostatečně chráněna. Například castro ve Vigu se teprve před asi tak pěti lety ohradilo a začalo lépe chránit. Než to udělali, tak byla asi tak tři metry od toho místa silnice a hned vedle park, kterým denně prošlo třeba sto lidí. Myslím si, že jsou to místa, u kterých bychom měli přistoupit k určitým krokům, abychom zabránili jejich rozpadu. Nevím, jestli se ta situace zlepšuje, opravdu nevím. Je to možné, ale nevím, jaké přesně kroky se podnikají.“ (Miguel, 20 let)

„Myslím si, že nejsou dostatečně chráněna. Viděl jsem, co se stalo s Castro de Elviña v A Coruně. Žil jsem také tři roky v Irsku a viděl jsem, jak se tam využívá všechno, co má něco společného s keltskou kulturou a my jsme tu oproti nim hodně pozadu.“ (Jacobo, 34 let)

„Jsou místa, která jsou dobře chráněná a do jejich údržby se dost investuje, ale je spousta dalších zanedbaných.“ (David, 25 let)

„Já myslím, že některá jsou chráněna dostatečně a spousta dalších je zanedbaná. Víím, že jsou malé organizace, které se snaží ta zanedbaná místa lokalizovat a upoutat na ně pozornost, ale nevydělávají na tom peníze, je to čistě z lásky k historii.“ (Berta, 28 let)

Dotazovaní, kteří byli přesvědčeni, že místa paměti nejsou dostatečně chráněna a využívána, se ve svých výpovědích odkazovali především na *castros*. Keltská hradiště jsou velmi často naprosto nezabezpečená, zejména kvůli tomu, že jsou hodně rozlehlá a ohraničení by bylo složité. Roli hraje také estetika, protože případný plot by mohl narušit mystickou atmosféru. Na druhou stranu jsou tak *castros* ve většině případů volně přístupné, čehož s oblibou využívá i galicijská mládež, která se zde schází v nočních hodinách. *Castros* nebývají nikterak hlídány a tak se zvaní i nezvaní návštěvníci mohou pohybovat, kde se jim zachce a je to pouze na jejich dobré vůli, že nebudou památku poškozovat.

„Řekla bych, že nejsou dostatečně chráněna. Například, když chceš navštívit Castro de Baroña, musíš se dostat přes celý ten kopec, ta cesta ani není dobře značená. Je to taková uzoučká cestička, nevím no, je to takový těžko přístupný terén, abys došel do cíle, to je jako když tu horu musíš dobýt. Já jsem se třeba po cestě ztratila, protože ta cesta je špatně značená. A když se tam konečně dostaneš, tak tam také nevidíš nic, co by to místo chránilo před poškozením.“ (Jenny, 23 let)

„Myslím si, že ta místa nejsou dostatečně chráněna, protože tam může jít kdokoli. Nikdo to nehlídá. Tam, kde jsem byla já, tam to vůbec nebylo hlídáno, můžeš tam jít v jakoukoli hodinu, sedat si tam, šlapat kam chceš, takže si nemyslím, že by to někdo moc kontroloval. Takže ne, nejsou.“ (Marta, 24 let)

Pro některé informátory mají místa paměti spjatá se starověkými kulturami velký význam. Z výpovědí lze usuzovat, že Galicijci mají k památkám blízký vztah zejména díky

tomu, že je nechali vystavět jejich předci. Nebýt těchto míst paměti, Galicijci by si museli starověké národy z hlediska materiálního dědictví připomínat pouze v muzeích skrze archeologické nálezy. Zároveň památky bezmezně obdivují za jejich stáří, ze kterého na ně dýchá doba dávného starověku.

„Ano, ano, mají pro mě význam. Vždy jsem překvapená, pokaždé když si na to vzpomenu. Mám tady vedle římské hradby, a když jdu okolo nebo se tam jdu projít, tak mě to vždy ohromuje, myslím na to, že je to součástí toho, kým jsme a že tu stále stojí i po tolika letech. Něco mi to říká.“ (Elena, 27 let)

„Ano, má to pro mě význam, hlavně keltský svět a to, že tu po nich máme castros a tak. Dává nám to pocit, že nejsme ledajaký lid z dnešní doby, ale že máme kořeny v dávných dobách ještě před Římany, že tudy prošly různé civilizace a my tu stále jsme.“ (Alfonso, 44 let)

Ne pro všechny informátory má však toto kulturní dědictví velký význam. Patří mezi ně například Marta (24 let), která zmiňuje, že přestože starověké památky jsou nedílnou součástí galicijské kultury, ona se s nimi neztotožňuje.

„Mají velikou kulturní hodnotu, ale pro mě konkrétně to asi až tak moc neznamená, i když je to něco, co nám patří a je součástí naší kultury.“ (Marta, 24 let)

Berta (28 let) oproti tomu uvedla, že starověká místa paměti dle jejího názoru galicijskou kulturu vůbec nerepresentují, přičemž vycházela z vlastního přesvědčení, že významnějšími prvky galicijské identity je jejich vlastní jazyk nebo kultura.

„Pro mě ty místa význam asi nemají. Podle mě to galicijskou kulturu nerepresentuje. Castros ani hradby mě nerepresentují, mě osobně reprezentuje třeba náš jazyk, venkov, kultura lidí, způsob, jakým spolu mluví, jak se lidé cítí, a více než město určitě venkov.“ (Berta, 28 let)

Dotazovaný Miguel (20 let) taktéž vypověděl, že ke starověkým památkám žádný hlubší vztah nemá, což je ale způsobené tím, že toho o nich moc neví.

„Já jsem neměl dějiny umění, to je předmět z druhého ročníku střední školy, kde se učíš o historii umění, o architektuře, kultuře a umění všeho druhu, takže toho moc nevím. Například když se jedu podívat na nějaké památky, nemám dost znalostí na to, abych mohl například popsat jejich charakteristiky a období, ze kterého jsou. Můžu se jet podívat na castro a ocenit odkud pochází, ale více z toho mám, když mi k tomu někdo podá více informací. Když na to jen tak koukám, tak mi to tolik neříká, protože nemám dostatečné informace o dané době a jejich rysech.“
(Miguel, 20 let)

Ani Jacobo (34 let) se se starověkými památkami neztotožňuje. Důvodem je především větší spříznění s galicijskou přírodou, nežli s místy paměti.

„Spíše asi ne, nevím. Více se identifikuji s podnebím a prostředím typickým pro Galicii. Žil jsem například v Madridu a v Katalánsku, a to se tomu vůbec nepodobá. Když vidím například les, typický pro Galicii, tak s tím se identifikuji víc.“ (Jacobo, 34 let)

Galicijci jsou velmi spříznění s nespoutanou přírodou, která je obklopuje a která je pro jejich region typická. Hluboké lesy, řeky, strmé hory i rozviklané atlantické pobřeží jsou v tomto kraji jednou z příčin galicijského národní hrdosti. Toto cítění vychází pravděpodobně z pohanské filosofie, která zahrnovala přesvědčení, že vše živé v sobě ukrývá ducha, který může značně ovlivnit i toho lidského. Protože nikdo si nechtěl duchy znepřátelit, bylo nezbytné je uctívat, a právě tato úcta a láska Galicijců k přírodě je jejich neodmyslitelnou součástí i dnes. *„Pro Galicijce je příroda nesmírně důležitá také proto, že vždy hrála velkou roli v životě místních lidí. Převážně díky tomu, že se jedná o rurální a námořní prostředí. Většina obyvatel se živila jako zemědělci a rybáři. Bohatá krajina, úrodná půda a úlovek z moře byly vždy hlavním předpokladem pro dobrý život“* (Tesková 2016: 12).

Přestože pro některé informátory nemá starověké dědictví velký význam, místa paměti navštívili minimálně jednou úplně všichni bez rozdílu. Z výpovědí dotazovaných je zřejmé, že největší oblibě se těší především keltské *castros* a římské památky v Lugu a jeho přilehlém okolí, z nichž nejpopulárnější je mohutná kamenná hradba, která obklopuje staré centrum města. Jedním z důvodů proč jsou zrovna tyto starověké stavby nejoblíbenější je jejich dostupnost. Návštěva *castros* ani Luga není nikterak časově či cenově omezená. *Castros* jsou navíc kulturním dědictvím, které Galicijce přitahuje také z důvodu, že nikde jinde ve Španělsku téměř nejsou, zatímco římských památek je v jiných regionech dokonce mnohem více než v Galicii. Jen hrstka dotazovaných si vzpomněla na muzea, která jsou zasvěcená galicijské bohaté historii a kultuře, z čehož lze usuzovat, že návštěva muzeí nepatří mezi nejoblíbenější volnočasové aktivity. Podíl má na tom i to, že mnoho muzeí informátoři navštívili v rámci školních exkurzí a proto již nemají potřebu se tam vracet.

Z výpovědí dotazovaných lze vyvodit, že Galicijci navštěvují starověké památky zejména v okolí svého bydliště a nemají větší potřebu jezdit za nimi někam daleko. Svou roli v tom kromě pohodlnosti hraje především to, že nejoblíbenější keltské *castros* se očima laika mezi sebou moc neliší. Mnoho Galicijců rozdíl mezi *castros* příliš nevnímá, a proto jim bohatě stačí navštívit dvě nebo tři keltská hradiště, ke kterým mají od svého bydliště nejbliže.

„Ano, ano, ano, samozřejmě, že je navštěvuju. Každý týden se chodím projít k hradbě tady v Lugu. Castros navštěvuji, když se dostanu na pobřeží, ale také jsem navštívil castro tady kousek od Luga. Myslím, že alespoň jednou jsem ty památky navštívil. Muzea moc nenavštěvuji, trochu se tam nudím, ale třeba nedávno jsem byl v Museo de Historia de Lugo, ale to chodím jednou za hodně hodně dlouhou dobu.“ (Bruno, 33 let)

„Ano navštěvuji, Galicie jich má spoustu. Hradby v Lugu jsou po Římanech. Hodněkrát jsem byl také v Santa Tecla, na castro v Lugu jsem se byl také podívat. Dokonce i v malých vesnicích v Galicii jsou krásné kostely, nebo třeba římský most, zkrátka velmi stará a cenná architektura.“ (Miguel, 20 let)

„Ano, ano, navštěvuji je. No římskou hradbu tady v Lugu vidím každý den, tak jí nevěnuješ tolik pozornosti, někdy si neceníš toho, co vidíš každý den, ale je třeba uznat její krásu a velikost a vážít si toho, že se tam každý den můžeš podívat, a zadarmo. Muzea navštěvuji mnohem méně, ale ano, občas tam také zajdu.“
(Pablo, 46 let)

„Asi navštěvuji víc místa v přírodě, různé stezky, hory, tam chodím víc než se třeba podívat na castros. Vyrosl jsem tady a chodil jsem se na tyhle místa koukat se školou, takže teď hledám spíš jiné věci.“ (David, 25 let)

Nejčastěji informátoři navštěvují místa paměti za účelem poznání místní historie, která je mnohdy nedílnou součástí jejich kulturní identity. Vzhledem k tomu, že Galicijci se toho o starověkých kulturách učí ve školách poměrně málo a ještě navíc v útlém věku na prvním stupni základní školy, mnoho znalostí o Keltech a Římanech nemají. Návštěva historických pamětihodností je pro ně tedy poměrně zábavnou možností, jak si mohou rozšířit obzory a dozvědět se o starověkých národech něco nového.

„Navštěvuji je, protože i když musím uznat, že nemám potuchy o galicijské historii a kultuře, cítím, že je ve mně něco, co způsobuje, že jsem na tuto kulturu pyšná. I když o tom nemám moc vědomostí, přijde mi to zajímavé a hezké, vědět, že máme nějakou kulturu. Madrid'ané nemohou říct, že mají keltskou kulturu.“ (Arancha, 27 let)

„Navštěvuji je, protože chci poznat historii. Podíváš se na to a ono je to tu už dva tisíce let a řekneš si wow, to je strašně staré, to je čistá historie, před dvou tisíci lety tu byl nějaký římský legionář na hlídce a řekneš si že, to je úplně jiná doba.“
(Bruno, 33 let)

„Líbí se mi ta místa vidět, protože je to minulost Galicie. Mám ráda ten pocit, že tady na stejném místě byli kdysi jiní lidé a je vidět, jak tu žili a tak.“ (Jenny, 23 let)

„Navštěvuji je kvůli tomu našemu původu asi. Galicie je jedna z mála částí Španělska, kde můžeš najít castros, a proto se tam jdu rád podívat.“ (Joaquin, 28 let)

Z výpovědí dotazovaných je patrné, že místa paměti navštěvuji jak sami, tak i s rodinou nebo přáteli. Většina informátorů navíc uvedla, že nejčastěji historické památky navštěvuji se svými známými či přáteli z jiných španělských regionů nebo ze zahraničí. Někteří informátoři si zase vzpomněli, že starověké památky navštěvovali i ve školních letech, neboť v době, kdy chodili na střední školu, byly častým oživením učebních osnov historické exkurze pořádané za účelem seznámení se se starověkými kulturami.

Příležitostí k navštívení starověkých památek může být mnoho, pro informátory je však nejčastější záminkou zahraniční návštěva. Pokud Galicijcům přijedou přátelé či známí, kteří chtějí jejich rodnou domovinu alespoň trochu poznat, je téměř samozřejmostí, že je místní vezmou na keltské *castros*. Galicijci jsou si vědomi, že keltská hradiště se v ostatních španělských regionech téměř nenachází a proto jsou na toto kulturní dědictví náležitě hrdí a když mají příležitost, tak se jím rádi pochlubí. Někteří dotazovaní se ve svých výpovědích naopak shodli i na tom, že žádnou speciální příležitost nepotřebují a historické pamětihodnosti navštěvuji ve volném čase.

Ritualizace vzpomínek a opětovné navštěvování míst paměti je pro Galicijce běžné. Téměř polovina dotazovaných uvedla, že starověké památky navštěvuje poměrně často, tedy minimálně jednou do měsíce a zbytek informátorů vypověděl, že návštěvu historických památek absolvují několikrát do roka. Návštěvnost starověkého materiálního dědictví se odvíjí od počasí, přičemž venkovní stavby jsou navštěvovány nejvíce v létě, kdy je počasí nejvíce příznivé.

Starověké národy současně ovlivňují kulturu Galicijců i po nemateriální stránce. Největším přínosem jsou fiesty inspirované Kelty či Římany a mytologie vycházející z keltského pohanství. Z výpovědí informátorů získaných během terénního výzkumu lze vyvodit, že starověké *fiesty* jsou v Galicii opravdu proslulé, neboť každý dotazovaný si na minimálně jednu vzpomněl. Absolutně nejpopulárnější starověkou slavností je *Arde Lucus*, který se koná ve městě Lugo. Ačkoliv byl tento festival informátory uváděn nejčastěji, byl zároveň jedinou uváděnou *fiestou* spjatou s římskou kulturou. *Arde Lucus* je mezi Galicijci

tak známý zejména díky tomu, že se jedná o jednu z největších historických *fiest*, která se v Galicii koná, jen minulý rok se jí zúčastnilo 600 00 lidí (El Progreso 2017).

„Nejslavnější je Arde Lucus, který se slaví v červnu a je to imitace římského města. Pořádá se už nějakých 12 let a pořád to má velký úspěch.“ (Pablo, 46 let)

Dále se ve svých výpovědích informátoři často zmiňovali o hudebním Festivalu de Ortigueira a dalších *fiestách* keltského původu: *Fiesta de San Juan*, *Los Mayos* a *Samain*.

„Festival de Ortigueira, myslím, že ten je také dost slavný a oslavuje se tam mimo jiné keltská kultura a keltský původ Galicie.“ (Jacobo, 34 let)

„Znám Los Mayos, to je jako taková květinová pouť, přivítání jara. Pak také Festa de San Juan, ta má ale v různých částech Španělska jiný význam. My tu máme ten zvyk, že si další ráno myjeme obličej vodou, ve které se louhovaly rostliny, abychom se zbavili případného očarování od zlých čarodějnic. Víc moc nevím.“ (Joaquin, 28 let)

„San Juan, to je velká party na pláži, jsou tam ohniště a musíš je přeskočit, abys měla v budoucnosti štěstí, druhý den ráno si pak musíš umýt obličej vodou, ve které byly nějaké květiny, měla by to být voda z růží, a to odstraní zlé duchy. A taky se tam jí sardinky.“ (Marta, 24 let)

Téměř polovina informátorů uvedla, že se vybraných starověkých *fiest* osobně účastní. Nejčastěji se dle výpovědí podílí na oslavách v Lugu v rámci festivalu *Arde Lucus*, ale někteří dotazovaní se účastní i keltského hudebního *Festival de Ortigueira*. Vyšší účast na těchto kulturních akcích vychází zejména z dostupné vzdálenosti od místa bydliště informátorů. Primárním a zároveň nejčastějším důvodem k účasti na *fiestách* římského či keltského původu je především jejich kulturní charakter, který Galicijci vnímají jako součást jejich identity. Mnohdy Galicijci tyto oslavy nevnímají jako vzdávání holdu starověkým kulturám, ale jako oslavu jejich kultury, která je v tomto směru odlišná, neboť podobné *fiesty* se v ostatních španělských regionech nekonají nebo probíhají jiným

způsobem. Z výpovědí informátorů vyplývá, že zábava a setkání s přáteli jsou v rámci těchto kulturních akcí až na druhém místě.

„Je to součást mé kultury, vidím to jako něco, co je mi vlastní, vyrostl jsem v tom. Je to taková kulturní záležitost, když se toho účastním, tak mi to dodává pocit, že patřím do této společnosti, že jsem něčeho součástí. Zkrátka se mi to líbí, mám to rád, protože mě to zajímá, a protože jsem se v tom narodil a vyrostl.“ (Miguel, 20 let)

„Jsou to oslavy toho, že jsme jiní, naší odlišnosti.“ (Joaquin, 28 let)

„Účastním se toho, protože je to příležitost dělat něco jiného, vidět nové věci, není to jen obyčejná party, je to něco víc kulturního.“ (Elena, 27 let)

„Jsou to často moderní, komerční slavnosti, ale i tak to v sobě má jistou kulturu, je to ukázka něčeho jiného a přijde mi to zajímavé. Nám už se to možná trochu omrzelo, ale někdo, kdo tu ještě nebyl, toho to určitě zaujme. Je to ukázka toho, že si ceníme vlastní kultury, původu a identity. Samozřejmě jsou lidé všelijací, někdo se sem jezdí jen opít.“ (David, 25 let)

Všichni dotazovaní, kteří uvedli, že starověké *fiesty* navštěvují, vypověděli, že jsou pouze pasivními účastníky a jediným způsobem, jak se na těchto akcích podílejí, je nošení odpovídajícího kostýmu. Historický úbor je nedílnou součástí festivalu *Arde Lucus*. Všichni zúčastnění se tu po dobu tří dnů stávají na čas Římany či Kelty. Někteří informátoři se domnívají, že historický kostým určuje účastníkovu náklonnost k vybranému starověkému národu. Většina dotazovaných tomu však větší význam nepřikládá a tak je poměrně obvyklé, že jeden rok se někdo převlékne za Římana a rok poté za Kelta.

Z výpovědí informátorů na téma galicijská mytologie je patrné, že legendy jsou v Galicii opravdu oblíbené, protože takřka každý minimálně jednu znal. Téměř polovina dotazovaných uvedla, že zná legendu o *Santa Companě*, která se v noci toulá a hledá oběť, kterou zbaví života. Je to zejména z důvodu, že se jedná o jednu z nejrozšířenějších

galicijských pověr. *Santa Compañã* vděčí za svou slávu především galicijským maminkám, neboť ty své děti často straší touto legendární galicijskou smrtkou, aby jim zabránily v potulování po lese nebo pobývání venku ve večerních hodinách.

„Máme také legendu Santa Compañã, to je jako taková galicijská smrtka, osoba, která tě pronásleduje, nevím, jestli to je od Keltů, mělo by být, o tomhle ti vypráví už od malička, dokonce byla i videohra, kde si před ní musela utíkat, hodně moderní.“ (Marta, 24 let)

Podobnou zstrašovací roli hrál v dětských příbězích i vlkodlak, který se objevuje v nejedné strašidelné historce. Člověk, který se mění při úplňku ve vlka, byl postrachem především na venkově, kde byl hrozbou, a to nejen pro místní děti toulající se venku pozdě v noci, ale i pro slepice, na které údajně s oblibou chodil.

„Tady v Galicii je jich mnoho, je to v podstatě země legend“. Například ta o vlkodlakovi, to je muž, který se za úplňku přemění na vlka, to mi vyprávěla maminka.“ (Ramón, 63 let)

„Vlkodlak byl vždy taková typická venkovská figura, která se objevuje ve všech strašidelných historkách. Vždy se říkalo, že se objeví vlkodlak a sežere slepice.“ (Miguel, 20 let)

Někteří informátoři si dokonce vzpomněli na galicijské legendy, které jsou spjaty se starověkými kulturami. *Castros*, které po sobě zanechali Keltové, byly pro místní obyvatele vždy obestřeny mnoha tajemstvími. Není proto divu, že se k těmto starověkým keltským hradištím váže několik legend a pověr, které se mezi Galicijci vypráví i dnes.

„Třeba legenda o Las Mouras. To jsou to ženy z dob před tím, vždy krásné, ale také nebezpečné. Jsou známé tím, že v castros schovávají poklady.“ (Tomé, 29 let)

Z výpovědí informátorů je zřejmé, že největší zásluhu na šíření a předávání lidové slovesnosti mají maminky a babičky. Když si děti příběhy oblíbí, často si je vypráví mezi

sebou a tak i ty, které doma maminka nestraší, se o mystických bytostech dozvědí při dětských hrách nebo ve škole.

„Legendy ano, ale spíš o čarodějnicích a tak. V Galicii je spousta legend a pověstí a pověr o čarodějnicích, duších, rostlinách a tak. Nějaké znám, protože mi to vyprávěla babička, když jsem byla malá.“ (Elena, 27 let)

„O legendě Santa Compañy jsem se dozvěděla ve škole, protože jsme si o tom povídali se spolužáky. Říkali jsme si: ‚Nechod’ v noci po tmě na kopec, protože se tam může objevit Santa Compañy. Musíš udělat na zemi kruh‘.“ (Jenny, 23 let)

„Tyhle věci zná každý. S kamarády, když jsme byli malí, tak jsme pořád říkali: ‚Neeee, tam nemůžeme, protože přijde Santa Compañy‘.“ (Uxia, 26 let)

Hlavní funkce ústně předávaných folklorních příběhů v Galicii je zábavná a vypráví se pro pobavení posluchačů. Cílem je publikum rozesmát či naopak vystrašit. Tajuplné historicky, které mají děsivý průběh nebo končí špatně, mají navíc i funkci vzdělávací, neboť se k nim často váže ponaučení nebo varování.

„Například Santa Compañy, o tom je spousta historek. Také pověry a s nimi spojené rituály, že abys neměl smůlu, tak musíš udělat to a to. Myslím, že to je jen pro zábavu.“ (Uxia, 26 let)

Z výpovědí získaných během terénního výzkumu lze usuzovat, že lidová slovesnost je více zakořeněná na venkově nežli ve městech, neboť tradiční galicijské příběhy jsou neodmyslitelně spjaty s přírodou, která obklopuje odlehlé galicijské vesnice. Mezi tajuplná místa, ke kterým se vážou pověry a legendy lze zařadit především lesy, kopce, kameny a potoky. Lidová slovesnost na vesnicích se zachovává a šíří také díky starším generacím, které tajemné historicky s oblibou vypráví. Téměř v každé vsi v Galicii lze od místních vyzvědět nejednu smyšlenou legendu, která se k ní váže.

„V naší vesnici například staří lidé vypráví, že kdysi tu byl tunel a v něm byl ukrytý poklad, ale to je taková vymyšlená legenda.“ (Ramón, 63 let)

„V Galicii je hodně typické, že i když třeba bydlíš ve městě, tak máš příbuzné nebo svůj vlastní dům na venkově. Vždycky když tam jedeš, tak trochu nasaješ tu tradiční opravdovou galicijskou kulturu, kterou ve městě nenajdeš. Od malička ti tam navíc vypráví spoustu tradičních příběhů, hlavně strašidelných.“ (Miguel, 20 let)

5.5. Současná identita Galicijců a její ovlivnění starověkými kulturami

Následující kapitola se zabývá tím, zda starověké kultury, které obývaly Galicii, ovlivňují současnou kulturní identitu místních obyvatel. Z výpovědí informátorů je patrné, že většina Galicijců se ztotožňuje spíše s materiálním a nemateriálním dědictvím, které po sobě starověké kultury zanechaly, než s lidmi jako takovými. Je to zejména z důvodu, že o Keltech, Římanech či Suévech toho moc nevědí, zatímco s jejich kulturním dědictvím se setkávají dennodenně a vztah k němu mají. Galicijci se se starověkým kulturním dědictvím identifikují na základě toho, že je součástí jejich kultury a života. Uvědomují si, že to, na co jsou tolik hrdí, co utváří jejich kulturní identitu a odlišuje je od ostatních, je výsledkem působení jejich předků.

Pro některé informátory mají místa paměti spjatá se starověkými kulturami velký význam. Z výpovědí lze usuzovat, že Galicijci mají k památkám blízký vztah zejména díky tomu, že je nechali vystavět jejich předci. Nebýt těchto míst paměti, Galicijci by si museli starověké národy z hlediska materiálního dědictví připomínat pouze v muzeích skrze archeologické nálezy. Zároveň památky bezmezně obdivují za jejich stáří, ze kterého na ně dýchá doba dávného starověku.

„Je to něco, co nás reprezentuje, jsou to naši předkové, naše dědictví, něco, co je pro nás velmi důležité a mělo by to být chráněné, což, jak jsem už říkala předtím, bohužel moc není.“ (Marta, 24 let)

„Kulturní dědictví hraje v mém životě důležitou roli, protože to je to, co tvoří naši společnost. A také proto, že celá ta kombinace způsobuje, že se cítíš jinak než třeba někdo z Madridu, nebo třeba z Andalusie, kde je úplně jiná historie.“ (Elena, 27 let)

„Myslím si, že tohle kulturní dědictví je důležité v tom, že je to něco, díky čemu jsme jiní. Díky tomu je galicijská kultura jiná než ve zbytku Španělska.“ (Joaquin, 28 let)

Nejčastěji se informátoři ztotožňují s kulturním dědictvím starověkých kultur díky tomu, že jim svou přítomností neustále připomíná, že se liší od ostatních regionů ve Španělsku, což je pro utváření jejich kulturní identity klíčové. Polovina informátorů se necítí jako potomci starověkých národů, ale jako Galicijci, kteří jsou jiní díky tomu, že jejich oblast ve starověku obývali Keltové a Římané, kteří po sobě zanechali neuvěřitelné dědictví, které je od zbytku Španělska odlišuje. Starověké *castros* rozesté po celé Galicii jsou pravděpodobně jedním z nejvýraznějších prvků, který místním obyvatelům dennodenně připomíná, že historie Galicie se vyvíjela odlišně než v ostatních španělských regionech.

Výjimku tvořilo jen pár informátorů, kteří uvedli, že pro ně starověké kulturní dědictví žádnou velkou roli v jejich kulturní identitě nehraje a neztotožňují se s ním. Zároveň ani nepociťují, že by je starověké kultury, které Galicii obývaly, v současném životě ovlivňovaly. Je to zejména z důvodu, že jejich kulturní identitu často tvoří aspekty, které se nevážou ke starověkým kulturám. Nejčastěji se jedná o přírodu, gastronomii, jazyk, hudbu, podnebí či tradice.

„Nevím, jak to mám vysvětlit. Nemám potřebu se chytat symbolů starých dva tisíce let. Já jsem odsud, tohle je moje země, máme vlastní jazyk, máme vlastní specifickou povahu. To mi stačí.“ (Pablo, 46)

„Starověké kulturní dědictví pro mě nehraje skoro žádnou roli. Moje identita je spíše galicijská, narodil jsem se a vyrostl ve městě s římskou historií, tedy v Lugu, ale na ulici tady legionáře nepotkávám, maximálně na nějaké slavnosti (Arde

Lugo), takže nemám starořímskou kulturu, jsem z Galicie, mám v sobě kulturu z Galicie z 90. let, z 20. a 21. století, nevím.“ (Bruno, 33 let)

„Když se například potkám s nějakým cizincem a chci mu vysvětlit jaká je Galicie, tak třeba říkám, že patří ke Španělsku, ale je úplně jiná, protože se podobá Irsku, například v kultuře nebo hudbě. Většinou nás porovnávám s ostatními keltskými kulturami, ale jako svou vlastní identitu to moc nevnímám.“ (Uxia, 26 let)

6. Výsledky výzkumu

Galicijci dnes o starověkých kulturách, které obývaly severozápad Španělska, příliš velké povědomí nemají. Je to zapříčiněno tím, že pokud se tématu nevěnují ve svém volném čase, vychází pouze z vědomostí, které jim byly předány ve škole. Základní škola je místem, kde se Galicijci s informacemi o původních obyvatelích regionu setkávají většinou poprvé a často i naposledy. Život Keltů, Římanů a Suévů jim je přiblížen na prvním stupni základní školy v rámci předmětu historie, ve kterém je ale látka probírána v celosvětovém měřítku. To má za následek, že se děti často nedozví, jaké historické události ovlivnily dějiny Galicie, kulturu i tradice dnešních obyvatel. Na středních školách se v učebních osnovách studenti setkávají s předmětem galicijština, ve kterém se učí primárně o historii galicijského jazyka a galicijské literatury. Přestože historie regionu je součástí tohoto předmětu, je brána pouze okrajově a žáci se tak o starověkých kulturách příliš nového nenaučí. Během studia na univerzitách se Galicijci setkávají s informacemi o svých předcích pouze za předpokladu, že studují obor, který s tímto tématem souvisí.

Své současné vědomosti o původních obyvatelích Galicijci nejčastěji čerpají ze starověkého dědictví, které se stalo součástí jejich dnešní kultury a podstatným způsobem ovlivnilo každodenní podobu jejich života. Největší význam je zpravidla přikládán dědictví nemateriálnímu, do kterého lze zařadit jazyk, náboženství, svátky a mytologii. Z výpovědí získaných během terénního výzkumu je patrné, že kulturní akce inspirované římským či keltským národem jsou mezi obyvateli Galicie velmi oblíbené, neboť se jich často účastní osobně. Hlavním důvodem obliby těchto *fiest* není primárně zábava, nýbrž kulturní charakter, který považují Galicijci za jedinečný, vyvolávající pocit soudržnosti a sounáležitosti se svou zemí a její historií.

Podobně proslulá je i galicijská pověřivost, která vychází z pohanských zvyků šířených Kelty a jejich následovníky. Pověry a tajuplné příběhy jsou v Galicii předávány z generace na generaci zejména díky maminkám a babičkách, které je s oblibou vyprávějí svým dětem a vnoučatům. Hlavní funkce těchto legend je především zábavná, ale i edukativní, neboť se k nim váže ponaučení nebo varování. V šíření lidové slovesnosti lze na základě výpovědí informátorů sledovat odlišnost v rámci venkova a města. Mytologie má na venkově mnohem větší tradici než ve městech. Tento aspekt lze odůvodnit tím, že

pověry se často vážou k přírodě, která obklopuje galicijské vesnice, a obyvatelé k ní mají blízký vztah.

Kulturní identita Galicijců je ovlivněna Kelty, Římany a Suévy v závislosti na tom, jaké hlavní prvky ji tvoří. Pokud jsou pro obyvatele Galicie nejpodstatnějšími prvky kulturní identity například příroda, podnebí, gastronomie nebo hudba, se starověkými národy je nespojují. Naopak prvky jako jazyk, náboženství, vybrané svátky, mytologie a s ní spojené tradice vykazují znaky starověkého kulturního dědictví.

Na základě výsledků terénního výzkumu lze tvrdit, že ať si Galicijci nejsou vědomi historických souvislostí, starověké národy po sobě zanechaly dědictví, které se nesmazatelně propadlo do podoby života dnešních obyvatel a zásadním způsobem ovlivnilo jejich kulturní identitu.

7. Závěr

Záměrem diplomové práce bylo na základě terénních výzkumů a sekundárních údajů v relevantní literatuře zjistit, jak starověké kultury ovlivnily kulturní identitu Galicijců a jak toto obyvatelstvo dnes tento odkaz vnímá. Cíle práce bylo dosaženo prostřednictvím terénních výzkumů v oblasti, kde žije galicijská menšina.

V národnostním uvědomění obyvatel Galicie hraje nejvýznamnější roli bezpochyby vlastní jazyk – galicijština, dále kultura a s ní spojené tradice, příroda, gastronomie a v neposlední řadě i historie. Odlišnost od ostatních španělských regionů, na kterou jsou Galicijci nejvíce pyšní, se dnes promítá ve všech sférách jejich života a její původ lze nalézt v daleké historii. Již ve starověku začaly severozápadní část Pyrenejského poloostrova obývat kultury, které svým působením ovlivnily současnou kulturní identitu místních obyvatel.

Na základě získaných informací lze konstatovat, že starověké kultury, které Galicii obývaly, významně ovlivnily kulturní identitu dnešních obyvatel, a to svým kulturním dědictvím. Vycházet lze z toho, že mnoho prvků, které utváří současnou kulturní identitu Galicijců, má původ v keltských, římských či suévských tradicích. Keltové ovlivnili kulturní identitu Galicijců zejména výstavbou hradišť, keltskými svátky a šířením pohanství, ze kterého vychází současná galicijská mytologie, typická pro tento kraj. Římané oproti tomu přinesli do regionu latinu, ze které se později po splynutí s keltskými jazyky vyvinula galicijština, a křesťanství, které je dnes v Galicii dominantním náboženstvím. Suévané přispěli slovní zásobou germánského původu, i když jejich působení v Galicii nemělo dlouhého trvání a nedosáhlo takového vlivu jako předchozí starověké národy.

Nejčastěji se obyvatelé Galicie ztotožňují s kulturním dědictvím starověkých kultur z důvodu, že se díky němu liší od ostatních regionů Španělska, což je pro utváření jejich kulturní identity klíčové. Místní obyvatelé si v Galicii starověkých národů váží a vzhlíží k nim s respektem, neboť si uvědomují, že za svou kulturní identitu vděčí mnoha generacím svých předků, kterým se podařilo po staletí zachovat své zvyky a tradice až do současnosti.

8. Seznam použitých zdrojů

Tištěné dokumenty:

ASSMANN, J. *Kultura a paměť: písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku*. Praha: Prostor, 2001. ISBN 80-7260-051-6.

BAČOVÁ, V. (Ed.) *Historická paměť a identita*. Košice: Společenskovedný ústav SAV, 1996. ISBN 80-967621-0-9.

BAČOVÁ, V. Identita v sociálnej psychológii. In: VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. (Eds.) *Sociální psychologie*. Praha: Grada, 2008. 109–125. ISBN 978-80-247-1428-8.

BENEŠ, J. *Základy muzeologie*. Opava: Ústav historie a muzeologie, 1997. ISBN 80-901974-3-4.

BERGER, P. L., LUCKMANN, T. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Brno: CDK, 1999. ISBN 80-85959-46-1.

BINKOVÁ, S. *Čas zámořských objevů*. Praha: Triton, 2008. ISBN: 978-80-7387-030-0.

BISHKO, CH. J. *Spanish and Portuguese monastic history, 600–1300*. London: Variorum Reprints, 1984. ISBN 978-0-86078-136-3.

CARBALLO CALERO, R. *Gramática elemental del gallego común*. Vigo: Galaxia, 1976. ISBN 978-84-7154-037-9.

CARDINI, F. *Evropa a islám*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004. ISBN 80-7106-640-0.

CASTRO, O. *The Orality-Literacy Continuum in Galician: Language Choice, Cultural Identity, and Language Polity at a Crossroads*. Regis University, 2015.

CRESWELL, J. W. *Qualitative inquiry and research design: choosing among five approaches*. Thousand Oaks: Sage Publications, 2007. ISBN 9-781-4129-1607-3.

CUNLIFFE, B. *Keltové: průvodce pro každého*. Praha: Dokořán, 2009. ISBN 978-80-7363-162-8.

ČINÁTL, K. Palackého dějiny a historická paměť národa. *Studia a eseje*. 2009. č. 1. str. 7–35.

ECK, W. *Augustus: Augustus a jeho doba*. Praha: Vyšehrad, 2004. ISBN 80-7021-688-3.

EISENSTADT, S. N., GIESEN, B. Konstrukce Kolektivní identity. In: HROCH, M. *Pohledy na národ a nacionalismus: Čítanka textů*. Praha: SLON, 2003. str. 361–374. ISBN 80-86429-20-2.

ELLIS, P. B. *Keltové: 1000 př. Kr.–51 po Kr.: 1. tisíciletí keltských dějin*. Praha: Brána, 1996. ISBN 80-85946-46-7.

ELLWOOD, S. *Franco: člověk, voják, diktátor*. Brno: Books, 1999. ISBN 80-7242-062-3.

FASORA, L., HANUŠ, J., MALÍŘ, J. (edd.) *Napoleonské války a historická paměť: sborník příspěvků ze stejnojmenné konference konané ve dnech 21.–22. dubna 2005 v Brně*. Brno: Matice Moravská, 2005. ISBN 80-86488-23-3.

FILIP, J. *Keltská civilizace a její dědictví*. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0526-9.

FOUCAULT, M. *Myšlení vnějšku*. Praha: Herrmann & Synové, 1996. ISBN 80-239-2454-0.

FRAZER, J. G. *Zlatá ratolest*. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-017-8.

GEERTZ, C. *Interpretace kultur: vybrané eseje*. Praha: SLON, 2000. ISBN 80-85850-89-3.

HALBWACHS, M., NAMER, G., JAISSON, M. (eds.) *Kolektivní paměť*. Praha: SLON, 2009. ISBN 978-80-7419-016-2.

HAVELKA, M. Paměť a dějiny, soužití a vyhnání. *Dějiny – teorie – kritika*. 2014. č. 1. str. 85–93.

HEATHER, P. *Gótové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-199-9.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

HLAVAČKA, M. Místa paměti a jejich postavení v historickém a společenském „provozu“. In *Místa paměti česko-německého soužití: sborník příspěvků z konference pracovní skupiny Česko-německého diskusního fóra Místa paměti v Chebu 5. 6. 2010*. Praha: Antikomplex pro Collegium Bohemicum, 2011. str. 16–23. ISBN 978-80-904421-2-2.

HOFSTEDE, G., HOFSTEDE., G. J. *Kultury a organizace: software lidské mysli: spolupráce mezi kulturami a její důležitost pro přežití*. Praha: Linde, 2007. ISBN 80-86131-70-x.

HOOPER, K., MORUXA, M. P. *Contemporary Galician Cultural Studies: Between the Local and the Global*. New York: The Modern Language Association of America, 2011. ISBN 978-1603290883.

HOOVER, K. *The Power of Identity: Politics in a New Key*. Chatham: Chatham House Publishers, 1997. ISBN 978-1566430517.

HORÁK, P., NEJEDLÝ, V. *Základní pojmy v péči o kulturní dědictví*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2013. ISBN 978-80-7395-717-9.

CHALUPA, J. *Dějiny Španělska v datech*. Praha: Libri, 2011. ISBN 978-80-7277-482-1.

CHALUPA, J. *Španělsko: stručná historie států*. Praha: Libri, 2010. ISBN 978-80-7277-478-4.

CHALUPA, J. *Zápisky o válce občanské: studie o vybraných aspektech Španělské občanské války 1936–1939*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-431-9.

JIŘÍK, J. Svěbové mezi Arahirem a Hunimundem. K výpovědním možnostem archeologických pramenů pozdní doby římské a časně fáze doby stěhování národů na jihu a západě Čech. *Praehistorica XXXII*. 2014. str. 113–124.

KEAY, S. J. *Roman Spain*. London: British Museum, 1988. ISBN 9780520063808.

KOCIÁNOVÁ, K. *Jazyk, historie a místní kultura jako hlavní prvky etnické identity Galicijců*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2015. Bakalářská práce.

KOKAISL, P. *Etnické minority v Evropě*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2014. ISBN 978-80-213-2524-1.

KOKAISL, P. *Geografie náboženství*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2015. ISBN 978-80-213-2551-7.

KOKAISL, P. *Základy antropologie*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2013. ISBN 978-80-213-1722-2.

KREMER, D. El elemento germánico y su influencia en la historia lingüística peninsular. In CANO, R. *Historia de la lengua española*. Barcelona: Ariel, 2004. str. 133–148. ISBN 84-344-8261-4.

LANGHAMMEROVÁ, J. *Lidové zvyky*. Praha: Lidové noviny, 2004. ISBN 80-7106-525-0.

LIBERATI, A. M., BOURBON, F. *Starověký Řím*. Čestlice: Rebo, 2006. ISBN 80-7234-631-8.

LUŽNÝ, D. Kulturní paměť jako koncept sociálních věd. *STUDIA PHILOSOPHICA*. 2014. č. 2. str. 3–18.

MARIÑO, R. *Historia da lingua galega*. Santiago de Compostela: Sotelo Blanco, 1999. ISBN 84-7824-333-x.

MAUDUIT, J. A. *Keltové*. Panorama, 1979.

MCDONOGH, G. W. *Iberian Worlds*. New York: Routledge, 2009. ISBN 0203886410.

MIGUÉLEZ-CARBALLEIRA, H. *A companion to Galician culture*. Woodbridge: Tamesis, 2004. ISBN 9781855662773.

MOLE, R. C. Discursive Identities / Identity. Discourses and Political Power. In: MOLE, R. C. *Discursive constructions of identity in European politics*. New York: Palgrave Macmillan, 2007. ISBN 9780230517066.

MÜLLER, K. B., MÜLLER, K. *Evropa a občanská společnost: projekt evropské identity*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-86429-84-7.

NORA, P. Mezi paměti a historií. In: BENZA, A. *Politika paměti: antologie francouzských společenských věd*. Praha: CEFRES, 1998. str. 7–31. ISBN 80-902196-3-2.

OREL, V. *A handbook of Germanic etymology*. Leiden: Brill, 2003. ISBN 90-04-12875-1.

PARKER, G. *Filip II.: Španělský král z rodu Habsburků „Nejmocnější křesťanský vládce“*. Praha: Brána, 1998. ISBN 80-85946-94-7.

PFEIFEROVÁ, Š., ŠUBRT, J. Kolektivní paměť jako předmět historicko-sociologického bádání. *Historická sociologie*. 2010. str. 9–29.

PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1086-6.

PRESTON, P. *Franco*. Praha: BB art, 2001. ISBN 80-7257-619-4.

RABOCH, J., PAVLOVSKÝ, P. *Psychiatrie*. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-46-1985-9.

RICOEUR, P. *Křehká identita: úcta k druhému a kulturní identita*. Třebenice: Mlýn, 2000. ISBN 80-902296-9-7.

RICHARDSON, J. S. *Hispaniae: Spain and the development of roman imperialism, 218–82 BC*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. ISBN 9780521521345.

ROBERTS, J. M. *Přehledné dějiny světa*. Praha: BETA-Dobrovský a Ševčík, 2002. ISBN 80-86278-94-8.

SILISOVÁ FUCHSOVÁ, M. *Návrat Keltů*. Praha: Ivo Železný, 1996. ISBN 80-237-1643-3.

SOUKUP, V. *Přehled antropologických teorií kultury*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-929-1.

STAUDTE-LAUBER, A. *Keltové*. Praha: Pragma, 1996. ISBN 80-7205-070-2.

SZALÓ, C. S Sociologie formování sociálních identit. In: SZALÓ, C. *Mozaika v rekonstrukci: formování sociálních identit v současné střední Evropě*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2003. ISBN 80-210-3306-1.

ŠUBRT, J. (ed.) *Historická sociologie: teorie dlouhodobých vývojových procesů*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-061-1.

SZALÓ, C., HAMAR, E. Váš trianon, náš holocaust: segregace a inkluze kultur vzpomínání. In: MARADA, R. (ed.) *Etnická různost a občanská jednota*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. str. 117–142. ISBN 80-7325-111-6.

ŠUBRT, J., MASLOWSKI, N., LEHMANN, Š. Maurice Halbwachs, koncept rámců paměti a kolektivní paměti. In: MASLOWSKI, N., ŠUBRT, J. *Kolektivní paměť: k teoretickým otázkám*. Praha: Karolinum, 2014. str. 15–30. ISBN 978-80-246-2689-5.

ŠUBRT, J., MASLOWSKI, N., LEHMANN, Š. Soudobé teorie sociální paměti. In: MASLOWSKI, N., ŠUBRT, J. *Kolektivní paměť: k teoretickým otázkám*. Praha: Karolinum, 2014. str. 31–45. ISBN 978-80-246-2689-5.

ŠVAŘÍČKOVÁ SLABÁKOVÁ, R. O paměti, historii, vědomí a nevědomí. Současná bádání v paměťových studiích. *Dějiny – teorie – kritika*, 2007, č. 2, str. 232–255.

TESAŘ, F. *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-097-9.

TESKOVÁ, T. *Galicijský folklor v povídkách Emilie Pardo Bazán*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2016. Bakalářská práce.

TODD, M. *Germáni*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999. ISBN: 80-7106-263-4.

TŘEŠTÍK, D. O dějinách a paměti. *Dějiny – teorie – kritika*. 2004. č. 1. str. 107–113.

TYLOR, E. B. *Primitive Culture: Researches into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Art, and Custom*. London: 1871.

UBIETO ARTETA, A. *Dějiny Španělska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995. ISBN 80-7106-117-4.

VANSINA, J. *Oral Tradition as History*. Oxford: James Currey Publishers, 1985. ISBN 978-0-85255-007-6.

VLČKOVÁ, J. *Encyklopedie keltské mytologie*. Praha: Nakladatelství Libri, 2002. ISBN 978-80-7277-066-3.

WAGNER, E., MUDRA, M. *Třicetiletá válka 1618–1648*. Praha: Aventinum, 2005. ISBN 80-86858-11-1.

Elektronické dokumenty:

A lot to live for [online]. Festival Ortigueira [cit. 14. 3. 2017]. Dostupné z WWW:<<http://www.festivaldeortigueira.com/festival/historia.php?lg=ing>>

Ancient Times [online]. TOWER OF HERCULES, 2009 [cit. 9. 3. 2017]. Dostupné z WWW:<<http://www.torredeherculesacoruna.com/index.php?s=83&l=en>>

ARIAS, J. C. *Identity and Interaction: The Suevi and the Hispano-Romans*. [online]. 2007 [cit. 8. 3. 2017]. Dostupné z WWW:<http://www.academia.edu/1523816/Identity_and_Interaction_the_Suevi_and_the_Hispano-Romans>

BARŠA, P. *Konstruktivismus a politika identit* [online]. 2006 [cit. 3. 1. 2017]. Dostupné z WWW:<http://www.antropoweb.cz/media/webzin/webzin_1-2_2006/03_barsa.pdf>

Brandomil Bridge [online]. COSTA DA MORTE: Asociación de Turismo CMAT [cit. 12. 3. 2017]. Dostupné z WWW:<<http://www.visitacostadamorte.com/en/brandomil-bridge/>>

CRANE, S. A. Writing the Individual Back into Collective Memory [online]. *The American Historical Review*, 1997. č. 5, str. 1372–1385. [cit. 1. 3. 2017]. Dostupné z WWW:<<http://www.history.ucsb.edu/faculty/marcuse/classes/201/articles/HistoryMemory97zAHRcrane.pdf>>

El Arde Lucus consigue ser declarada Fiesta de Interés Turístico Nacional [online]. EL PROGRESO, 9. 3. 2017 [cit. 13. 3. 2017]. Dostupné z WWW:<<http://elprogreso.galiciae.com/noticia/672835/el-arde-lucus-consigue-ser-declarada-fiesta-de-interes-turistico-nacional>>

El puente romano [online]. Lugoaccesible: acceder es existir [cit. 12. 3. 2016]. Dostupné z WWW:<http://www.lugoaccesible.net/index.php?option=com_content&view=article&id=12:el-puente-romano&catid=33&Itemid=749&lang=es>

Festa do Esquecemento en Xinzo de Limia [online]. FESTAS GALICIA [cit. 13. 3. 2017]. Dostupné z WWW:<<http://www.paxinasgalegas.es/fiestas/festa-do-esquecemento-xinzo-de-limia-2346.html>>

Germáni – naši dávní předkové: mýty a fakta historie [online]. Germánský dávný obyčej, 2016 [cit. 20. 2. 2017]. Dostupné z WWW:<<http://fornsidr.webnode.cz/novinky/germani-nasi-davni-predkove/>>

Galician in the Word [online]. Galego.org [cit. 25. 2. 2017]. Dostupné z WWW:<<http://galego.org/english/today/world.html>>

Galego.org [online]. [cit. 12. 3. 2017]. Dostupné z WWW:<<http://www.galego.org/english/history15.html>>

Herkulova věž [online]. Světové dědictví, 2013–2014 [cit. 9. 3. 2017]. Dostupné z WWW:<<http://www.discover-unesco.com/clanky.php?id=298>>

Historie [online]. Španělsko.info, 6. 1. 2017 [cit. 7. 2. 2017]. Dostupné z WWW:<<http://www.spanelsko.info/historie.htm>>

IGLESIAS, A. *Que no pare la fiesta* [online]. La Voz de Galicia, 19. 8. 2016 [cit. 13. 3. 2017]. Dostupné z WWW:<<http://www.lavozdeg Galicia.es/noticia/sociedad/2016/08/19/pare-fiesta/00031471597717439493101.htm>>

KLIMCZAK, N. *Examining the Impressive Ancient Roman Walls of Lugo* [online]. Ancient Origins: Reconstructing the Story of Humanity's Past, 19. 4. 2016 [cit. 11. 3. 2017]. Dostupné z WWW:<<http://www.ancient-origins.net/ancient-places-europe/examining-impressive-ancient-roman-walls-lugo-005736>>

KOCIÁNOVÁ, K., SOVA, O. *Galicijci ve Španělsku* [online]. Hospodářská a kulturní studia, 6. 6. 2016 [cit. 6. 3. 2017]. Dostupné z WWW:<<http://pestraevropa1.hks.re/>>

NORA, P. *Mezi paměti a historií: problematika míst* [online]. 1996 [cit. 26. 10. 2016]. Dostupné z WWW:<http://www.cefres.cz/IMG/pdf/nora_1996_mezi_pameti_historii.pdf>

Principais datos de Galicia [online]. Instituto Galego de Estatística [cit. 2. 2. 2017]. Dostupné z WWW:<<https://www.ige.eu/web/index.jsp?paxina=001&idioma=es>>

Puente Mayor [online]. Spain is Culture [cit. 11. 3. 2017]. Dostupné z WWW:<http://www.spainisculture.com/en/monumentos/ourense/puente_viejo.html>

Puente Romano de Lugo [online]. En Lugo [cit. 12. 3. 2017]. Dostupné z WWW:<<http://enlugo.es/puente-romano/>>

Que no se apague el fuego! [online]. ARDE LUCUS [cit. 13. 3. 2017]. Dostupné z WWW:<<http://www.ardelucus.com/ardelucus2>>

Roman walls in Lugo [online]. Spain is Culture [cit. 11. 3. 2017]. Dostupné z WWW:<http://www.spainisculture.com/en/monumentos/lugo/murallas_de_lugo.html>

SABER SABOR. *Galicia y su fiesta de Samain. La noche celta de los difuntos* [online]. Sabersabor.es, 28. 10. 2013 [cit. 14. 3. 2017]. Dostupné z WWW:<<http://sabersabor.es/galicia-cedeira-y-el-samain-la-noche-celta-de-los-difuntos/>>

Termas Romanas [online]. Hotel Balneario de Lugo [cit. 12. 3. 2017]. Dostupné z WWW:<<http://balneariodelugo.com/termas-romanas/>>

UNESCO: Organisation des nations unies pour l'éducation, la science et la culture. *Convention concernant la protection du patrimoine mondial culturel et naturel* [online]. 16. 11. 1972 [cit. 10. 3. 2017]. Dostupné z WWW:<<http://whc.unesco.org/archive/convention-fr.pdf>>

Vznik barbarských království na území Západořímské říše před jejím pádem (476) [online]. Palba, 29. 4. 2011 [cit. 28. 2. 2017]. Dostupné z WWW:<<http://www.palba.cz/viewtopic.php?p=116267>>

9. Seznam příloh

1. Seznam otázek do polostrukturovaných rozhovorů

Příloha č. 1:

Seznam otázek do polostrukturovaných rozhovorů

HISTORICKÉ POVĚDOMÍ GALICIJCŮ O STAROVĚKÝCH KULTURÁCH

- 1) Co víte o starověkých kulturách, které v minulosti obývaly Galicii a jaký vliv podle Vás měly?
- 2) Je dnes součástí výuky historie na základních školách v Galicii i nauka o starověkých kulturách, které byli na území dnešní Galicie, jako jsou Keltové, Římané a Suévové?
- 3) Učil/a jste se o těchto kulturách na základní škole i Vy osobně?
Ano – Přišly Vám informace, které Vám byly o těchto kulturách předány dostatečné?
Jaký pohled jste na tyto starověké kultury na základě výuky ve škole měl/a?
Ne – Proč si myslíte, že jste se o těchto starověkých kulturách neučili?
Zařadil/a byste výuku o těchto starověkých kulturách do školních osnov?
- 4) Máte představu o tom, jak to bylo s výukou o těchto starověkých kulturách na základních školách dříve, než jste ji studoval/a osobně?
- 5) Nezaznamenal/a jste na základních školách v průběhu let změnu ve výuce nebo nepozměnily se vyučované informace o těchto starověkých kulturách například na základě nově zjištěných historických faktů a souvislostí?
- 6) Pokud jste po základní škole pokračoval/a ve studiu, setkal/a jste s touto látkou týkající se starověkých kultur obývajících Galicii i později během svých studií?
Ano – V jaké formě?
- 7) Setkal/a jste se někdy s informacemi o těchto starověkých kulturách mimo školu?
Ano – Kde a v jaké formě?
Co jste si z toho odnesl/a?
- 8) Četl/a jste někdy nějakou knihu nebo shlédl/a jste někdy nějaký film o těchto starověkých kulturách v Galicii a proč?

KULTURNÍ DĚDICTVÍ

- 9) Co si myslíte, že po sobě v Galicii zanechali Keltové, Římané a Suévové?
- 10) Myslíte si, že jsou v Galicii místa paměti spjatá se starověkými kulturami dostatečně kulturně chráněna?

- 11) Mají tato místa pro Vás v současnosti význam?
- 12) Navštěvujete v Galicii tato místa (muzea, památníky a památky)?
 Ano – Za jakým účelem?
 S kým?
 Při jakých příležitostech?
 Jak často?
- 13) Kde jste se s touto vzpomínkovou kulturou – historií seznámil/a?

MYTOLOGIE

- 14) Znáte nějaké legendy, lidové příběhy či písně, které souvisí s Kelty, Římany či Suévy?
- 15) Vyprávěly se někdy ve Vaší rodině příběhy, pohádky nebo legendy o těchto starověkých kulturách?
 Ano – Za jakým účelem?
- 16) Vyprávěly se i někde jinde ve Vašem okolí, například mezi přáteli, kolegy atd.?
 Ano – Za jakým účelem?

SVÁTKY

- 1) Znáte a popřípadě slavíte nějaké svátky spojené s keltskou, římskou nebo suévsou kulturou?
 Ano – Proč?
 Co Vám to přináší?
 Je to pravidelné?
 Při jakých příležitostech?
 S kým je slavíte?
 Jak se na to připravujete?
 Nosíte při té příležitosti nějaký speciální oděv?
 Doprovází tyto oslavy nějaká speciální kuchyně?
- 2) Konají se v Galicii nějaké oslavy, slavnosti či *fiesty* s keltskou / římskou / germánskou tematikou?
- 3) Jaký si myslíte, že má pořádání těchto akcí význam a jakou si myslíte, že tyto akce zastávají funkci (např. společenskou, ekonomickou, kulturní, politickou atd.)?
- 4) Co si myslíte, že chtějí pořadatelé pořádáním těchto akcí ukázat?

5) Konají se nějaké oslavy či *fiesty* s keltskou / římskou / suévskou tematikou přímo v okolí Vašeho bydliště?

6) Účastníte se jich a proč?

Ano – Co pro Vás tyto oslavy znamenají a co Vám dávají?

Kolikrát do roka se těchto akcí účastníte?

Co obnáší účast na těchto kulturních akcích?

Jste jen pasivním účastníkem nebo se i nějakým způsobem aktivně podílíte na programu?

KULTURNÍ IDENTITA GALICIJCŮ

7) Jakou roli pro Vás kulturní dědictví těchto starověkých kultur hraje ve Vaší osobní identitě?

8) Vnímáte to, že Vás dnes nějakým způsobem ovlivňuje, že na území dnešní Galicie byli Keltové / Římané / Suévové?

Ano – Jak?